

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

A

HESIODI ASCRÆI
OPVSCVLA INSCRIPTA ΕΡΓΑ ΚΑΙ
ΗΜΕΡΑΙ, SIC RECENS NVNC LATINE
reddita, ut uersus uersui respondeat,
unà cum Scholijs obscuriora
aliquot loca illustran-
tibus.

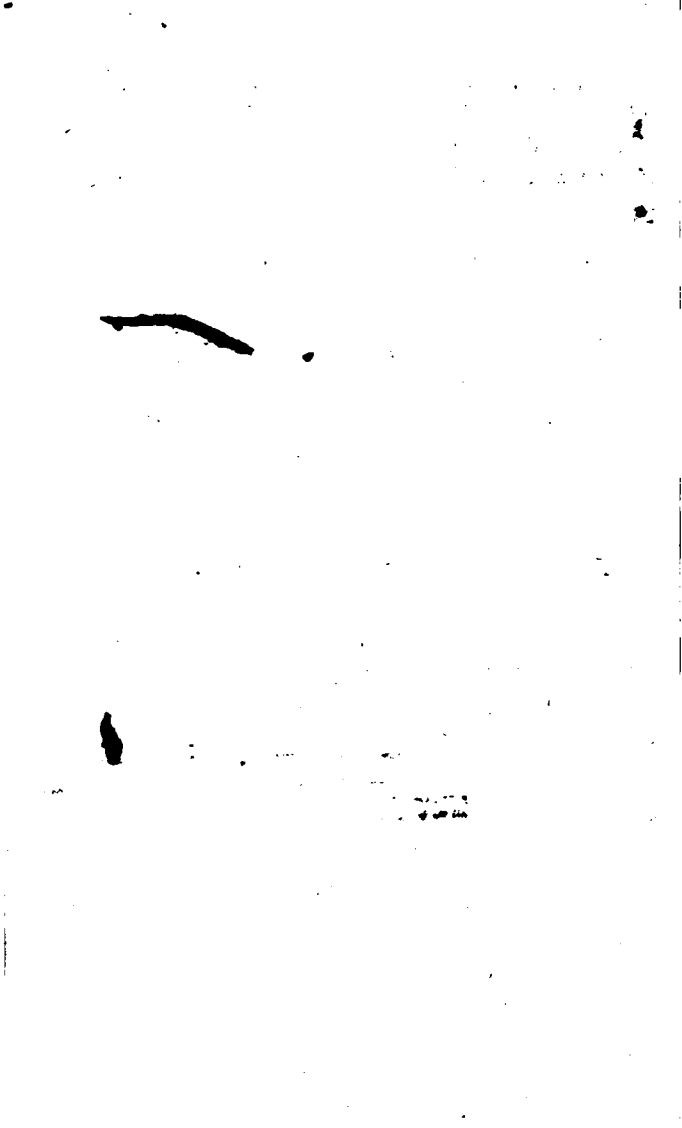
VLPIO FRANKERENSI
Frifio autore.

Addita est antiqua NICOLAI VALIAN
translatio, ut quis conferre queat.

Item accepfit **ANGELI POLITIANI Rusti-**
cus, ad filum & exemplar secundi libri
Hesiodi factus.

SVM

Basileæ, apud Iacobum Parcum
anno M. D. LIII.

V T S T E M M A T E, S I C E T I A M
M O R I B V S O R N A T O I V V E N I S I X T O
Grumbach, Vlpivs Franekerensis Frisius s. d.

Villæ amicitia tam firmæ atque
immortales permanere solent,
Sixte dulcissime, quàm eorum
qui iisdem literis initiati sunt,
qui in pueritiâ eidem præceptis ope-
ram dederunt, quemadmodum nos feci-
mus. Id quod quum re ipsa verissimum sit,
tum etiam asserit Quintilianus autor gra-
uissimus, qui huius rei causa publicas scho-
las magis probat, quàm priuatam sub pæ-
dagogo institutionē. Vide me, qui tamen
iam per longum temporis intervallum à
primis meis cōmilitonibus seiunctus sim,
nullus tamen ex his est cuius mihi obrep-
sit obliuio. Cuius rei ut clarius extet argu-
mentum, hoc iam ad te mitto philosophicum-
ne dicam an rusticum opusculum, nō con-
tentus te nuda epistola inuisere. Sunt anni
plus minus decem, ex quo relicta patria ad
exteras scholas me cōtulerim: quos annos
consumpsi partim discendo, partim docen-
do, uel potius Pythagoreorum more, pri-
mum tacendo, deinde loquendo. Didici

Harlemi & Louanij, docui Colonia & Erfurdia, quò iuuenis uocabar ad professionem literariam, uirili ætate & sapientia indigentem, quam ego profectò ante barbam suscipere ausus fui, temerè fortasse magis quàm prudenter. Sed me hoc nomine non iacto, imò magis mihi ipse gratulor, quòd sciam istud munus, seu malis onus, pro acerrimo mihi fuisse calcare. Nam magnos diligentie subdidit stimulos, uariosq; libros me euoluere fecit, quos aliter fortè nunquam attigissem. Græcos autem autores quos enarraui, non sat habui uulgari more interpretari, sed totos in Romanam linguam transfusos, deinde postulantibus auditoribus dictaui. Id factum à me est in Cyro Theodoro Prodro-mo Poëta ecclesiastico, quem proximis nundinis ex officina Isingrinij latinum unà cum Euripidis Phœnissis exhibebimus. id etiam factum est in Hesiodo, quē ex tempore ἀμαθισόρου μὲν, ἀλλὰ σαφές ὄρου uertimus; ne sic etiam meorum uotis deessem. Quod quidē non tentassem, si mihi ad manum fuisset exemplar Nicolai Vallæ, aut si quicquam de ipsius uersione sciuissem. Quanquā quid nocet

et tractari *ἄλλῃ καὶ τοῖς τὰ καλά*. Non dero-
go Vallæ: hoc tamen scio, illum omnibus
doctis non satisfacere. Si illum in nulla a-
lia re, certè in hoc superauimus, quòd apud
nos ea commoditas habeatur, ut uersus
uersui respondeat, quod præstare sine ulli-
us sententię detrimento quàm difficile sit,
ille nouit qui in aliquo autóre tentauerit.
Verùm Hesiodus meus solis discipulis di-
ctatus mansisset, nisi à candidis nonnullis
amicis ad ædendum compulsus fuisset.
Ad hæc mi Sixte, tu etiã magna causa fui-
sti quare euulgauerim. Scio enim te in ea
fortunæ sublimitate situm, ut aliquando
Frísia nostra te in suum consiliarium et mo-
deratorem acceptura sit, quam lampada pa-
ter tuus uir prudentissimus, post mortem
tibi tradet. Volo igitur in tempore præce-
pta tibi ministrare, quæ tū usui futura sunt.
Nam poëta noster in primo libro nihil ma-
gis facit, quàm quòd iudices & consiliari-
os instruit, eosq; sui officij admonet, ne tu
putes illum duntaxat de agro loqui. Vale,
& Hesiodum hunc amicitia nostræ ueluti
perpetuum pignus habet. Datum Franco-
fordiæ, pridie cal. April. 1539.

Η ΣΙΟΔΟΥ ΤΟΥ

ΑΣΚΡΑΙΟΥ ΕΡΓΑ ΚΑΙ

ΗΜΕΡΑΙ.

οὔτ' αἱ πόριθ' ἄοιδ' αἰσιν κλείσσαι,
Δούτε δ' ἐννέπετε σφέτορον πα-
τέρ' ὑμνέσσαι,
Ὅμ τε δ' αἶ βροτοὶ αὐδρῶσι ὁμῶς ἄφα-
τοί τε φατοί τε,

Ρητοί τ' ἄρ' ῥητοί τε (δὶος μεγαλοῖο ἐκ κτλ)
Ρῆα μὲ γὰρ βεῖωει, ρῆα δὲ βεῖωντα χαλὴ πῆα,
Ρῆα δ' ἀρίζηλον μινύθει, καὶ ἄδηλον αἶψαι,
Ρῆα δ' ἐτ' ἰθύνει σκολιὸν καὶ ἀγνώστῳ κέρφει,
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, ὃς ὑπέρτατα δώματα ναίει.
Κλυθεὶς δ' ἰδὼν αἰῶν τε, δίκη δ' ἰθύνει θέμεσας
Τῶν κ', ἐγὼ δ' ἐκ Πέρσῃ ἐτὰ τυμα μιν θοσάμηνω.

Οὐκ ἄρα μῶνον ἔλω εἰδὼν γένος, ἀλλ' ὕδ' ἰγῆα
Εἰσι δ' αὖτε, τὼν μὲν λεγόντων ἡσέσας νοήσας,
Ἡ δ' ἐπιμωμητὴ, δ' αἶ δ' αὐδ' ἰγῆα θυμὸν ἔχουσιν.
Ἡ μὲν γὰρ πόλεμόν τε κακὸν καὶ δίκην ὀφέλλει,
Σχέλιον, ὅπως τὼν γε φιλεῖ βροτῶν, ἀλλ' ὑπ' ἀνάγκῃ
Αθανάτων βολῆσιν ἔειν ἡμῶσι βαρύναν.
Τ' δ' ἐτέρην (πρωτέρην μὲν ἐγείνατο νύξ ἐρεβηνή)
Θῆκε δ' ἐκ κρονίδης ὑψίστου αἰθέριναίω,
Γαίης τ' ἐκ ρίζης, καὶ αὐδρῶσι πολλὸν ἀμείνω,
Ἦ τε καὶ ἀπάλαμνόν πορ', ὁμῶς ὕδ' ἔργον ἐγείρει.
Εἰς ἔτορον γὰρ τίς τε ἰδὼν ἔργοισι χατίζων,
Πλάστον, ὃς ἀνδρῶν μὲν ἀφ' ὁμοῦ καὶ φυτόν τε,

οἶον

HESIODI ASCRÆI

OPERA ET DIES, NVNC CASTIGAT-
tius uersæ, autore Vlpio Franekerensi Frisio.

Vsæ Pierides, præstâtes laude canēdi,
Adsitis, patrē celebrâtes dicite uestrū,
Dicite, cur homines inter sit nobilis
ille

Conspiciusq; hic obscurus? (Iouis illa uoluntas)
Nam facile extollit, facile elatumq; refrenat,
Et clarum obscurans, obscuri nomen adauget,
Erigit & miserum facile, extinguitq; superbum,
Iuppiter altifremus, cui celsum regia cœlum,
Audi cuncta uidens noscensq;, & dirige recte
Hæc oracula, ego sic Persen uera docebo.

Scilicet in terris gemina est contentio, uerū
Hanc animaduertens aliquis laudarit, at illam
Dixerit esse malam, sibi nam contrariæ utræq;,
Seminat illa etenim bellum, litesq; maligna,
Hinc hominum nulli grata est, sed sæpe sequuntur
Atque colunt illam Dñs instigantibus ipsis.
Alieram at ipse (etenim prior atra nocte creata est)
Terris imposuit summi regnator Olympi
Iuppiter, & longè mortalibus utilio rem,
Nanq; facit segnem quamuis meminisse laboris,
Qui cernens alium ditescere, dum piger ipse est,
Festinat quoq; arare, & humi defigere plantas,

Tum curare domum: nam uicino æmulus usq;
Vicinus ditescenti: at pugna utilis hæc est.
Sic figulus figulum, sic & fabrum faber odit,
Sic uates uatem male fert, sic Irus & Irum.

Ast immitte tuis hæc Perse cordibus imis,
Ne mala sic placeat, nulla ut sit cura laborum,
Lis tibi, clamor, rixasq; forumq; sequenti.
Ille etenim lites fugere & contemnere debet,
Cui non plena domus, cui non sunt horrea plena
Maturi fructus, Cereris quem terra dat alma.
Huius si sat habes, age iurgia dira moueto
Ob res alterius: mecum facere amplius istud
Haud licet, at potius rursus causam experiamur
Iudicijs reëctis, quæ uel Deus optima dicat.
Quum fieret nostræ sortis diuisio, rapta
Plurima iudicibus sic corrumpendo dedisti
Doniuoris: hanc qui cupiunt discernere litem,
Stulti, quos latet ut toto sit dimidium plus,
Et quanta in molli malua asphodeloq; uoluptas.
Quippe occultarunt homini nunc numina uictum,
At quondam tantum facile una luce parasses,
Vnde anno segnis potuisses uiuere toto,
Continuò ad fumum licuisset ponere stiuam,
Ac tibi cessarent operæ mulûmq; boumq;.
Abdidit at pater hæc iratus pectore secum,
Imposuit quòd ei uersata mente Prometheus,

Hinc

Οἶκον τ' εὖ θιάσαι. Ζηλοῖ δ' ἔτε γείτονα γέτων
 Εἰς ἄφρονι παύδοντ', ἀγαθὴ δ' ἔρις ἥδε βροτοῖσι.
 Καὶ κόρα μὲν κόρα μὲν κοτίει, καὶ τέκνονι τέκτωρ,
καὶ πῶχός πῶχῳ φρονεῖ, καὶ αἰσὶν αἰσῶ.

1

ὦ Πέρση, σὺ δὲ ταῦτα τεῶ ἐνικᾶτ' θεο θυμῷ.
 Μηδὲ σ' ἔρις κακὸν χάρις ἀπ' ἔργου θυμὸν ἐρύκοι,
 Νείκε' ὁ πιπθούοντ' ἀγορῆς ἐπακτὸν ἰόντα.
 Ωρὴ γὰρ τ' ὀλίγη πείλεται νεκρῶν τ' ἀγορεύει,
 ὦπνι μὲν βίῳ ἐνδομ' ἐπικεταπνός κατακίπτοι
 Ωραῖοι, ὅμ' ἡ γὰρ φέρει Δαμντόροιο ἀκτῶν,
 Τοῦ κεκορητοῦ αἰμῶντος, Νείκεα καὶ δῖον οὐφίλοις
 Κλήμας ἐπ' ἀλλοτρίοις. Οἷ δ' ἔκ' ἐτι δ' οὐτόροιο ἔστι
 ὦ δ' ἔρδ' εἰμ, ἀλλ' αὖθι διακρινώμεθα νείκος
 ἰθέοις δίκαις, αἷ τ' ἐκ δῖος εἰσιν ἄρ' εἰσαι,
 Ἥδ' ἡ γὰρ κληρονομία διασάμειθα, ἀλλὰ τὲ πολλὰ
 Ἀρπάζωρ ἐφόρος μίγα κυδαινῶν βασιλῆας
 Δωροφάγος, οἷ τ' ἰδὲ δῖκῳ ἐθέλῃσι δικάσαι,
 Νήπιοι, οὐδ' ἴσασιν ὅσῳ πλείον ἡμῖν παυρὸς,
ὅδ' ὅσον γὰρ μαλάχῃ τε ἔσ' ἀσφοδῆλῳ μέγ' ὄνειαρ.
 Κρύψαντο δὲ γὰρ ἔχουσι θεοὶ βίον ἀνθρώποισι.
 Ρηϊδίως γὰρ κεν ἔπ' ἡματι ἐργάσαιο,
 Ὡς τὲ σέ κ' εἰς γέναιον ἔχει καὶ ἀόργον ἰόντα,
 Αἰψά κε παλαιόλιον ἡ γὰρ ἔπειρ καπνῷ καταβῆο,
 Ἔργα βοῶν δ' ἀπόλοιτο καὶ ἡμιόνων ταλαοργῶν.
 Αλλὰ ζεὺς ἐκρυψε χλωσάμεντος φρεσὶν ἡσιν,
 Ὅτ' ἡ μὲν ἔξαπάτησε προμηθεὺς ἀγκυλομήτης,

2

Τόνεκ' ἄρ' ἀνθρώποισι μύθεο λήδεια λυγρὰ.
 Κρύψε δὲ πῦρ, τὸ μὲν αὖθις εὔς παῖς Ιαπετιοῖο
 ἔκλεψ' ἀνθρώποισι διὸς παρὰ μητόγοντος,
 Ἐν κοίλῳ νάρθηκι λαθὼν δ' ἰὰ τὸρ πικέραννον,
 Τὸν τε χολαστέμενος πρὸς ἑφκ νεφελῆ γόρετα ζεύς,
 Ιαπετιονίδην πῶστων πῶρι μῆδεα εἰδὼς
 Χαίρει πῦρ κλέψας, ἃ ἑμᾶς φρενᾶς ἠπυροπύλας,
 Σοί τ' αὐτῷ μέγα πῆμα ἃ ἀνδράσι ἐσομνύοισι,
 ὧς δ' ἐγὼ αὐτὶ πυρὸς διώσω παῖδ' ὅν, ὃν ἄπαντες
Τέρποντα κ' ἤτι θυμὸν, εὖδ' ἀνδρῶν ἀμφαγαπώντες.

Ὡς ἔφατ', ἐκ δ' ἐγέλασσε παῖς ἀνδρῶν τε θεῶν τε.
 Ἡφαιστον δ' ἐκέλευσε πόδικλυστον ὅτι τάχιστα
 Γαῖαν ὑπὸ φέρον, γῆν δ' ἀνθρώποισιν ἐμὲν αὐδὲν
 ἃ δύνῃ, ἀθανάτης δὲ θεῆς εἰς ὧπα εἴσκειν
 πύθονικαῖς, καλὸν εἶδος ἐπ' ἡρώδ' αὐτὰρ Ἀθηνῶν
 Ἔργα διδασκῆσαι πολυδαίδαλον, ἰδὼν ὑφαίνειν,
 ἃ χεῖρ ἀμφιχέαι κεφαλῇ χρυσῶν Ἀφροδίτῳ,
 Καὶ πόθον ἀργαλίου, κ' ὑποκόρως μελεδῶνας.
 Ἐν δὲ δέμῳ λύνεόν τε νόον κ' ἐπὶ κλοπῇ ἠδ' ἃ
 Ἑρμείῳ ἦνωγε δικάτορον ἄργε φόντῳ.

Ὡς ἔφατ', οἱ δ' ἐπίθοντο δῖῃ κρονίωνι αὐακτι.
 Αὐτίκα δ' ἐκ γαίης πλάσσει κλυτὸς ἀμφιγυγῆς
 Παρθένω αἰδοῖν ἵκελον, κρονίδεω δ' ἰὰ βουλάς,
 Ζῶσε δὲ καὶ ἥσμησε θεῶν γλαυκῶπις Ἀθήνη.
 Ἀμφὶ δ' οἱ χεῖρ τίς τε θεαὶ καὶ πότνια πειθῶ
 Ὀρμούς τε χρυσέας ἔθεσαν χροῖ, ἀμφὶ δὲ τῶν

Hinc generi humano mala tristia plurima struxit,
 Primum occultauit sæuus mortalibus ignem,
 Quem satus Iapeto rursus est furatus in usum
 Humanum, in ferula deportans clam Ioue summo.

At pater offensus uerbis est talibus usus:

Qui superas cunctos ô calliditate Prometheu,
 Ob me deceptum ac sublatum lætus es ignem,
 Sed dolor hinc ingens tibi erit cunctisq; futuris,
 His dabo nanque malum, mihi quòd furatus es ignem,
 Ob quod gaudebunt cuncti, propriū malum amantes,

Sic dixit, risitq; parens hominumq; deūmq;
 Vulcanoq; iubet, properanter fingeret udo
 E limo plasma, hinc uires hominisq; loquelam
 Inderet, ac uultu cœlestibus assimilaret
 Virginibus, forma effingens pulchra: inde Minervam
 Cum textura alias artes quoque tradere mandat,
 Et Venerem capiti speciosum adhibere decorem,
 Atque comes desiderium, curasq; uoraces:
 Addere fallaces mores mentemq; caninam
 Mercurium iussit, tibi qui caput abscidit Arge.

Dixit, & implebant patris omnes iussa uolentes.
 Extemplo è terra primus pede claudus utroq;
 Mulciber effinxit diuæ simile omnia plasma,
 At cinxit uariēq; ornauit cæsia Pallas,
 Vndiq; per totum Charites Suadelaq; corpus
 Contorta ex auro posuere monilia fuluo,

Pulchri

Pulchricomæ uernis cinxerunt floribus Horæ,
Aptauit reliquum mundum Tritonia Pallas,
Instruxit pectus Maia genitrice creatus,
Vas fritiam imponens, mendacia uerba. dolosos
Mores: consilium Iouis hoc erat. indidit idem
Præco deum nomen mulieri, nomine recto
Pandoram appellans, illam quod quisq; deorum
Dono donarat, quod non hominum fuit ex re.

Postquam igitur factus dolus insuperabilis esset,
Tum pater omnipotens cum dono Epimethea adire
Iussit Mercurium, qui nuncius astricolarum est.
Immemor asterat hic, frater quod iusserat olim,
Ne Iouis acciperet donum, sed sperneret, à se
Dimittens iterum, ne cladis origo sit orbi:
At miser accipiens, malum habens tum deniq; sensit.

Ante Epimethei erratum mala cognita nulla
Prorsus erant, facilis sed uita erat absq; labore,
Difficiles aberant morbi senium accelerantes,
(Nanq; statim inq; malis homines morbisq; senescunt)
At mulier digitis dum tollit opercula uasi,
Omne malum, lædens homines graue, sparsit in orbē,
Sola ibi se infirmis tenuit spes ædibus, intus
Pyxidis ad labrum latitans non euolat extra,
Atque etiam citius rursus uas tegmine clausit,
Consilium mentemq; Iouis Pandora secuta.
In terram exiliit reliquum genus omne malorum,

Hinc

Ἦραι καλλίνομοι εἴφορ ἀνέσιν εἰαρινοῖσι.

Γαῦτα δὲ οἱ χροὶ κόσμον ἐφύρμωσε παλλὰς Ἀθήνη.

Ἐν δ' ἄρα οἱ σθένεσι διακτόρε' ἀργεφόντης

Ψύδεω δ' αἰμυλίης τε λόγους ἐπὶ κλοπῇ κ' ἄλθ'.

Τόδ' ἔτι, δῖος Βουλήσι βαρυκτύπε, ἐν δ' ἄρα φωνῇ

Θῆκε δέωρ κήρυξ, ὀνόμηνε δὲ τλώδε γυναικα

Γανδωρέω, ὅτι πάντοδ' ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες

Δῶρον ἐδώρεσθαι, τῇ μ' ἀνδράσι μ' ἀλφειῇσι.

Αὐτὰρ ἐπεὶ δόλον αἰπὴν, ἀμύχαν' ὄξε τέλεισθον,

Εἰς ἐπιμηθεῖα τίμπε πατρὸς κλυτὰν ἀργεφόντην

Δῶρον ἄγοντα δέωρ ταχὺν ἄγγελον, ὅδ' ἐπιμηθεύς

Εφράσαδ' ὥς οἱ ἔειπε πρὸς ἐπιμηθεύς, μὴ ποτε δῶρον

Δέξασθαι πάρ' ἑνὸς ὀλυμπίου, ἀλλ' ἄρ' ἐμπερ

Εξοπίσω, μὴ τὸ τί κακὸν δυνήτοισι γένηται.

Αὐτὰρ ὁ δέξασθαι, ὅτε δὴ κακὸν εἶχ' ὀνόσσει.

Πεῖν ἢ γὰρ ζῶσθαι κοῦ ἠδὲ χθονὶ φύλ' ἀνθρώπων,

Νόσφιν ἄτορ κακῶν, καὶ ἄτορ χαλεποῖο πόνοιο,

Νόσθω τ' ἀργαλῆων, αἶ τ' ἀνδράσι γῆρας ἐδιδάκαυ.

Αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτὶ κατὰ γηράσκουσι.

Ἀλλὰ γυνὴ χεῖρεσι πῖδος μέγα τῶ μ' ἀφελῶσα

Εσκέλασ', ἀνθρώποισι δ' ἐμήλας κήδεα λυγρὰ.

Μόνη δ' αὐτῇδε ἔλπιε ἐν ἀρρήτοις δόμοις

Ενδόν ἐπιμνε πῖδος ὑπὸ χεῖρεσιν, ὅδ' ὀύραζε

Εξέπην. πρὸ δ' ἔν γὰρ ἐπέμβαλε τῶμα πῖδοιο

Αἰγυιόχῃ Βουλήσι δῖος νεφεληγερέταο.

Ἀλλὰ δὲ μιν εἰς λυγρὰ κατ' ἀνθρώπους ἀλάληται.

Πλείη μὲν γὰρ γαῖα κακῶν, πλείη δὲ θάλασσα
 Νῆσοι δ' αὐθρόποισιν ἐφ' ἡμέρη ἠδ' ὤλ' νυκτὶ
 Αὐτόματοι φοιτῶσι κακὰ θνητοῖσι φέρουσαι
Σιγῇ, ἐπεὶ φωνὴν ὄζειν οὐκ ἐθέλ' ἀνέχεσθαι.

Οὕτως ὅτι πονοῦσι διὰ νόον ἀγαλλέεσθαι,

Εἰ δ' ἐβέλδεις ἐτόρόν τοι ἐγὼ λόγον ἐκκυρφάσω
 Εὐκὴ ἐπισταμένως, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλῃς σῆσιν,

Ὡς ὁμῶς γε γαῖασι θεοὶ θνήτοί τ' αὐθρόποι.

Χρυσίου μὲν πρῶτιστά γγνέσθ' ἀνθρώπων ἀνθρώπων

Αθάνατοι ποίησαν ὀλύμπια δώματ' ἐχοντες,

οἱ μὲν ἐπὶ κρόνῳ ἦσαν, ὅτ' ὕραυ' ἐμβασιλεύον,

ὣς τε θεοὶ δ' ἐζωοῦσ' ἀκηδέα θυμὸν ἔχοντες

Νόσφιν ἄτορ τε πόνων καὶ οἰζύν, ὅδ' ἐπὶ δὴ λόγῳ

Γῆρας ἐπὶ λῶ, αἰεὶ δὲ πόσις καὶ χεῖρας ὁμοιοί,

Τέρποντ' ἐν θαλίῃσι κακῶν ἐκπαύον ἀπάντων.

Θνητοκὸν δ' ὥς ὕπνῳ δεδιμηνέοι, ἐδλὰ δὲ πάντα

Τοῖσιν ἔλω, καρπὸν δ' ἐφάει ζείδωρος ἄρηρα.

Αὐτομάτη πολλὸν τε καὶ ἄφθονον, οἷ δ' ἐβελήμοι

Ἡσυχίᾳ ἔργα νέμοντο σὺν ἐδλοῖσιν πολέεσιν.

Αὐτὰρ ἐπεὶ καὶ ὄϊον γγνέσθ' ἤϊ γαῖα κάλυψεν,

Ταὶ μὲν δαίμονες εἰς διὸς μεγαλοδίδακτα βουλῆς,

Ἐδλοὶ ἐπιχθόνιοι φύλακόν θνητῶν ἀνθρώπων,

οἷ ῥα φυλάσσασσι τε δίκας καὶ χέτλια ἔργα

Ἡέρα ἑσπέρημοι, πάντα φοιτῶντες ἐπ' αἶαν

Πλατοδύνται, καὶ ὄϊον γέρας βασιλῆϊον ἔχον.

Δούτορον αὖτε γγνός πολὺν χερότορον μετόπισθεν

Αργύριον

Hinc mare nunc illis est plenum, plenaq; terra,
Nocte dieq; homines miseros inuadere nunquam
Exangues cessant morbi, mala multa ferentes,
Et tacite adueniunt, nam uox est à Ioue dempta,
Sic non ulla Iouis mentem euitare potestas.

Nunc aliud referam, si non audire graueris,
Ordine quodq; suo memorans, tu mente reconde.

Postquam unà nati, Dij mortalesq; fuerunt,
Primum fecerunt hominum genus aureum, Olympi
Qui celsas habitant ædes Dij sine carentes,
Hiq; homines, cœli Saturno sceptrā tenente,
Viuebant, & erat Djs uita simillima, curis
Ærumnisq; uacans, nunquam quassata senecta,
Robore semper erant simili manuumq; pedumq;
Perpetuas epulas agitabant pectora læti,
Mors accedebat tanquam sopor illa fuisset,
Commoda nulla aberant, immensos terra ferebat
Sponte sua fructus, illi sine murmure donis
Diuū uiuebant, inter se pace fruentes.

At genus hoc postquam tellus contextit in aluo,
Continuò facti sunt diui mente tonantis,
Atq; colunt terras, hominum custodiam agentes,
Qui nunc quid iuste obseruant, quid fiat inique,
Aëre uestiti, peragrans undiq; terram,
Diuitias tribuunt, regale hoc munus eorum est.

Inde genus superi fecere argenteum olympi,

Longè

Longè deterius multis in partibus aureo,
 Haud mentis probitate ualens, haud indole tantum.
 Tempore at hoc hominū, bis quinquaginta per annos
 Matris lacte domi uiuebat paruulus infans,
 Sed quum pubertas iam plenaq; contigit ætas,
 Tempus ad exiguum post illis uita manebat.
 Plurima uiderunt mala, nanq; iniuria nunquam
 Mutua cessabat, reuerentia nulla deorum,
 Nullus erat cultus, nulla aris sacra ferebant,
 Ut mos est alijs mortalibus: hinc pater altus
 Iuppiter accensus merita illos perdidit ira,
 Quod superis nullos dare dignarentur honores.

At genus hoc postquam tellus quoq; texit in aluo,
 Illi sub terris sedes habitare secundas
 Sunt iussi, atq; illic non sunt ab honore remoti.

Æneum at hinc hominū genus alti rector olympi
 Iuppiter, æquandum non parte argenteo in ulla,
 Quercubus ex duris fecit durum ualidumq;
 Mars erat his cordi, & uesana libido nocendi,
 Non frugem ederunt, adamantis pectus habentes,
 Infandum suberat robur, fortesq; lacerti
 Pendebāt de humeris, membra omnia crassa ferebant,
 Arma quidem ex solido constabant ære domusq;
 Omnia (adhuc ferro tum ignoto) ex ære parabant.
 Vita illis proprio manuum finita furore est,
 Atraq; Plutonis nullo cum nomine regna

Intrarunt,

Αργυρίου ποίνεον, ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες,
 Χρυσέω οὔτε φυλῇ ἐναλίγκιον, οὔτε νόημα,
 Ἀλλ' ἑκάτομ μὲν πᾶσις ἔτα πρὸς μητέρ' ἐκδιδόνῃ
 Ἐξίφειτ' ἀτάλλων μέγα νήπιος ὧ ἐνὶ οἴκῳ.
 Ἀλλ' ὅταν ἡδύτῃσι τῷ ἥδης μέτρον ἴκοιτο,
 Παιδείδιον ζώοντες ἐπὶ χρόνον ἄλγ' ἔχοντες
 Ἀφραδίασι, ὕβρι γὰρ ἀτάδαιον ἐκ ἐδιδώκετο
 Ἀλλήλων ἀπέχειν, ὅδ' ἀθανάτους θόρα πδύειν
 ἠθέλον, ὅδ' ἔρδ' αἰμακάρων ἰδοῖς ἐπὶ βωμοῖς,
 ἢ θέμις ἀνθρώποισι κατ' ἠθεα. τοῦ μὲν ἔπειτα
 Ζεὺς ἱερνίδης ἐκρυψε χολούμενον, ὅνεκα ἡμᾶς
 Οὐκ ἐδίδον μακάρεσσιν θεοῖς οἱ ὀλύμπου ἔχουσιν.

Αὐτὰρ ἐπεὶ κ' ἰδὼν γένο' ἡλ' γαῖα κάλυψε,
 Τοὶ μὲν ἔσποχθόνιοι μάκαρες θνητοὶ καλέονται
 Ἀδύτοροι, ἀλλ' ἐμπης πμὴν κ' ἴδοισιν ὀππιδεῖ.

Ζεὺς γ' πατὴρ φίτ) ἄλλο γένος μερόπων ἀνθρώπων
 Χάλκιδον ποίνε' ἐκ ἀργυρῷ ὅδ' ἐν ὁμοίον,
 Ἐκμελιᾶν, δίδονό τε τῷ ὀμβριμον οἷσιν ἄρῃ
 ἔργ' ἐμελε σονόγντα τῷ ὕβριδιν. ὅδ' ἐπὶ σῖτον
 ἠδίου, ἀλλ' ἀδιάμαντος ἔχον κρατερόφρονα θυμόν
 Ἀπλάστοι. μεγάλη δὲ βίη τῷ χεῖρον ἅαπτοι
 Ἐξ ὧμων ἐπέφνην ὡδὶ σιβαροῖς μελίεσσιν.
 Τοῖς δ' ἦν χάλκεια ἢ τούχια, χάλκιοι δ' ἐπὶ οἴκῳ,
 Χαλκῷ δ' ἐργάζοντο, μέλας δ' ἐκ ἔσκε σίδ' ἠρῃ.
 Καὶ τοὶ ἢ χεῖροισιν ἔσποφτερέησι δαμνύντες,
 ἦσαν ὅτ' ἐνέωγντο δ' ὁμοῦ κρυόρ' ἢ ἰδ' αἶο

8

Νῶνυμει, θάνατ' οὐδὲ καὶ ἐκπάγλ' οὐδὲ πορ' ἔοντας
 Εἴλε μίλας, λαμπρὸν δ' ἔλιπον φά' οὐδὲ ἡέλιόιο.

Αὐτὰρ ἐπεὶ καὶ ὥρ' ἔγν' οὐδὲ γαῖα κάλυψεν,
 αὐθις ἔτ' ἄλλο τέταρτον ἔδωκε χθονὶ πύλυβοτέρῃ
 Ζεὺς κρονίδης ποίησε δίκαιό τ' ὅρον καὶ ἄριστον,
 Ἀνδρῶν ἡρώων θεῶν γέν' οὐδὲ, οἳ καλῶνται
 ἡμίθιοι πρὸ τέρ' ἐγενήθησαν ἀπ' ἑρόνα γαῖαν
 καὶ ὥρ' ἢ πόλεμος τε κακὸς καὶ φύλοπις αἰνὴ,
 τὸς μὲν ἐφ' ἐπὶ ἀπύλῳ θύβῃ καδμηκίδι γαίῃ
 ὤλισσε, μαρναμένους μύλων ὄνικ' οἰδίε πόδιαι.
 τὸς δὲ τ' ἐν νῆοισιν ὑπὲρ μέγα λαῖτμα θαλάσσης
 εἰς τροίῳ ἀγαγὼν, ἑλγύνει ὄνικ' οὐκ ὁμόμοιο,
 ἔνθ' ἦτοί μιν ὥρ' θανάτῳ τέλος ἀμφικάλυψε.
 τοῖς δὲ δίχ' ἀνθρώπων βίον καὶ ἦθε ὁπάσας
 Ζεὺς κρονίδης κατένευσεν πατὴρ ὡς πέρατα γαίης
 καὶ τοὶ μὲν ναῖουσιν ἀκηολία θυμὸν ἔχοντες
 ἑρμακέρων νῆοισι, πρὸ ὠκεανὸς βαθυδίνῳ
 Ὀλβιοὶ ἦρωες. τοῖσι μελινολία κερπύρον
 Τρεῖς τοὶ ἐπὶ τοὺς θάλλοντα φέρεται ζείδωρ' ἄρ' ἔρα.

Μηκέτ' ἐπεὶ τ' ὠφελον ἐγὼ πέμπησι μετῆναι
 Ἀνδράσι, ἀλλ' ἢ πρόσθε θανέειν, ἢ ἐπὶ τα γῆν' ὀδῇ.
 νῦν γὰρ δὴ γέν' οὐδὲ σιδήρεον. ὅδ' ἔστι ποτ' ἡμᾶρ
 παύσονται καμᾶν καὶ οἰζύν' οὐδὲ τι νύκτωρ
 φθιδρόμενοι, χαλεπὰς δὲ θεοὶ δώσουσι μόριμνας.
 ἀλλ' ἐμπης καὶ τοῖσι μεμίξεταί ἐσθλὰ κακῶισιν.
 Ζεὺς δ' ὀλίσει καὶ ὥρ' ἔγν' οὐδὲ μόροπα ἀνθρώπων.

Εἴ

Intrarunt, quamvis fortes, quamvisq; superbos,
Mors tamen inuasit, solemq; relinquere fecit.

At genus hoc quoq; postquam tellus texit in aluo,
Iuppiter in terris Saturni filius inde

Rursum aliud fecit quartum, præstantius atq;

Iustius, heorum genus, ipsis æquiparandum

Dij, ac semideos hos secla priora uocabant,

Abstulit at nimius bellorum ardorq; furorq;

Hos septem geminae Cadmeae ad moenia Thebes,

Ob tua pugnantes pecora, atq; ipsum Oedipe regnū.

Illos nauigio sala per spumantia ponti

Ad Troiam uectos, te propter Tyndaris alma,

Oppressitq; illic mors ultima linea rerum.

Iuppiter at simul hos ad mundi extrema remouit,

Longè à terricolis tribuens uitamq; domosq;

Atq; quidem læti semper uacuiq; dolore

Calcant Elysios campos prope littora uasti

Oceani, hic illis dulcem unoquoq; ter anno

Effundit fructum mater gratissima tellus.

Dij utinam quinta mihi uitam ætate negassent,

Sed nascendus adhuc miser essem, aut mortuus olim:

Ferreum enim nunc est genus, intermissio nunquam,

Nunquam finis erit noctū ue diē ue malorum,

Perpetuis hominum Dij stringent pectora curis,

Ast aliquando malis his succedent bona rursum,

Nanq; pater genus hoc hominū quoq; morte domabit,

Vtraq; cū fuerint iam cani tempora facti,
Nec similis nato genitor, nec filius illi,
Nec socius socio, nec fidus suscipienti
Hospes erit, proprio nec fratri frater, ut antè:
Despicient senio fessos sine honore parentes,
Insuper audebunt duris incessere uerbis,
Vtpote nec numen reuerentes, adde quòd ipsi
Dira seni patri proles alimenta negabit,
Ius erit in dextra, suaq; alterna oppida scindent,
Vir bonus aut iustus nullius fiet honoris,
Sed magis insignem sua per scelera atq; rapinas
Suspicient, cedit ius dextræ, nec pudor ullus
Notus erit, fallet probum & improbus, ore dolofo
Verba obliqua loquens, periuriaq; insuper addens.
Deniq; liuor edax, pallens, tristisq; malisq;
Alterius gaudens, homines se spargit in omnes.
Tum Pudor & Nemesis duo maxima numina, coeli
Antiquas repetent sedes, uelamine corpus
Obtecti niueo, terramq; hominesq; superbos
Gaudebunt liquisse, quibus tamen ægra relinquent
Tot mala, quæ nullo poterunt medicamine tolli.

Nunc age principibus referam doctis licet ipsis,
Fabellam. Accipiter sic paruam ad Aëdona dixit
Alta in nube ferens, conuellensq; unguibus atris,
Hæc miserè eluxit curuo lacerata sub ungue,
At fuit accipitri nox illa tyrannica diri,

Quid

Εὐτ' ἄν γ' ἰδόντο καὶ παλαιοκρόταφί τε λῆθυσίη,
 οὐδὲ πατὴρ παῖδας ἰσὶν ὁμοίη, ὃ δ' ἔτι παῖδ' οὐ,
 οὐδὲ ξένῳ ξενολόκῳ, καὶ ἑταῖρῳ ἑταίρῳ,
 οὐδὲ κασίγνητος φίλῳ ἔστιται ὡς ὅπαρος αὐδρ,
 αἰψὰ δὲ γηρασκόντας ἀτιμύσσει τακῆας.
 μέμψοντ' δ' ἄρα αὖ χαλεποῖς βάζοντες ἐπίεσσι
 σχέτλιοι, ὃ δὲ θεῶν ὅπιν ἐδύτ' οὐ. ὃ δὲ μὲν οἱ γὰρ
 ἱερὰν τεσσιν ἑκδύσιν ἀπὸ θρεπῆναι δόξιν
 χειροδίκαι, ἑτορῳ δ' ἑτέρῳ πόλιν ὀδύαλα πάξαι.
 οὐδ' ἐπὶ δούρεσσιν χάρις ἔστιται, ὅτε δίκαις,
 οὐτ' ἀγαθῶ. μάλλον δὲ κακῶν ῥέκτῆρα ἔνδον
 ἀνέξα τιμύσσει, δίκῃ δ' ἐν χόρσιν καὶ αἰδώς
 οὐκ ἔσαι. βλάψῃ δ' ὁ κακὸς τὸν ἀρείονα φάτα
 μύθοισι σκολιοῖς ἐνέπων, ὡς δ' ὅρκον ὁμῆται.
 Ζῆλος δ' ἀνθρώποισιν οἰζυροῖσιν ἄπασιν
Δυσκέλαδος, κακὸς χαλεπὸς ὁμαρτήσας συγδράμης.
 καὶ τότε διὰ πρὸς Ὀλύμπου ἀπὸ χθονὸς δούρου δ' αἶψα
 Λόκυοισι φαρτίεσι καλυψαμένῳ χροά παλόν,
 Αἰανῶτα μετὰ φύλον ἵτ' ἰπὸς πωλιπύοντ' ἀνδράπας
 αἰδώς ἔνι μέσσοις, τὰ δὲ λείψιτ' ἄλγος λυγρὰ
Θνητοῖς ἀνθρώποισι, κακὸς δ' ὁ κακὸς ἐστὶν ἀλάλῃ.
 Νῦν δ' αἶνον βασιλῆα' ἐρέω φρονέουσι καὶ αὐτοῖς.
 ὦ δ' ἱρὸν πρὸς ἐπὶ πρὸν ἀνδρῶνα ποικιλόδιστον,
 ὕψι μάλ' ἐν νεφέλῃσι φέρων ὀνύχεας μεμαρπῶς,
 ἢ δ' ἐλὼν γναμψοῖσι πεπρωμένη ἀμφ' ὀνύχεας
 Μῦρ' ἔσθ'· τίω δ' ὅγ' ἐπικρατέως πρὸς μῦθον ἔειπεν

Δαίμονις τί λέλαπας ἔχει νύ σε πολλὸν ἀρείων,
 Τῆς δ' εἰς ἥ σ' ἄρ' ἐγὼ πόρ' ἄγω, καὶ αἰοιδὸν ἔδωκα.
 Δῦπνον δ', αἰ κ' ἐθέλω, ποιήσομαι, ἢ ἐμὴν ἴσσω.
 Ἄφρων δ' ὅς κ' ἐθέλοι πῶς κρείσσονας ἀνιφρορίζων,
 Νίκης τε εἰρεται, πρὸς τ' αἰχιδίῳ ἄλγεια πάχει.
 Ως ἔφατ', ὠκυπέτης ἱρὴ τανυσὶ πῆρ' ὄρεσι,

Ω Πέρση, σὺ δ' ἄκουε δίκης, μηδὲ ὕβρις ὀφείλει.
 Ὑβρις γὰρ τε κακὰ δαλῶ βροτῶ. σὺ δὲ μὴ ἐδδλὸς
 Ρηϊδίως φορέμεν δωῖαται, βαρύνει δὲ θ' ἰσὺ αὐτῶ.
 Εγκύρσας ἄτησι. ὁδὸς δ' ἐτέρη. παρελθεῖν
 Κρείσσων ὅτι τὰ δίκαια, δίκη δ' ὑπὲρ ὕβριος ἔχει
 Ες τέλος ὄξε λήσσει. παθὼν δὲ τε νήπιος ἔγνω.
 Αὐτίκα γὰρ ῥέχει ὄρεος ἅμα σκολίμοι δίκῃσι.
 Τῆς δὲ δίκης ῥόθ' ἔλκομένης ἢ κ' ἀνδρῶν ἄγῳσι
 Δωροφάγῳ, σκολιᾷς δὲ δίκαις κείνωσι θέμιστας.
 Ἡ δ' ἐπιταί λαλαῖσθα, πόλιν τε καὶ ἔθνα λαδῶ
 Ἡέρα ἔσσα μύνη, κακῶν ἀνθρώποισι φέρουσα,
 Οἳ τέ μιν ὄξε λᾶσσι, καὶ ὅκ' ἰθὺς ἀνέμῳ.
 Οἳ δὲ δίκας ξένοισι καὶ ἐν δ' ἑμοῖσι διδύσει
 ἰθείας, καὶ μή τι πῶς ἐκβαίνουσι δικάϊα,
 Τοῖσι τέθνηκε πόλις, λαοὶ δ' ἀνθρώποι ἐν αὐτῇ.
 Εἰρῶν δ' ἀνὰ γλῶ κροφόφ' ὅτι ποτ' αὐτοῖς
 Αργαλίου πόλεμον τεκμαίρεται εὐρύσπα Ζεὺς,
 Οὐδέ ποτ' ἰθὺ δίκαισι μετ' ἀνδράσι λιμὸς ὀπιδεῖ.
 Οὐδ' ἄτη, θαλίης δὲ μεμνηλότα ἔργα νέμονται.
 Τοῖσι φέρε μὲν γαῖα πολλὰ βίον, οὐρεὶ δὲ δρυς

Ακρον

Quid garris demens? nunc longè fortior in te
 Ius habet, hac tibi cantrici, quæ duco, sequendum,
 Nunc mihi si placeat, tibi parcam, aut cœna futura es,
 Stultus maiori cupiens contendere contrâ,
 Vincitur, atq; ignominiam cum clade reportat.

Sic ait accipiter sulcans celeri aëra penna.

Tu sequere ô Perse, iustum iniustumq; relinque,
 Nam multum petulans homines iniuria lædit,
 Quam uir ferre nequit patiens, quin corde mouetur
 Cladem ullam accipiens, melior sic semita monstrans
 Iustitiam, cedit quoq; tandem iniuria iuri
 Succumbens, stultus non nouerit hoc nisi passus,
 Lamq; statim comes est iuri periurium iniquo.
 Iustitia huc sequitur, trahitur quocunq; ab auaris
 Iudicibus, quos lege sinit decernere iniqua,
 Hinc lachrymans urbis uicos populumq; pererrat
 Aëre recta, illis secum mala plurima uoluens
 A quibus exacta est, fraudataq; partibus æquis,
 Qui uerò externis & ciuibus omnia iustè
 Distribuant, nil flectentes à tramite recto,
 His uiuet urbs, populiq; uigent, atq; omnia florent,
 Pax iuuenum nutrix usq; est, non horrida bella
 Latiuidens illis immittit Iuppiter unquam,
 Nec populos inter rerum nulla penuria iustos,
 Insument epulis in sacris parta labore:
 Terra dat immensos fructus in montibus altum

Quercus fert glandes caput, est apis incola uentris,
 Grex ouium lana per agros incedit onustus.
 Et similem sobolem genitrices patribus ædunt,
 Deniq; cunctarum rerum ubertate fruuntur,
 Non scandunt naues, tellus uictum alma ministrat.

At quibus est cordi mala uis, malefactaq; dira,
 Destinât extemplo his Saturnius æthere pœnas.
 Nomine sæpe uiri scelerati urbs plectitur omnis,
 Qui peccet, faciatq; Ioui non facta ferenda.
 Verum ut subiiciam mala quæ Deus æthere mittit,
 Dat cum peste famem, tacta omnis plebs cadit igni,
 Incedunt sterili mulieres uentre, domusq;
 Ac stirpes pereunt, supero id rectore uolente.
 Agmina qui nunc sternit eorum, aut mœnia frangit,
 Currentesq; rates disrumpit in æquore sæuus.

O uos qui regitis terras, aduertite mentem
 Huc ad iustitiam, quoniam superi prope nos sunt
 Dij qui cuncta uident, & eos qui per mala iura
 Defraudant alios sprete ratione Deorum,
 Ter numerum exuperant cœlestia numina, terram
 Quæ nobiscum habitant, in tutelam data nostrum.
 Illaq; quid iustè obseruant, quid fiat iniquè,
 Aëre tecta, omnem pedibus peragrantia terram,
 Ipsaq; Iustitia est uirgo Ioue parente,
 Clara deos inter superos reuerendaq; multum,
 Quam si quis uiolet meritò ne fraudet honore,

Continuo

Ἀκρὴ μὲν τε φέρε βαλάντας, μέσση δὲ μελίστας,
 Εἰροπόκοι δ' οἶδ' μαλλοῖς καταβιβείβασι,
 Τίκτουσι δ' ἡ γυναικὸν εἰκότα τέκνα γονόυσιν.
 Θάλασση δ' ἀγαθοῖσι διαμποῖς, ~~ἡ δ' ὑπὸ κρηδῇ~~
 Νέουσονται, καρπὸν δὲ φέρε ζείδωρον ἄρδρα.

Οἷς δ' ὕβρις τε μέμλε κακὴ καὶ χέτλια ἔργα,
 Τοῖς δ' δίκῳ ἱερονίδης τεκμαίρεται εὐρύοπα Ζεὺς.
 Πολλάκι δ' ἐξύμπασα πόλις κακῷ ἀνδρὸς ἐπαυρᾷ.
 Οἷς ἀλιτράινει, καὶ ἀτάσθαλα μηχανάκτου.
 Τοῖσι δ' ὀρανόθεν μέγ' ἐπήγαγε πῆμα ἱερονίωρ
 Λιμὸν ὁμῶ καὶ λοιμὸν. ἀρφθινύθουσι δὲ λαοί,
 Οὐδὲ γυναικὸν τίκτουσιν, μινύθουσι δὲ οἶκοι,
 Ζηνὸς φραδμοσώησι δολυμπία. ἄλλοτε δ' αὖτε
 Ἡ τῶν γε στρατῶν εὐρύω ἀπώλεισεν, ἣ ὄγε τείχεος,
 Ἡ νέας ἐν πόντῳ ἱερονίδης ἀρτίννυται αὐτῶν.

Ω βασιλεῖς, ὑμεῖς δὲ καταφροσίνεσθε καὶ αὐτοὶ
 Τῇδε δίκῳ. ἐχρὺς γὰρ ἐν ἀνθρώποισιν ἐόντων
 Ἀθάνατι λδύσσοισιν, ὅσοι σκολιῇσι δίκῃσιν
 Ἀλλήλους τρίβουσι θεῶν ὅπιν' ἐκ ἀλέγοντες.
 Τεῖς γὰρ μύριοι εἰσὶν ὑπὸ χθονὶ πωλυβοτέρη
 Ἀθάνατι Ζηνὸς φύλακον θνητῶν ἀνθρώπων,
 Οἳ ῥα φυλάσσοσιν τε δίκας καὶ χέτλια ἔργα.
 Ἡ ῥα ἐσάμβλοι, πάντῃ φοιτῶντες ἐπ' αἴαν.
 Ἡ δὲ τε παρθένος ὅστις Δίκη δῖος ἐκγεγάηα,
 Κυδινή τ' αἰδοῖν τε θεοῖς, οἳ δολυμπονέχουσιν.
 Ἐρ' ὁπότ' ἄν τις μὴ βλάπῃ σκολιῶς ὀνοτάζωμαι.

Αὐτίκα παρ δὶ πατρὶ καθεζομένη ἱερώνωι,
 Γεννέτ' ἀνθρώπων ἀδικον νόον, ὃφρ' ἀρετὴν
 Δῆμῳ ἀταδάλιας βασιλῆων, οἱ λυγρὰ νοδύνωιεν
 Ἀλλ' παρακλίνουσι δίκας σκολιδῶς ἐνέποντο
 Ταῦτα φυλασόμενοι βασιλῆων ἰθαύνε μύθους
 Δωροφάγοι, σκολιδῶ δὲ δίκῃ ὤπ' ἀγῆκε λαλθεῖν.
 Οἱ αὖθρ' κακὰ τούχῃ ἀνὴρ, ἄλλῃ κακὰ τούχῃ.
 Ἡ δὲ κακὴ βουλὴ θρὶ βουλόμενα πικρὴν,

Παύτα ἰδὼν δὴς ὀφθαλμός καὶ πάντα νοήσας,
 Καί νυ τὰ δ' αἰκ' ἐθέλεις ὑπιδίεσκεται, ὃ δὲ ἐκλήθε
 Οἴλω δὴ καὶ τῆρ δὲ δίκῃ πόλις ἐντὸς ἔργει.
 Νῦν δ' ἐγὼ μὲν τ' αὐτὸς ἐν ἀνθρώποισι δίκαιον
 Εἴλω, μὲν τ' ἐμὸς υἱός, ἐπεὶ κακὸν αὐδρα δίκαιον
 Εμμεσαι, εἰ μείζω γὰρ δίκῃ ἀδικώτορ' ἔξει.
 Ἄλλὰ τὰ γ' ὅπως οὐλα τελεῖν δία τὸρ πικρῶν νοῶν

ὦ Πέρση, τὺ δὲ ταῦτα μετὰ φρονὶ βάλλεις σῆσιν,
 Καί νυ δίκης ἐπάκουε, βίης δ' ὑπιδιλήθεις πάμπαν.
 Τόμ δὲ γὰρ ἀνθρώποισι νόμον δέταξε ἱερώνωι,
 Ἰχθύσι μὲν καὶ θηροῖς, καὶ οἰωνοῖς πεπενοῖς
 ἔστιν ἀλλήλων, ἐπεὶ ὃ δίκῃ δέμ' ἐπ' αὐτῆς.

Ἀνθρώποισι δ' ἐδωκε δίκῃ, ἢ πολλὸν ἀείσει
 Γίνεται, εἰ γὰρ τις κ' ἐθέλει τὰ δίκαια ἀγορεύειν
 Γινώσκων, θρὶ μὲν τ' ὄλεον διδοῖ θυρόντα ζόῳς.
 Ὅς δ' ἐκεῖ μαρτυρεῖσιν ἐκὼν ἐπίορκον ὁμόσας
 Ψεύσεται, ἐν δὲ δίκῃ βλάψας νήκεισιν ἀώδην,
 Τὰ δ' ἐτ' ἀμαυροτέρη γῆνι μετόπισθε λείλειπαι,
ἀνδρὸς

Continuò ante pedes residens patris Iouis alti,
Humanæ exponit mentis scelera, & dare pœnas
Vult fraudis, populi rectores, qui sacra iura
Detorquent, mala dum ob nummum sententia fertur.
Sed memor ô iudex horum, tua dirige rectè
Iudicia, & capiant te obliuia iuris iniqui.
Noxius ipse sibi est, alij qui quærit obesse,
Consiliumq; malum danti fert maxima damna.
Perspicit ac sentit sacrum Iouis omnia lumen,
Nunc uidet & nobis quid agatur, si uelit, illum
Nec latet hac quòdnam ius exercetur in urbe.
Ast ego mortales inter iustus minimè essem
Filius, aut itidem, si peccatum foret, esse
Iustum, aut præmia, si iniustum maiora manerent,
Talia sed minimè est factururus Iuppiter unquam.

Ast immitte tuis hæc Perse cordibus inis,
Audi iustitiæ, uimq; obliuiscere diram,
Hanc etenim legem nobis Deus ipse reliquit,
Piscibus at nemorumq; feris, auibusq; se ut ipsi
Inuicem edant, iuris quia non discrimen in illis.
Iustitiam nobis, quæ præstantissima longè est,
Tradidit, & quoties audet quis dicere uerum
Existens testis, Deus huic dat prospera cuncta.
Qui dum testis adest temerè periuria iurans
Mentitur, lædens hic ius, mage læditur ipse,
Nam genus ipsius perit atq; extinguitur omne:

At genus in claro iusti post nomine uiuit.

Nunc tibi præcipuè memorabo salubria Perse,
Scilicet ex uitijis facile est uel prendere turbam,
Nam uia non longa est, foribus uicina morantur.

At regina graui uirtus sudore paratur,
Est uia difficilis, præceps, longa, aspera, ad illam
Principiò, postquam iam stas in uertice summo,
Tum facilis, tum fit dulcis, licet antè molesta.

Optimus ille uir est, primusq; sibi omnia noscens
Consulere, expendens quæ post prodesse ualebunt.
Sed bonus hinc ille est, audit qui recta monenti:
Qui sibi consulere ignorat, nolitq; monenti
Auscultare alij, nullusq; & inutilis hic est.

Sed tu nostra animo semper præcepta reuoluens,
Esto operi intentus Perse diuine, fames ut
Te premat inuidia, Cereri, sed amere pudicæ,
Illa tua omnigeno sic impleat horrea uictu.
Ecce fames comes est homini certissima pigro,
Adde quòd hunc odio superiq; hominesq; sequuntur,
Quisquis segnitia fucos imitatur inertes,
Quorum uenter apum consumit parta labore,
Ocia agens: sed opus tu quodq; in tempore cura,
Horrea ut accipiant maturum in tempore fructum.
Ditescunt homines ex sedulitate laborum,
Quin operans fies multo mortalibus & Dijs
Charior: his odio, cui corpus torpet, habetur.

Turpe

Ἄνδρὸς δ' ἐν ὄρεσσι γλῶσση μετὰ πιδῶν ἀμείνων·
 Σοὶ δ' ἐγὼ ἐσθλὰ νοέωμ' ἐρίω μέγα νήπι Πέρσῃ,
 Τὴν μὲν τοι λακόνεσσιν καὶ ἰλαδίῃσι δέμει λείδαι,
 Ρηϊδίῃσι δ' ολίγῃσι Μήδοις, μάλα δ' ἐγγύθι νᾶει.
~~Τῆς δ' ἀριττὴν φροῦτα διαὶ παπείρουσιν ἔθηκεν~~ 289
 Ἀθιάναθι, μακρὸς δὲ ἔδρεθ' οἶμ' ἐπ' αὐτῇ,
 Καὶ τραχὺς τὸ πρῶτον, ἐπὶ δ' εἰς ἄκρον ἱκνυτά,
 Ρηϊδίῃ δ' ἤπειτα πέλῃ χαλεπῇ πρὶν ἔδοσθαι.
 Οὐτ' ὦ μὲν πανάρεσσιν ὅς αὐτῷ πάντα νοήσῃ
 Φρασάμενθ' ἰάκ' ἐπείτα ἔδωκε τέλος ἡσιν ἀμείνων
 Ἐσθλὸς δ' αὐτὸν ἐκείνῳ ὅς ἐν εἰπόντι πίθηται.
 Ὅς δὲ καὶ μὲν αὐτῷ νοήν, μὲν τ' ἄλλῃσιν ἀκούων
 Ἐρδυμῶν βαλλήνται, ὅσ' αὐτὸν ἀχρηῖσιν ἀνῆρ.

Ἀλλὰ σὺ γ' ἡμετέρῃσι μεμνημένῳ ἀνὴρ ἐφετμῆς,
 Ἐργαζόμενος Πέρσῃσι διου γένῳ, ὄφρα σὲ λιμὸς
 Ἐχθαίρῃ, θλίβῃ δὲ σ' εὐεφάνθ' ἀνιήτηρ
 Αἰδοῖν, βίότῳ δὲ τελὴν πίμπλησι καλλιῶ.
 Λιμὸς γὰρ τοὶ πάντες ἀβρυγῶν σύμφορος αὐδρίῃ
 Τῷ δὲ θεοὶ νεμεσῶσι καὶ ἀνέρον, ὅς κεν ἀβρυγὸς
 Ζῶν ἀφώγεισιν κοῦφροισιν ἱκελθὲν ὀρμῶν,
 Οἳ τε μελίσσων καμάτοισιν τρυχέσιν ἀβρυγῶν
 Ἐδόντες σοὶ δ' ἐργα φίλ' ἐσω μέτρια κοσμεῖν,
 Ὡς καὶ τοὶ ὠραῖον βίότῳ πλήθωσι καλῶ.
 Ὅζ' ἐργῶν δ' ἀνδρὸν πολὺ μὲν καὶ τ' ἀφνειοὶ τε
 Καὶ τ' ἐργαζόμενοι πολὺν φίλτορ' ἀθανάτοισιν
 Ἔσται ἡ δὲ βροτοῖς, μάλα γὰρ στυγέουσιν ἀβρυγὸς.

Ἐργον

Ερῶμι δ' ἐδέμ' ἀνείδ' ὅτ' ἀόργισ' δ' ἐτ' ὄνειδ' ὅτ'.
 Εἰ δ' ἐκὼν ἐργάζῃ, τάχα σε ζῆλώσει καὶ ὀργὸς
 Πλατυῶντα. πλάττω δ' ἀρετὴν καὶ λιῶ δ' ὅτ' ἔσθ'.
 Δαίμονι δ' οἷ' ὅτ' ἔσθ' αἰ (τὸ ἐργαζέσθαι ἄμεινον)
 Εἶπ' ἔκ' ἀπ' ἀλλοτρίων λιπαύων ἀδούφρονα θυμὸν
 εἰς ἔργον τρέψας, μελετᾷς βίῃ ὥς σε λιπύει.
Αἰδῶς δ' οὐκ ἀγαθὴ λιχνημλίου αὐδρα νομίζω,
 αἰδῶς, ἢ τ' αὐδρας μέγα σίνετο ἢ δ' ὀνίνησι.
 αἰδῶς τοι πῶς ἀνολβίη, θάρσ' ὅτ' πῶς ὀλβή.
Χρηματίζω δ' ἄχ' ἀρετὰς διόσδοτα πολλὸν ἀμείνω.
 Εἰ γὰρ τις καὶ χόρσ' ἔβη μέγαν ὀλβον ἔλκεται,
 ἢ ὅγ' ἀπὸ γλώσσης λήϊσσετο (οἷός τε πολλὰ
 γίνετο, εὐτ' αὖ δὴν λιέρδ' ὅτ' νόον ὄξεπατήσῃ
 Ἀνθρώπων, αἰδῶ δ' ἐτ' ἀναιδέην κατὰ πᾶζιν)
 Ρεῖω τε μὴν παυρῶσι θοῖ, μινύθουσι δὲ οἶκοι
 ἀνίει τῶδ', παῦρον δ' ἐτ' ὤπ' χρόνον ὀλβ' ὅτ' ἔσθ' ὀλβή.
 Ἴππον δ' ὅς θ' ἰκίττω, ὅς τε ξῆνον λιπὸν ἔρξῃ,
 ὅς τε λιαιγνήσιοι εἰς αὐτὰ δ' ἐμνία βαίνοι,
 Κρυπῆαδ' ἴης δυνῆς ἀλόγου παρακαίεια ρέζωρ,
 ὅς τε τῶδ' ἀφραδ' ἴης ἀλιτραίνεται ὄφρα νὰ τέκνῃ,
 ὅς τε γονῆα γέροντα λιπῶ ὡδὶ γήρα' ὅτ' ὀλβῶ
 νεκείῃ, χαλεποῖσι λιπαρῶν ὅτ' ἐπέεσσιν.
 Τῶ δ' ἔπειτα ζεὺς αὐτὸς ἀγαίεται, ὅτ' δὲ πελοπύλῳ
 ἔργων ἀντ' ἀδ' ἴκωρ χαλεπῶν ἐπὶ δακρυῶν ἀμοιβή.
 Ἀλλὰ σὺ τῶ μὲν πάλμπαν ἔργ' ἀδούφρονα θυμὸν,
καὶ δ' αὖτα μὲν δ' ἐρῶμι ἐξ' ἀθανάτοισι θεοῖσιν
ἀγνῶς

Turpe labor non est quicquam, sed inertia turpe,
 Tu studio, ad studium quoque, perstimulabis inertem,
 Ditescens, at opes uirtusque decusque sequuntur,
 Dijs similis fies: melius nil ergo labore,
 Sique nec alterius cupiens rerum, usque laborans
 Vi iubeo, proprium studeas acquirere uictum.
 Utilis haudquaquam est homini pudor hospes egenti,
 Nunc iuuat ille uirum, nunc offendit ille uicissim.
 Vir pudibundus inops manet, audax fit citò diues.
 Nil unquam rapias, data coelitus optima dona.
 Cuius enim fuerit manuum res aucta rapinis,
 Siue usu linguae mendacis (qualia sunt
 Humanis animis lucri dulcedine captis,
 Dumque pudor nullus, sola irreuerentia regnat)
 Hunc male Diu uexant, rursus possessio primum
 Atteritur, felix nec longo tempore uiuit,
 Par scelus hic, à quo supplex et laeditur hospes,
 Patrat, et ingreditur quicumque cubilia fratris,
 Vxorem maculans, sancta cubilia stupro.
 Peccat et is qui laedit utroque parente carentes,
 Quique senectutis supremo in limine stantem
 Haud timet immiti sermone offendere patrem,
 Hunc pater ipse deum Saturnius odit, et illi
 Factis pro iniustis tandem mala digna rependit.
 Sed nunquam Perse tu quicquam feceris horum,
 At pro uirili superis Dijs fac sacra, pure

Mundeque

Mundeq; & pingues coxas adoleto sub aris,
Nunc uini pateris, nunc placae thuris odore,
Solis ad occasum facies & solis ad ortum,
Ut tibi perpetuo fausti sint atq; fauentes,
Viq; iuuare queas alios, non te iuuet alter,
Hos te tuo, ad cenam tui amantem accerse, relictis,
Hunc tamen ante omnes, paries quem separat unus
Abs te: si qua etenim tibi res peragenda domi sit
Discincti uicini aderunt, cingentur amici.
Damnum uicinus malus, auxilium bonus ingens,
Atq; bonum naetus uicinum, est naetus honorem,
Nec res, uicinus ni sit malus, ulla peribit.
A uicino aliquid capias si mutuo, eadem
Mensura, ac non, si possis, sine scenore redde.
Indigus ut rursum nullam patiare repulsam.
Ne mala lucra pares, mala lucra aequalia damnis.
Sis charus charo, uisentem inuise uicissim,
Quiq; dedit, redeas: nil da, qui nil dedit unquam.
Danti aliquis dedit, ac nil danti quis dedit unquam?
Dos bona, sed nunquam bona mortifera ulla rapina.
Qui dat sponte lubens, quamuis hic grandia praestet
Munera, letatur, facit atq; hoc corde sereno.
Qui uero ipse rapit, nullo remorante pudore,
Sit quamuis paruum, cruciatum hinc pectore sentit.
Nanq; super paruum, si paruum apponere cures,
Saepius & facias, cito magnus fiet aceruus.

Effugit

Ἀγνῶς καὶ καθαρῶς, ἐπὶ δὲ ἄγλα ἀμείβεται.
 Ἀλλοτε δὲ ἀποσπῶσι θυέας τε ἱλασκέσθαι,
 Ἡ μὲν δ' ἐὺνολῆς, καὶ ὅταρ φάσθ' ἰδρὸν ἔλθῃ,
 Ὡς κ' ἐπὶ ἱλαὸν ἱεραδίῳ καὶ θυμὸν ἔχουσιν,
 Οφρ' ἄλλων ὦν ἡ ἐλπίς, μὴ τὸν τέον ἄλλῃ.
 Τὸν φιλέοντ' ἐπιδιᾶτα καλῆν, τ' δὲ ἔχθρον ἱᾶσαι,
 Τὸν δὲ μάλιστα καλῆν ὅς τις σέθεν ἐγγύδι ναίει.
 Εἰ γὰρ τι καὶ χῆμα ἔγχωριον ἄλλο γέννηται,
 Γαῖονδ' ἄζωσοι ἐκίον, ζώσαντο δὲ πηοί.
 Πῆμα κακὸς γέτωρ, ὅσωντ' ἀγαθὸς μέγ' ὄνειαρ.
 Ἐμμορεῖτο ἡμῆς ὅς ἔμμορε γέτονθ' ἰδιού.
Οὐδ' αὖ βῆς ἀπόλειτ', εἰμὴ γέτωρ κακὸς ἔπι.
 Εὖ μ' μετρεῖδ' παρὰ γέτονθ', εὖ δὲ ἀρδύναται
 Αὐτῷ μ' μετρώ, καὶ λώϊον αἰεὶ διώκει,
 Ὡς ἄρ' ἡνίκα καὶ ὅν ὕδρου ἄρκιον ἔνρη.
 Μὴ κακὰ κοροδαίνην, κακὰ κέρδεα ἴσ' ἄτησιν.
 Τὸν φιλέοντα φιλεῖν, καὶ βῆ' πεσιόντι πεσῶνα,
 Καὶ δόμω ὅς τις δῶ καὶ μὴ δόμω ὅς τις μὴ δῶ.
 Δώτη μὲν τις ἐδωκεν, ἀδωότη δὲ ἔτις ἐδωκεν.
 Δὼς ἀγαθὸν, ἄρπαξ δὲ κακὴν, θανάτοιο δότειρα.
Ὡς μὲν γὰρ περὶ αὐτῶν ἐβόλων, ὅ γε καὶ μέγα δῶκε
 Χαίρει βῆ' δώρῳ, καὶ τέρεται ὅν ἡτ' θυμὸν.
 Ὅς δὲ τις αὐτὸς ἔληται, ἀναιδέην τι πιδύχας,
 Καί τε σμικρὸν ἔον, τό, τ' ἐπάχνωσ' ὀϊλόν ἡτορ.
 Εἰ γὰρ κεν καὶ σμικρὸν ὕδ' σμικρὸν καταβῆοι,
 Θάμας τ' ὅθ' ἐρδεις, τάχα κεν μέγα καὶ τὸ γέννηται.

ὅς δ' ἐπ' ἐόντι φέρει, ὁ δ' ἀλύξεταί αὐτοπαλιμόν,
 οὐδὲ τό γ' εἰρ' οἴκα κατακέκμητον ἀνέρα λήθεις,
οἴκοι βέλτορον εἶναι, ἐπεὶ βλαβόρον τὸ δύρησι.
 Εὐλόμ' μὲν πρῶτόν τ' ἐλίσσῃ, πῆμα δὲ θυμῷ
 χρεΐζον ἀπιόντ' ἄσπερ φρεζέσθαι αὐωγα.
 Ἀρχομένο δ' ἐπίθ' καὶ λήγοντ' ἡσυχάζουσι,
 μέσσοι φέσσει. δεινὴ δ' ὅτι πυθμὲν φεσσει.
 Μιδῶς δ' ἀνδρὶ φίλῳ ἐρμηλύν' ἄρκει' ἔσω.
 Καί τε κασιγνήτῳ γελῶσα; ὡδὶ μάστιγα θέσσει.
 Γίσις δ' ἄρα ὁμῶς καὶ ἀπιστία ὤλεσεν ἀνδρα.
 Μιδῆ γυνή σε νόον πυγασύλ' ὄζα πατάτω,
 αἰμύλα κώτιλινουσα, τέλει διφῶσα καλίμ.
 ὅς δ' ἡμῶς πῶς ποιεῖ, πῶς ποιεῖ ὅγε λήθησι.
 Μυνογῆνης δ' ἐπ' αἰς σῶζοι πατρώϊον οἶκον
 φεσσει, ὡς γὰρ πλοῦτος ἄεξεταί γ' ἐμγαλτοῖσι.
 Γηραιὸς δ' ἐπ' αἰς ἐτόρον παῖσι' ἐγκαταλείπων.
 Εἶα δὲ λέγῃ πλεόνεσι πόροι ζεὺς ἄσπερ ὀλβον,
 Πλείων ἢ πλεόνων μελέτη, μείζων δ' ἐπιθήκη.
 Ζοὶ δ' ἐπ' αἰς πλοῦτος θυμὸς ἐέλδεται γ' ἐφρεσὶν ἥσι
 ὧδ' ἐρῶσι, ἐργῶν δ' ἄσπερ ἐργῶν ἐργάζονται.

ΗΜΕΡΑΙ ΒΙΒΛΙΟΝ Β.

Πηλιαίων ἀτλασίων ἐπιτελομένων
 ἀρχὴ ἀμνηστὶς ἀροτοῦ δὲ διανομῆς.
 Αἰδητοὶν καὶ ἡμέρας τετάρτης καὶ
 κεκρύφαται, αὐτὸς δὲ πλοῦτος ἐμῶν
 φαίνονται, τὰ πρῶτα χαράσονται οἱ σιδηροί.

Εὐτὸς

Effugit ille famem præsentem qui auget acervum.
 Sufficit hoc minime quod cella penaria seruat.
 Esse domi præstat, nam damnosum foris esse.
 Dulce est de cumulo præsentis sumere, contra
 Est graue egere aliqua re absente, hinc sis memor horum
 Dum plenum est fermeque uacet uas, largius hauri,
 In medio parcas, in fundo parcere serum.
 Dicta prius merces famulo detur, idque benigne,
 Et cum fratre iocans cura tum testis ut adsit,
 Fidere sæpe nocet, nocet et diffidere sæpe.
 Ne fucata tua spoliet te mente caueto
 Eccemina, blanda, loquax, nidi damnosa uorago,
 Confidit furi, qui confidit meretrici.
 Hinc patrias seruet dilectus filius ædes,
 Sic tibi res crescent, procedentque omnia dextre.
 Fac moriari senex gemina ex te prole relicta,
 Nanque Ioui facile est locupletes reddere plures,
 Curaque multorum maior plus fertur in arcam,
 Si cupias summis quoque tu ditescere uotis
 Perse, sic facito, usque laborem annecte labori.

LIBER SECVNDVS.

Pleiadas cernens orientes demete frugem,
 Vomere uerte solū cum submerguntur in undas.
 At bis uicenas latitant noctesque diesque,
 Hinc iterum apparent impletis mensibus anni,
 Tempore quo primum incipiunt splendere falces.

Hæc lex aruorum est cunctis seruanda colonis;
 Siue habitent illi rauci prope littora ponti,
 Pinguia siue colant in uallibus arua remota,
 A ponto procul. At nudus fere, nudus arato,
 Et nudus metito, Cereris si in tempore cuncta
 Officia exoptes curata, ut tempore crescant
 Quæq; suo, ne quando, grauis dum uexat egestas,
 Frustra mendices aliena per ostia uictum,
 Ut qui nunc ad me uenisti, at non dabo quicquam
 Aut dono aut usu, sed Perse stulte labora,
 Ipsi terricolis Diij constituere laborem,
 Me cum filiolis cum coniuge pectora tristis
 Panem à uicinis quæras, ipsiq; repellant.
 Forsitan accipies bis terue, at si inde molestes
 Efficies nihil, in uanum sed plurima dices.
 Sed quid uerba iuuant? hortor memor esto parare
 Ipse, feram unde famem places, ac debita soluas.

Primum ædes, famulam, taurum qui ducat aratrum
 Emptam, non ductam, tua quæ iumenta sequatur.
 Hinc memor apta tuæ domui instrumenta parato,
 Ne poscas alium illa, & eo ludare negante.
 Tempora diffugiunt, inceptaq; res caret auctu,
 Ne differ sub cras opus, adq; diem inde sequentem,
 Nam sua desidiam sectans replet horrea nunquam,
 Nec cunctator iners: studium rem promouet unum,
 Hinc est lucta pigro cum paupertate perennis.

Cum

Οὐτόφθι πεδίων πέλειται νόμος, οἳ τε θαλάσσης
 ἔχγυθι ναυτάς, οἳ τ' ἄγρια βουκόλῃς,
 Πόντε κυμαίνοντες ἀπόπρωθι πόννα χῶρον
 Νάισσι, γυμνὸν σπείρω, γυμνὸν δὲ βρωτῶν,
 Γυμνὸν δ' ἀμᾶδι, ἔχ' ὥρα πάντ' ἐβίλαδα
 ἔργα νομίζονται διημήτορ, ὥς τοι ἔκαστε
 ὦρε ἀέξεται, μή πως τὰ μετὰ ξυχατίζω,
 Γτώσῃς ἄλλοτρίους οἴκους, καὶ μηδὲρ ἀνύσῃς.
 Δις καὶ νῦν ἐπ' ἐμ' ἤλθου, ἐγὼ δέ τοι οὐκ ἐπιδιδῶ.
 Οὐδ' ἐπιμετρήσω, ἐργάζου νῦν περὶ ἔρση,
 ἔργα τὰ τ' ἀνθρώποισι θεοὶ διητακμῶραντο,
 Μὴ ποτε σὺν παίδεσσι γυναικί τε θυμὸν ὀχλύωρ
 Ζητόνῃς βίοτον ἢ γέγονας, οἳ δ' ἀμειλῶσι,
 Δις μὲν γὰρ καὶ τρεῖς τάχα τούξια, ἢ δ' ἐν λυπῇ,
 Ζῆμα μὲν δ' ἐπὶ πρῆξις, σὺ δ' ἐτώσια πολλὰ ἀγορεύσεις.
 Ἀχρεὺς δ' ἐστὶ ἐπὶ νόμος, ἀλλὰ σ' ἀνώγα
 Φραζέδι χρεῶν τε λύσις, λιμοῦ τ' ἀλευρῶ.

Οἶκον μὲν πρῶτα, γυναικί τε βουῶν τ' ἀροῖρας,
 Κτητῶν δ' ἀγαμινῶν, ἢ τις καὶ βουῶν ἐποιτο,
 Χρήματα δ' ἐν οἴκῳ πάντ' ἀρμυρα ποιήσασθαι,
 Μὴ σὺ μὲν αἰτῆς ἄλλον, ὃ δ' ἀρνῆται, σὺ δὲ πητῇ,
 ἢ δ' ὥρε παραμείβεται μινύθῃ δέ τοι ἔργον.
 Μήδ' ἀναβαλλέδι ἐς τ' αὖριον ἐς τ' ἐννεφίρ.
 Οὐ γὰρ ἐτωσοδύγος ἀνὴρ πίμπλησι καλῶν,
 Οὐδ' ἀναβαλλόμενος μελέτη δέ τοι ἔργον ὀφείλει.
 Δις δ' ἀμβολιδύγος ἀνὴρ ἄταισι παλαίει.

Ημῶ δὲ λήγει μὲν ὁ ξείνῳ ἡελίοιο
 Καύματ' ἰδὲ ἀλῖμυ, μετ' ὡπρινὸν ὁμβρῆσαντ'
 Ζῆλός ἐριδιγνέῃ, μετὰ τρεπίεται βρότε' ἡρώς
 Πολλὸν ἐλαφρότερόν. δὲ γὰρ τότε σείει' ἄσπερ
 Βασιὸν ὑπὲρ λιφαλῆς λυριτρεφίῳ ἀνθρώπων,
 Ἐρχεται ἡμῶ πῶ, πλεῖον δὲ τε νυκτὸς ἐπαυρεῖ.
 Ημῶ ἀδινκτοτάτῃ πᾶσι τοῖσι τμηθεῖσαι σιδηρῶ
 ὕλῃ, φύλλα δ' ἔραζε χεῖς πῶροιο τε λήγει,
 Τῇ μ' ἄρ' ὕλοτομῇ μεμνημένῳ ὤριον ἔργον.
 Ολμον ἄρ' ὑπὸ δόλῳ πᾶμνεν, ὕπνῳ δὲ τριπύχῳ,
 Αἶονα δ' ἐπὶ πόδ' ὕλῃ, μάλα γὰρ νύ τοι ἄρ' ἔμνῃ ὄϊον.
 Εἰ δὲ κεν ὀκταπόδ' ὕλῃ ἄρ' καὶ σφύραν κετάρμοιο.
 Τεισσίδαμον δ' ἄρ' ἔμνῃ δέκα δώρῳ ἀμάρξῃ
 Πολλ' ὕδ' ἡμῶ πύλα καὶ λα, φέρει δ' ἄρ' ὅτ' αὖ ἰώρῃ
 Εἰς οἶκον κατ' ὄρ' δὲ δὲ μὲν ἡ κατ' ἄρ' ὄρῃ
 Πείρινον, ὅς γὰρ βυσσὶν ἄρ' ὅτ' ὄρῃ τὰς ὄρῃ.
 Εὐτ' ἄρ' ἀθλῶαίς δὲ μὲν ἡ ἐν ἐλύματι πᾶσι
 Γόμφοισιν πελάσας πρὸς ἀρῇ τοῖσι ἰσοβοῇ.
 Δοῖα δὲ δὲ δὲ ἄρ' ὄρῃ πονησάμεν ἡ τῇ οἶκον
 Αὐτόγυον καὶ πηκτόν, ἐπεὶ πολὺ λῶϊον ὄρῃ.
 Εἰ δ' ὄρῃ γ' ἄρ' ὄρῃ ὄρῃ κ' ἐπὶ βυσσὶ βάλῃ,
 Δάφνης δὲ ἡ πηλὴς ἀκίῳ τατοῖσι ἰσοβοῇ
 Δρυὸς ἐλύμα πρὶν γύμν, βόε δὲ ἐνναετήρῳ
 Ἀρσενε κικτῇ δὲ. ἡ γὰρ δὲ δὲ ὄρῃ ἡ ἀλαπαδινόν,
 ἡδὲ μέτρον ἔχοντε, τὼ ἐργάζεσθαι ἀείσω.
 Οὐκ ἄρ' τῶ γ' ἔρσαντο δὲ ἐν αὐλάκι καμμένῳ ἄρ' ὄρῃ
 Αἶονα

Cum deferbuerit Phœbeæ lampadis ignis,
Atq; calor sudorificus, cum Iuppiter imbrem
Mensibus autumnii fundit, corpusq; leuatur
Humanum, ac recipit vires (quia Sirius horis...
Per lucem exiguis, hominum tunc imminet ardens
Verticibus, verum sese plus nocte fatigat)
Denique cum cariem contemnit secta securi
Sylua, & fundit humifrondes, cessatq; uirere,
Cedere materiam è syluis tum sis memor aptam,
Ut mortariolum tripedale, trium cubitorum
Pistillum, atque axem resecato septipede darent.
Octo pedum sitit, tum malleus abscindatur,
Tres palmas rota habens, sit denas currui habenti,
Plurima ligna incurua feces, dentale per arua
Aut montem quæres, inuentum confer ad ædes
Ilignum, nam tale haud frangitur inter arandum,
Si clauis buri, Cereris qui munia tractat
Rusticus infigens, temoni adiunxerit aptè.
Sed tibi sub tecto fabricans duo aratra parato
Perfectum ac rude, nam multo præstantius est sic,
Nempe uno fracto, tum tauris alterum ut addas.
Temones ualidos de lauro ulmoq; recides,
Ex quercu buris, dentale ex ilice fiat,
Sintq; nouem annorū tauri, his firmissima membra,
Conueniuntq; operi medio æui flore uigentes,
Non illi inter opus miscentes prælia, aratrum.

Frangent, incœptumq; ita opus linquent sine fructu.
 Hos numerans annos uir quadraginta sequatur.
 Postquàm edit panem morsus quater octo tenentem,
 Sollicitus rectum curet tum ducere sulcum,
 Ad socios non respiciens, sed pectore toto
 Incumbens operi: non iunior aprior illo est
 Spargere sementem, & loca semine sparsa canere.
 Iunior ad socios crebrò uaga lumina flectit.

Obserua si quando gruis uox clangit ad aures,
 Nubibus ex altis dantis tibi signa quotannis:
 Nam fert signa soli uertendi, & tempora brumæ
 Indicat: at bobus uenit ipsa ingrata carenti.
 Inclusas stabulo uaccas tum pascito fœno.
 Dicere per facile est, cum bobus des rogo currum,
 Et facile abnuere est, proprijs bobus labor instat
 Vir cordatus ait, currum compinge tibi ipse.
 Stultus at hoc nescit, centum is sibi ligna requirit,
 Sed tu cuncta domi curato negocia primum,
 Et simulac ipsum iam tempus uenit arandi,
 Tum quoq; cum famulis insistas ipse labori.
 Humidus & siccus sit ager cum scindis aratro,
 Mane bene aggrediens, spicis onerentur ut arua.
 Vere solum proscinde, iteratum haud fallet in æstu.
 Esto noualis ager cui uis committere semen.
 Dira nouale arcet, puerorum est blandaq; nutrix,
 Terreno fac uota Ioui, Cereriq; pudicæ,

Αἴσαν, τὸ δ' ἔργον ἐτώσιον αὐθι λίποιον.
 Τοῖς δ' ἅμα τεσσαρακονταετὴς αἰζὺς ἐποίητο,
 Ἀρβὺν διειπνήσας τε τράτρυφον ὀκτώβλωμον,
 Ὃς κ' ἔργον μελέτῃν ἰδεῖαν αὐλακ' ἐλαύνει,
 Μακίλιν παπῆλινωρ μιδ' ὀμήλικας, ἀλλ' ἐπὶ ἔργον
 Θυμὸν ἔχων, τ' δ' οὐκ ἐνιῶτορ' ἄλλ' ἄμεινον
 Σπέρματα δάδαδ', καὶ ὑδαποελλω ἀλικάδ'.
 Κερότορ' γὰρ ἀνὴρ μιδ' ὀμήλικας ἐποίητο.
 Φράζει δ' ἐν τ' ἄρ φωνῶν γόρῳ νῦν ἐπακτύσας.
 Ὑψόθεν ἐκ νεφέων ἐνιαύσια λεκλήγῃς,
 ἢ τ' ἀρότοιό τε σῆμα φέρει, καὶ χεῖματ' ὦρῳ
 Διφνύει ὀμβρῶν, κραδίῳ δ' ἐδ' ἀκ' ἀνδρὸς ἀβύττω.
 Δὴ τότε χορτάζειν ἑλικας βόας ἐνδὸν ἰόντας
 Ρηίδιον γὰρ ἐπ' εἰπῶν βόε δὸς καὶ ἅμαξαν,
 Ρηίδιον δ' ἀπανώμασθαι. πᾶρα δ' ἔργα βόεσσι
 Φυσὶ δ' ἀνὴρ φρενῆας ἀφνειὸς πῆξασθαι ἅμαξαν
 Νήπιον, ὃ δὲ τότε οἶδ', ἐκατ' εἰτε δὶραδ' ἁμάξας
 Τῶν πρόδιν μελέτῃν ἐχέμεν οἰκῆια θέσθαι.
 Εὐτ' ἄρ δὴ πρῶτις ἄροτ' ὀνητοῖσι φανείη,
 Δὴ τότε ἐφορμηθῆναι ὁμῶς δ' ὁμῶς τε καὶ αὐτῆς,
 Αὐτῶν καὶ διδρῶν ἀρόων ἀρότοιον καδ' ὦρῳ.
 Πρῶτ' ἅμα ἀπὸ δ' ὡρ ἵνα τοὶ πλῆθωσιν ἄρσσαι.
 Εἶπει πολλῶν, θέρει δ' ἐνιωμένη ὅσ' ἀπατήσας,
 Νεὸν δ' ἀπείρειν ἐπὶ κρυφίῳ ἄρσσαι,
 Νεὸς ἀλεξιάειν, παίδων ἐν κηλήτῃ.
 Εὐχεσθαι δὲ δι' ἐχθονίαν δ' ἐμὴν τὸρι δ' ἀγνῶ,

Εκτελεία βέβηαι δειμύτορ Θ' ἰδὸρ ἀκτῶ.
 Ἀρχόμενος τὰ πρῶτ' ἀρότρσ ὅταρ ἄκρομ ἐχέτλσ
 Χερὶ λαβὼν ὀρπηκα, βοῶν ὑδὶ νῶτορ ἱκναι
 Ενδρυομ' ἐλκόντων μισάβω, ὃ δὲ τυτθὸς ὀπιδρ
 Διῶ Θ' ἔχωρ μακέλλω, πόνον ὀρνίθεσσι τιθεῖν,
 Σπέρματα κακκρύ πῶν (ἐνθυμοσυνή γὰρ ἀρεῖσιν
 Θνητοῖς ἀνθρώποις, κακοθυμοσυνή δὲ κακίῃ)
 Ὡ δὲ κγν' ἀδρσοσυνή σέχυσ νόοισιν ἔραζε,
 Εἰ τέλος αὐτὸς ὀπιδρ ὀλύμπιος ἐσθλὸν ὀπάξει.
 Εκ δ' ἀγέωρ ἐλάσειας ἀρῶχνια, καὶ σὲ ἑολπα
 Γυθῆσιν βιότοιο ἐρδύμνορ ἐνδρ ἐόντ Θ'.
 Εὐοχέωρ δ' ἴξεαι πολιομ' ἐαρ, ὅδε πρὸς ἄλλσ
 Αὐγάσαι, σέο δ' ἄλλ Θ' αὐτὸς κεκρημνί Θ' ἔσαι.
 Εἰ δὲ κγν' ἡελίοιο τροπῆς ἀρόης χθόνα δῖαν,
 Ἡμλν Θ' ἀμήσεις ὀλίγορ πόδι χερὸς ἔργων,
 Αντία δεισμύωρ κεκονιμνί Θ' ὁ μάλα χείρων.
 Οἴσεις δ' ἐμ φάρμῳ, παῦρορ δὲ σὲ θνήσονται,
 Ἀλλοτε δ' ἄλλοι Θ' ζῶος νό Θ' αἰγιόχοιο.
 Αεγαλῆ Θ' δ' αὐδρσαις ἡστ' ἰθνητοῖσι νοῆσαι.
 Εἰ δὲ κγν' ὅψ' ἀρόσης, τόδε κγν' τοι φάρμακον εἴη,
 Ἡμ Θ' κῶκυξ κοκκύζει δρυὸς γν' πετάλοισι,
 Τὸ πρῶτορ τέρεπαι τε βροττὸς ἐπ' ἀπείρωνα γαῖαν.
 Τῇμ Θ' ζεὺς ὕοι τρίτω ἡματι μινδ' ἀκλήγοι.
 Μήτ' ἄρ' ὑπερβάλλωρ βοὸς ὀπλῶ, μήτ' ἀκλείπων
 Οὕτω κ' ὀφάρότης πρωτηρότη ἰσοφαρίζει;
 Εμ θυμῷ δ' ἐν πάντα φυλάσσειο, μινδ' ἐ σὲ λήθοι,

Ut placidi pleno dent arua grauescere fortu.
Fac uota aggrediens terram sulcare, manūque
Corripuens stiuam, stimulas quum dorſa trahentum
Vimine taurorum: sed tunc te ponè sequatur
Raſtra puer portans, quum mandas ſemina terræ,
Iſq; auiſus ſemen cælando negocia ponat,
(Sedulitas homines iuuat, at ſocordia lædit)
Sic grauis in terram fructu nutabit ariſta.
Siq; tuo placidus Deus annuat inde labori,
Eiſce tum uafis quas fecit aranea telas,
Et cunctis plenſ uictu lætabere uiſis,
Inueniet te uer epulanteſ, non eris unquam
Indiſtus alterius, ſed opus tua ope alter habebit.
Sed tibi ſolſtitio brumæ ſi terra ſubacta eſt,
Raras immittens genibus reſecabis ariſtas,
Dragmata pauca ligans, reptansq; in puluere triſtiſ,
Corbe uehes meſſem, paucis erit illa ſtupori.
Nunc etenim magni Iouis hæc, nulla illa uoluntas,
Ac homini illius mens perſcrutabilis ægrè.
Quod tibi ſi ſerò ſit aratum, hæc una medela eſt,
Tempore quo primum coccyꝝ at in arbore coccyx,
Humanasq; ſuis demulcet cantibus aures,
Tum triduum totum ſi fundat Iuppiter in brem,
Qui non deſtituat boues aut ueſugia uincat,
Primus ita æquè multa metent & ſerus arator.
Pectore cuncta tene memori, nec tempora cani

Te lateant ueris, nec tempus quo cadit imber.
 Fabrorum uitato focos, nugasq; calentes
 Tempore brumali, cum frigora corpus adurunt,
 Tum propriae domui uir prospicit omnia gnauius,
 Ne te saeva dies hyems deprendat egenum,
 Constringatq; pedem manus attenuata tumentem.
 Multa uir ignauus, dum se spe pascit inani,
 Indigus interea uictus, mala corde uolutat:
 Nanq; potest inopem minimè spes pascere, pigra
 Ocia sectantem, & tenuis cui copia rerum.
 Tu media exerce famulos aestate labore,
 Non erit usq; ætas, curate in tempore nidos.

Excoriatorem pecudumq; hominumq; Decembrem
 Euita studio summo, glaciemq; molestam,
 Quæ per humum Borea solet indurescere flante.
 Is per Thraciam equis claram flans, Oceanoq;
 Incumbens, mugire facit terramq; nemusq;
 Alticomas quercus, ornosq; ex monte profundam
 Deijcit in uallem, rapiens radicibus imis
 Flamine præcipiti, strepitu boat ardua sylua,
 Tumq; feræ exhorrent, caudasq; sub inguina ponunt,
 Densa licet pellis fetisq; pilisq; sit ipsis,
 Sic tamen armatas Boreæ uis frigida transit.
 Nec bouis hunc arcet tergus, sed ad intima perflat,
 Perflat & hirsutas capras, sinit esse bidentes
 Immunes, anno nam toto in corpore lance

Perdurant;

Μὴ τ' ἄρ' γινώσκουσιν πολίον, μὴ δ' ὤρειθ' ὄμβροθ'.
 Γὰρ δ' ἴθι χαλκείον βῶλον ἔπ' ἀλία λείχῳ
 Ὄρε χειμῶνι ὅπότε ἱερεύθ' ἀνέρας ἔργον
 ἱχθύει, γυνῆα κ' ἀόκυνθ' ἀνὴρ μέγα νοίκον ὀφίλας,
 Μή σε κακῶν χειμῶνθ' ἀμνηχανίη καταμάρψῃ
 Σὺν πονίῃ, λειπῆ δὲ παρὰ πτόδ' αὖ χειρὶ πίεζοις.
 Πολλὰ δ' ἀδργὰς ἀνὴρ ἱερεὺς ὡτὶ ἐλπίδα μίμνων,
 Χρηίζωρ βιότοιο, κακὰ πῦσέ λείξας θυμῷ.
 Ἐλπίς δ' ὅκ' ἀγαθὴν λειχρημύον ἀνδρα κομίζει,
 Ἥμενον γὰρ λείχῃ τῷ μὴ βίθ' ἄρκειθ' ἔει.
 Δείκνυε δὲ διμῶϊσσι δέξδυσ' ἐπιμίσσας ἰόντῃ.
 Οὐκ αἰεὶ δέρεθ' ἰοσέται, ποιῶδι καλῶς.

Μῆνα δὲ λίωσιῶνα κακ' ἤματα βόδρεα πάντα,
 Τῶν ἀλδύαδ', καὶ πηγῶδ' αἰετ' ἐπὶ γαῖαν
 Πνδύσαντ' βορέας, διυσκλεγέδ' τε λείδωσι,
 Ὅτε δ' ἄρα θρέκῃς ἱπποτρόφος θυρεὺς πόντος
 Ἐμπνδύσας ὤρει, μέμυκε δὲ γαῖα καὶ ὕλη.
 Πολλὰς δὲ δρυὺς ὑψικόμους ἐλώτας τε παχείας
 Οὐρεθ' ἐν βήσῃς πλυνᾷ, χθονὶ πουλυβοτείρῃ
 Ἐμπήπῳ, καὶ πᾶσα βοᾷ τότε νήριτ' ὕλη.
 Θωρεδὺ δὲ φρέσσας, ὅρας δ' ὑπὸ μίξε' ἐβγνῶ.
 Τῶν καὶ λαχὼν δέρμα κατὰ σκιορ. ἀλλὰ νῦν ἔτι
 Ψυχρὸς ἔων δαῖησι διασυστέρνων πρόεόντων,
 Καὶ τε δ' ἄρ' ῥινθ' βοὸς ἔχεται. ὅδ' ἐμυ ἰχθαί,
 Καὶ τε δ' αἰγὰ ἄνοι τανύτριχα, πῶνα δ' οὐτί,
 Οὐνὶ ἐπ' ηὐτανά τριχὺν αὐτῶν ὅδ' ἀδνομῇ

εἰς ἀνέμῳ βορέαο, τροχάλῳ δὲ γέροντα πίθησι.
 Καὶ δὲ παρθενικῆς ἀπαλόχροσ' ὁ δαΐσις,
 ἦ τε δόμων γινώδι θέλη παρὰ μκτίει μίμνει,
 οὐπὼ ἐργ' εἰδὺα πολυχρῦσσ' ἀφροδίτης,
 εὖ τε λωεσσαμένη τέρνα χρῶα, καὶ λίπ' ἐλαίου
 χειρομένη, νυχίη κατὰ λείξεται ἐνδοθὲν οἴκῳ,
 ἡματι χειμῶνι ὅτ' αὐόσει' ὅμ' πόδια τένδρει,
 ἐρ' τ' ἀπύρῳ οἴκῳ καὶ ἐρ' ἡβῆσι λουγαλείοισι.
 οὐ γὰρ οἱ ἥλιος δαίκνυ νόμον ὀρμηθῶναι,
 ἀλλ' ὠδὶ κυανέωρ ἀνδρῶν δὴμόν τε πόλιν τε
 στρωφᾶται, βράδιον δὲ πανελλήνιοι φαίνει,
 καὶ τότε δὴ ἰόρασι καὶ νήκοροι ὑληκοῖται,
 λυγρὸν μυλιόωντος ἀνὰ δρῦα βροσθήντα
 φύγῃσι, καὶ πᾶσι ἐνὶ φρεσὶ ἰδὼρ μέμνηται.
 οἱ σκέπα μαιόμενοι πυκινὰς κούρμῶνας ἔχουσι,
 καὶ γλάφυ πετρῆν, τότε δὴ τρίποδι βροτῶϊ ἴσοι,
 οὐ τ' ὡτ' ἠὲ νῶτα ἔαγ, κάρη δ' εἰς ὄδας ὀράται,
 τῶ ἱκελοι φοιτῶσιρ' ἀλδύομενοι νίφα λούκλῳ,
 καὶ τότε ἔσσαδ' ἐρυμα χρῶος ὥς σε λελούω,
 χλαῖν' ἄρ τε μαλακίῳ καὶ τὸρμιόγντα χιτῶνα.
 στήμονι δ' ἐρ' παύρῳ πολλὰν κρόκα μκρύσαδ',
 ἴλῳ πόδεσσ' αὖθ' ἵνα τοι τρίχον ἀτρεμέωσι,
 μήνδ' ὀρθὰ φείσασιν ἀειρέμεναι ἤϊ σῶμα,
 ἀμφὶ δὲ ποσσὶ πῆδιλα, βοός ἱεὶς ταμύλοιο
 ἄρμενα δῖήσαδ', πῆλσις ἐν τοδὶ πυχάσας.
 πρῶσο γόνων δ' ἐρίφων ὅποτα κρύος ὤμιον ἔλθοι,
Δέρματα

Perdurant: facit ille senes incedere curuos,
At non mollicutes infestat uirginis artus,
Quæ manet intra ædes matri coniuncta paternas
Nescia adhuc quid amor, quid sint tua facta Dione,
Undique sed tenerum corpus bene lota, oleoq;
Perlita odorifero, tectum intra nocte quiescit,
Tempore quo polypus proprios depascitur artus
In gelido recubans antro, madidoq; cubili.
Nondum etenim inuitat sua lustra relinquere Titan,
Qui super Aethiopum populos incedit & urbes,
Tempus ad exiguum se terræ ostendit Achiuæ,
Syluicolæq; feræ tunc undique quotquot inermes,
Quotquot cornigeræ, stridentes dentibus, altas
Percurrunt syluas, resq; omnibus est ea cordi,
Quæ sitisq; diuin latebris sua corpora sternunt.
Sed similes homini, baculus cui tertius est pes,
Cuiq; est iam fructû dorsum & depēdet humi frons,
Huic similes, inde aufugiunt ubi nix iacet alba,
Tunc, quod mando, tuum corpus bene uestibus arma,
Indue talarem tunicam, superinde chlænam,
Staminibus raris, inducas licia densa,
Iniicéque hinc uestem, ne horrescant frigore crines,
Neue tibi horriduli, rectiq; in corpore surgant,
Indue perones pedibus de tergo tauri
Fortiter occisi, prius intus crinibus opplens,
Et bruma aduentante, bouis tibi consue neruo

Pelles

Pelles hœdorum, ut latè imponantur ad imbrem
 Pellendum dorso, crinesq; caputq; galerus
 Arte laboratus tegat, ut ne aures madefiant.
 Frigus in aurora sæuum est aquilone ruente,
 Astriferoq; cadens in terram ex æthere mane
 Aër foecundans segetem, super arua resedit,
 Qui primum liquidis fluuiorum hauritus ab undis,
 Hinc vi uentorum è terra sublatus in altum,
 Nunc pluuiam sub nocte adfert, nunc flamina gignit,
 Vndique Threicio nubes aquilone ciente.
 Hunc tu præueniens acto pete tecta labore,
 Ne properans cœlo te fors nebula occupet atra,
 Et madidum corpus, uestesq; intingat in imbre:
 Hinc præuiato, mensis sæuissimus hic est
 Brumalis, grauis & pecori & mortalibus ipsis.
 Pabula iumentis tum parcius obijce, uerum
 Plus humi apponas, quoniam longissima nox est.
 Hæc obseruato, dum impletis mensibus anni
 Æqua dies fuerit nocti, & dum denuò mater
 Cunctorum tellus fructus ferat alma recentes.

Cum post solstitium brumæ regnator olympi
 Sexaginta dies confecerit, illicò deinde
 Oceani Arcturus sacris releuans caput undis
 Exoritur, fulgens noctis uenientibus umbris.
 Hunc post, lugubris rege ex Pandione nata
 Ad uer primum oculis hominum se ostendit hirundo,

Huius

Δέρματα σὺν ῥαπῇσιν νότῳ βοός, ὅφρ' ὕδῃ νώτοι
 Υἱοὶ ἀμειβάλησιν ἀλλήλοις. κεφαλῇ δὲ ὑπὸ ῥοθῶν
 Πῖλον ἔχωρ' ἀσκητῶν, ἵν' ὅατα μὴ καταδύσῃ.
 Ὑψὲς γὰρ τ' ἠὲς πείλεται βορέας πεισύντ'·
 Ἡδ' ὁ δὲ ὕδῃ γαῖαν ἀπ' ὕρανος ἀσβρόντ'·
 Ἀπὸ πυροφόρ' ἔταται μακάρων ἐπὶ ἔργοις,
 Ὅς τε ἀρυσάμεν' ὀταμῶν ἀπὸ αἴων νάοντων,
 Ὑψὲς ὑπὲρ γαίης ἀρβύς ἀνέμοιο θυίλῃ.
 Ἄλλοτε μὲν δ' ὕει ποτὶ ἑσπέρῳ, ἄλλοτ' ἄκρῳ
 Πυκνὰ θρηγνίσκ' βορεὶς νέφεα λυονίωντ',
 Τὸν φθάμεν' ἔργα τελέσας, οἴκον δὲ νείδων,
 Μὴ ποτὲ σ' ὕρανόθεν σκοτὸν νέφος ἀμειβελεύσῃ.
 Ἢ γὰρ τά τε μυδιαλέων θείῃ κῆτ' ἕματα δόσῃ,
 Ἀλλ' ὑπαλδύαδ'· μίς γὰρ χαλεπὸς ὄντ'·
 Χθμίοι', χαλεπὸς πλοῦτος, χαλεπὸς δ' ἀνθρώποις
 Τῆμ' ὁ θάμισυ βροτῶν, ἐπὶ δὲ ἄνθρωποι πλείον' ἐπὶ
 Ἀρμαλίου· μακρὰ γὰρ ἐπὶ ῥοθὶ δὴ φρόναι εἰσὶ.
 Ταῦτα φυλασσόμενος τετελειωμένον εἰς ἐνιαυτ',
 Ἰσοῦσαι νύκτας τε καὶ ἡμέρας εἰσὶ σκῆν' αὐθις
 Γὰρ πάντων μήτηρ καὶ πόντος σύμμικτον ἐνείκει.
 Εὐτ' αὖ ἐξήκοντα μετὰ τροπῆς ἡελίοιο
 Χθμίοι' ἐκτελέσῃ Ζεὺς ἕματα, δὴ ῥα τότε ἄκρ'·
 Ἀρκτὺρ' ὁ πλοῦτος ἰδρὸν ῥόου ὠκυανοῖο,
 Γεῶν τῶν παμφαίνων ὕδῃ τέλλεται ἀκροκνήφαι·
 Τὸν δὲ μετ' ὀρθρογῶν πανδίωνις ὥρ' ὁ χιλιδίων,
 Ἐς φάτ' ἀνδρώπῳις ἑαυτοῦ νῖον ἰσχυμένον,

Τὼ φθαμένῳ οἶνας ποδισαμένῳ, ὥς γὰρ ἄμεινον.

Ἀλλ' ὅπόταν φορέοι κὸς ἀπὸ χθονὸς αὖ φυτὰ βαίνει,
 Πλειάδας φεύγων, τότε δὴ σκάφος ἐκείλ' οἰνέων,
 Ἀλλ' ἄρπας τε χαρὰς ἐμῶναι ἐδιδμῶας ἐγείρειν.
 Φεύγει δὲ σκιδροὺς θώκους, καὶ ἐπ' ἠὲ κοῖτον
 ὦρ' ἐν ἄμκτῳ, ὅτε τ' ἠέλιος χροῶ κέρρει,
 Τημέτ' ἀσπίδι καὶ οἶκα δὲ καρπὸν ἀγέειν,
 Ορθρὸν ἀνιστάμενος, ἵνα τοι βίῃ ἄρξι ἔη.
 Ἡὼς γὰρ τ' ἔργοισι τρίτῳ ἀρμείνεται αἵαν,
 Ἡὼς τοι πῦφίρει ἦ ὁδὸν, πῦφίρει δὲ καὶ ἔργου,
 Ἡὼς ἦτε φανῆσα πολίτας ἐπέβησε λελοῦθον
 Ἀνθρώπους, πολλοῖσι δ' ὕπνῳ ζυγὰ βροσὶ τίθησιν.

Ἡμεῖς δὲ σκόλυμός τ' ἀνθ' ἡμέτερον τέτλιξ
 Δυνδρέων ἐφεζόμενος, λιγυρὴν καταχθύνει ἀοιδίαν
 Πυκνὸν ὑπὸ πῦφύγων, θέρεος καματώδεος ὄρεα,
 Τημέτ' πῶτα ταῦτ' αἵγας καὶ οἶνον ἄρειον.
 Μαχλότατ' ἡ γυναικὸν, ἀφανρότατοι δ' εἰς αὐδρῶν
 Εἰσὶν, ἐπεὶ λιπαλὴν καὶ γόνυατα σέει ἄζε,
 Ἀνάλειος δέ τε χροὸς ὑπὸ λαύματος, ἀλλὰ τότε ἦδ' ἔστι
 Εἶναι πετραῖν τε σκιῇ καὶ βίβλιν' οἶνον,
 Μάλα τ' ἀμολγαῖν, γάλα τ' αἰγῶν σβεννυμέναων,
 καὶ βοὸς ὑλοφάγοιο λείας, μήπω τε τοκήης,
 Πρωτόγονων τ' εἰσφών, ὅπῃ δ' αἶθοπα πινέμεν οἶνον.
 Εἰς σκιῇ ἐζόμενος λινορεμνόν, ἦτορ ἐδωδῆς,
 Ἀντίον ὄλκρ' αἶμα ἀνέμω τρέψαντα πρόσωπον,
 Κρῖνός τ' ἀγνάς καὶ ἀπερρύττος, ἢ τ' ἀθόλωτος

Τεῖς

Huius præueniens aduentum incidito uites.

Cum calida è terra reptat testudo per agros
 Pleiades fugiens, tum tempus mittere uites,
 Sed falces acue, atq; in messem mittito seruos.
 Desere mane thorum, & ualeat confessus in umbra
 Temporibus messis, cum Phœbus corpus adurit.
 Sed properans cura, ut fructus sub tecta uehantur.
 Surgito mane, tibi ut uictus contingat abunde,
 Conficitur facile pars terna mane laborum,
 Aurora acceleratq; uiam, acceleratq; laborem.
 Multi iter inceptare solent illius ad ortum,
 Bobus & iniicitur tum multis pondus aratri.

Carduus in pratis cum floret, & ore cicada
 Arboribus latitans dat acutum stridula cantum
 Crebro alas quatitans, operosæ æstatis in hora,
 Tunc capræ pingues, tunc & mollissima uina,
 Fœmina tunc coitus auidißima, languidus est uir,
 Nam capiti & genibus uires Canis æstifer aufert,
 Corpus & exuccum iacet æstu: at saxea tum te
 Umbra habeat, tumq; adsint Biblina uina, placenta
 Lactea, lacq; capræ, quæ non alit ubere fœtum,
 Nec teneri uituli nondum enixi caro desit,
 Hœdorumq; recens natorum: nigra sub umbris
 Vina sedens misce, recrea cor dulcibus escis,
 Spirantem leuiter faciem conuersus ad Eurum,
 Et fontem aspiciens sine limo & sine fluentem,

Sed ter aquam funde, & quarta uinum uice misce.

Brachia cū primū profert robustus Orion,
Sacra iube excutiant famuli Cerealia dona,
Area in æquali & uentis regione patente.
Excussam Cererem metire, in uasa reponens.
Cumq; tenes omnem iam structū intra horrea uictū,
Quære domo propria famulum, famulamq; carentem
Prolibus, illa solet quæ lætat inutilis esse.
Pascere cura canem quoque sit, ne parcito pani,
Ne tua furetur solitus fur stertere luce.

Postremò moneo, ut fœnum paleasq; recondas,
Vnde boues pascas, mulosque: his omnibus ætis,
Tauris deme iugum, & famulis concede quietem.

Cū medio cœlo Canis, Orionque uagantur,
Arcturūque aurora uidet sibi stare propinquum,
Collige tunc omnes Perse de uitis uuas,
Et bis quinque dies noctesque, exponito soli,
Sint & quinque dies sine sole, in dolia sexto
Munera lætitiæ Bacchi parientia conde.
Postquàm pleiades hyadesque, atque amplius Orion
Occiderint, tum mox inuertere uomere terram
Esto memor, sic quæque suo anni tempore siant.

At tibi difficilis res si sit nautica cordi,
Tempore quo Eoæ Atlantides Oriona
Vitantes sæcum, pelagi conduntur in undas,
Omni geni miscent inter se prælia uenti,

Hinc

Τρεῖς ὕδατ' προχέει, τὸ δὲ τέταρτον ἱμελὲς οἶνον.

Δμῶσι δ' ἐποτρύνει διαμήτορ' ἰδρὸν ἀκτῶν
Δινέμεν εὐτ' ἄρ' πρῶτα φανῇ διγν' ὠρίων',
Χώρῳ ἐν δ'ναίῃ καὶ εὐτροχάλῳ ἐν ἀλῶν,
Μέτρῳ δ' ἐνκομίσασθ' ἐν ἄγγισιν. αὐτὰρ ἐπὶ λῶ δὴ
Γάντα βίον κατὰ θηαι ἐπ' ἄρ' μὲν γν' ῥοδον οἶκον,
Θῦτ' ἄοικον ποιεῖσθαι, καὶ ἄτεκνον ἔειλον
Δίξεδαι κέλομαι, χαλεπὴ δ' ὑπὸ πρῶτις ἔειπ',
καὶ λύνα κερχερόδοντα κομῆιν, μὴ φείδεο σίτη,
Μὴ ποτέ σ' ἡμόροισι τοῖς ἀνὴρ ἀπ' ἡγήμαθ' ἔλκεται.
Χόρτον δ' ἐσκομίσαι καὶ σφοδρῆν, ὄφρα τοι εἴκ
Βοσὶ καὶ ἡμίονοισιν ἐπνετανόμ. αὐτὰρ ἐπεὶ τα
Δμῶας ἀναψύξαι Φίλα γούνατα, καὶ βόε λῦσαι.

Εὐτ' ἄρ' δ' ὠρίων καὶ σείει' ὅθ' ἴμεσον ἔλθῃ
ῥεανόν, ἀρκτοῦρον δ' ἐσίδῃ ῥοδον δακτυλὸς πῶς,
Ωπέρῃ, τότε πάντας ἀπόδρεπε οἴκαδ' ἐότρυν,
Δείξαι δὲ ἡλίῳ δέκα ἡμέατα καὶ δέκα νύκτας,
Γέντε δὲ συσκιᾶσαι, ἔκτω δ' εἰς ἄγγ' ἀφῦσαι,
Δῶρα δ' ἰονύσσ' πολυγνήει'. αὐτὰρ ἐπὶ λῶ δὴ
Πληϊάδων δ' ὑάδων τε τό, τε διέν' ὠρίων'
Δμῶσιν, τότε ἐπεὶ τ' ἀρότρ' μιμνημέν' εἶναι
Ωραίς. πλειῶν δὲ ἤν' ἡχθονὸς ἄρμεν' εἶπ.

Εἰ δέ σε ναυπλίνης δισσασιμφέλοιο ἴμερ' αἰρή,
Εὐτ' αὖ πληϊάδων διγν' ὀμβριμον ὠρίων'
Φόγγουσαι, πίπῃσι δὲ ἡδ' ὀροειδέα πόντον,
Δὲ τότε παυτοῖων ἀνέμων δύσιν ἀῆται,

Καὶ τότε μηκέτι νῆας ἔχειν ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ,
 Γλῶ δ' ἔργαζέσθ' μιμνήμενός, ὥς σε κελεύω,
 Νῆα δ' ἐπ' ἠπείρῳ ἐρύσαι, πυνκᾶσαι τε λίθοισι
 Πάντοθεν, ὅφρ' ἴχωσ' ἀνέμων μῆκος ὑγρόν ἀγνάν,
 Χέμαρον δ' ἐδρύσας, ἵνα μὴ πύθῃ διὸς ὄμβρος.
 Ὅπλα δ' ἐπάρμενα πάντα τιῶ' ἐνὶ κᾶτθιο οἴκῳ,
 Εὐκόσμως σολίεας νηὸς πῆδρά ποντοπόροιο.
 Γεδάλιον δ' ὀυργίης ὑπὲρ καπνῷ λρεμάσας.
 Αὐτὸς δ' ὠραῖον μίμνειν πλόον ἐισόκην ἔλθῃ,
 καὶ τότε νῆα βολῶ ἄλασ' ἐλκέμεν, ἐν δέ τε φόρτον
 ἄρμενον ἐντυῖάσθ', ἵν' οἴκαδε κίρῃσι ἄρῃαι,
 Ωσπὲρ ἐμός τε πατὴρ καὶ σὸς, μέγα νήπιε Πέριππ,
 Γλωῖζεσκε νηυσὶ βίῳ λερημένῃσι ἐδλοῦ.
 ὅς ποτε καὶ τῇ δ' ἦλθε, πολὺν δ' ἄ πόρρ' αὐνύσας,
 Κύμῳ αἰολίστα πωλιπῶν, ἐν νηὶ μελαίνῃ,
 Οὐκ ἄφηνθ' φδύγων, ὅδ' ἐπλῶτόν τε καὶ ὀλβον,
 Ἀλλὰ κακῶ πονήσω τὴν Ζεὺς αὐδρῆαςι δίδωσι.
 Νάσσατο δ' ἄγχ' ἐλικῶνθ' ὀϊζυρῇ ἐνὶ λώμῃ
 Ἄσκη, χῆμα κακῇ, θίρεθ' δ' ἀργαλίῃ, ὅδ' ἐποτ' ἐδλῆ.
 Τυπὴ δ' ὦ Πέριππ ἔργων μιμνήμενός εἶναι
 Ὠραῖον πάντων, πῶδ' ἐναυπιλῆς δὲ μάστιγι.
 Νῆ' ὀλίγῳ αἰνῆιν, μεγάλην δ' ἐνὶ φορτία θέσσει.
 Μάζωρ μὲν φόρτος, μάζωρ δ' ὠδὶ κίρῃσι κίρῃσι
 Ἔσσεταί, εἴ κ' αὐεμοί γε κακὰς ἀπέχουσιν αἴγας.
 Εὐτ' αὖ ἐπ' ἐμπορίῳ τρέψας ἀεσίφρονα θυμῷ,
 Βούληται δὲ χρεῖα τε προφυγεῖν καὶ λιμὸν ἀτάρπτον,

Hinc tua nulla mihi tum currat in æquore navis,
Cura sit, ut iubeo, tellurem inuadere aratro.
Nauigium subduc in littus, & undique saxa
Aduolue, ut sedeat tutum spiramina contra.
Eijce aquas pluuias, ut ne Iouis imbre putrescat,
Arma ratis cuncta ad tua tecum culmina confer,
Carbasa, quæ navis sunt alæ, ritè plicato,
Suspendat fumosa super laquearia clauum.
Ipse uiam differ dum tempus uenerit aptum,
Tum nauem æquoreas in aquas deducito, & illam
Mercibus opplet o, unde domū bona lucra reportes.
Sic noster solitus pater est dare uela per undas
Perse chare, bonum uictum hinc æquumq; parabat,
Et semel hâc tenuit cursum, emensus mare magnum,
Æolica à Cuma soluens cum naue picata,
Non quòd diuitias amplas fugiebat, opesq;,
Sed paupertatem, mortalibus à Ioue dimissam.
Haud Helicone procul, miserāda habitabat in Ascre,
Qui malus ac grauis est, brumaq; æstateq; uicus.
Curandum Perse, tempestiuo omnia fiant
Tempore, sed primam hanc curam res nautica poscit,
Laudato exiguam nauem, at res credito magnæ,
Quo maior uectura, lucra hoc maiora futura,
Si modò contineant rabiosi flamina uenti.
Quando ad mercatum uertisti pectora, sic &
Debita conaris uitare, famemq; molestam,

Multifoni ostendam pelagi cursusq; modòsque,
 Non tamen ipse rei, quæ pertinet ad mare, doctus,
 Nam nunquam rate sum spaciòsa per æquora uectus,
 Præterquàm Eubœam ad uicinã ex Aulide, ubi olim
 Argiui à ducibus populi collectio facta est,
 Dum sæuum mare ibi tenuit Troiam ire uolentes.
 Illuc Amphidamantis ego ad certamina ueni,
 Chalcidæque intraui, nam plurima præmia clari
 Proclamata uiri statuere: at carmine tum me
 Victorem, tripodem auritum retulisse recordor,
 Hunc ego suspendi Musis Heliconis honorem,
 Primum ibi fecerunt me hymnum tentare sonorum.
 Nunc mihi quanta fuit ratiùm experientia cernis,
 Attamen Ægiocchi mentem reserabo tonantis,
 Nam docuere deæ me sacrum pangere carmen.

Quinquaginta dies post, quàm se uertit ab usto
 Sol Cancro, æstatis iam parte cadente suprema,
 Est opportunum fluctus intrare marinos.
 Non facile franges nauem, aut homines mare perdet,
 Perdere si nolit princeps Neptunus aquarum,
 Siue deùm simul atq; hominum rex Iuppiter altus.
 Nanq; per hos pariter stat cardo bonique malique,
 Non uarij tum flant uenti, iacet unda quieta,
 Tum trahere confidens uentis securus in altum
 Nauem, ac sarcinulas impone suo ordine cunctas.
 Ne differ reditum, citò sed properato reuerti,

Neu

Δάξω δέ τοι μέτρα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης,
 οὔ τέ λ' ναυπλῆς σεσοφισμένῳ, ὅτ' ἐπὶ νηῶν.
 οὐ γὰρ πᾶν ποτε νηὶ γ' ἐπέπλων ἑυρία πόντον,
 εἰ μὴ εἰς ἑυβοίαν δ' αὐλίσθῃ, ἢ πότε ἄχαιοι
 μέναντο χερσὶν ἀπολῶν σὺν λαῶν ἄγασσαν
 ἑλλάδος δ' ἰδῶνς, τροίῳ δ' ἐκαλλιγύναικα.
 ἐνθά δ' ἐγὼν ἐπ' αἶθλα δαιφρονος ἀμυλῶ ἀμάντορ
 χαλκίδια τ' εἴσεπέρηκα. τὰ δ' ἔμπροσθεν ἀμύλια πολλὰ
 ἀθλ' ἐβίβην παῖδες μεγάλῃσιν, ἐνθά μιν φημι
 ὕμνων νικῶντα φέρειν τρίποδ' ὠτάωντα.
 τὸν μὲν ἐγὼ μύσῃς ἐλικωνιάδεος ἀνέθηκεν,
 ἐνθά μιν τοπρῶτον λιγυρῆς ἐπέβησαν αἰοιδῆς,
 τόσους τοὶ νηῶν γε πεπείραμαι πολυγόμεναι.
 ἀλλὰ καὶ ὡς ἐρεῖαι ζῆλος νόον αἰγιόχοιο,
 μῦσαι γὰρ μ' ἐδίδαξαν ἀβίσφατον ὕμνῳ ἀείδειν.

Ἡμᾶτα πρὸς τὴν κτλ μετὰ τῆς ἡμετέρας κτλ.
 Ες τέλος ἐλθόντες θίγῃ καματωδὲ ὥρης,
 ἡρᾶν πῆλται θνητοῖς πλόν, ὅτ' ἐκ νῆα
 Κωνάξαις, ὅτ' ἀνδρας ἀρφθῖσαι θαλάσσης,
 εἰ μὴ δὲ πρόφρων γε ποσειδάων ἐνοσίχθων,
 ἢ ζεὺς θανάτω βασιλεὺς ἐβίβησιν ὀλέσσαι.
 Εὐ τοῖς γὰρ τέλος δὴν ὁμῶς ἀγαθῶν τε κακῶν τε.
 τῇ μὲν δ' οὐαρινέον τ' αὖραι καὶ πόντος ἀπὸ θύμων
 εὐκλῆς, τότε νῆα θολῶν ἀνέμοισι πηθήσας
 ἑλκόμεν δ' ἐπὶ πόντον, φόρον δ' ἐν παντα τίθει.
 Σπύδιον δ' ὅτ' ἐπὶ τὰ χεῖρα πάλιν οἴκον δὲ νῆα.

Μηδὲ μέλει οἶνόν τε νέον καὶ ὀπωρινόν ὄμβρον,
 Καὶ χερσὶν ἐπιόντα νότοιό τε λεινάς ἀήτας,
 Ὃς τ' ὤρειν θάλασσαν ὁμαρτύνῃς διὸς ὄμβρου
 Πολλῶ ὀπωρινῷ, χαλεπὸν δὲ τε πόντον ἐβηκν.

Αλλ' οὐδ' εἰαρινὸς πέλειται πλόος ἀνθρώποισι.
 Ἡμεῖς δὲ πρῶτον, ὅσον τ' ὤλβια κερῶν
 Ἰχθυῖς ἐποιήσῃ, πόσον πέταλ' ἀνδρῶν φανείη,
 Ἐν ἑκάδ' ἡ ἀκροΐάτη, τότε δ' ἄμβρατός δ' ἐθάλασσα.
 Εἰαρινὸς δ' ὅτος πέλειται πλόος, ὃ μιν ἐγωγὴ
 αἴνημι, ὃ γὰρ ἐμῷ θυμῷ λιχαρισμῷ δ' ἔστιν
 Ἀρπακτὴς, χαλεπὸς καὶ φύγοις κακόν. ἀλλὰ νυνὶ ταῖς
 Ἀνθρώποις ῥέζουσιν αἰδῶσι νόοιο.

Χρῆματά γὰρ ψυχὴν πέλειται διαλοῖσι βροτοῖσι.
 Διόνον δ' ὅστις θανῇ μετὰ λύμασι. ἀλλὰ σ' αὖτις
 Φράζει δὲ τὰδε πάντα μετὰ φρεσὶν, ὥς σ' ἀγορεύω,
 Μηδ' ἐνὶ νηυσὶν ἅπαντα βίον κείλησι τίθεσθαι.
 Ἀλλὰ πλὴν λέπειν, τὰ δὲ μείονα φορτίζεισθαι.
 Δεινὸν γὰρ πόντον μετὰ λύμασι πῆματι κῦρσαι.
 Δεινὸν δ' εἰς ἐφ' ἅμαξαν ὑπερβίου ἄχθος αἶρας,
 Ἄξονα λαυαλξαις, τὰ δὲ φορτὶ ἁμαυρωθεῖν.

Μέτρα φυλάσσειν, καιρὸς δ' ὧν πᾶσι ἀεὶς.

Ὡραῖς δὲ γυναικα τὸν ποτὶ οἶκον ἄγεσθαι,
 Μὴ τε τριηκόντων ἐτίων μάλα πολλὰ ἀκλείπων,
 Μὴ τ' ἐπιθείς μάλα πολλὰ, γάμος δ' ἔτοιμος ὤριος ἔσθαι.
 Ἡ δὲ γυνὴ τέκερ' ἔβωκ, πῆμα πῶ δὲ γαμοῖτο.
 Γαρθυιλήν δὲ γαμῆν, ὥς κ' ἔβωκ λιδὸν ἐπιστάτης.

Τῷ

Neu pluuiam autumnī expectēs, Bacchumq; recentē,
Insanosq; Noti flatus, hyememq; sequentem:
Nanq; autumnali pluuiā comitatus abundē,
Fluctibus horrifonis inum mare concutit auster.

Ast iter est aliud per pontum tempore ueris,
Cum primū apparent frondes in uertice fici
Tantæ, quanta pedum reddit uestigia cornix
Per terram incedens, tum fit uia per uia ponti.
Atq; hic est cursus, qui fit sub tempora ueris.
Sed nulla ille animo nostro ratione probatur
Maturus nimium, datur ægrè euadere cladem.
Attamen hæc homines cæci mente omnia tentant,
Nam miseris anima est durum mortalibus aurum,
Sed durum oppetere ac submergi gurgite falso est.
Hinc præceptorum uolo te memorem esse meorum,
Nunquam quicquid habes totum committe carinis,
Plura domi linquens, paucissima credito naui.
Nam graue damna pati medijs in fluctibus atris,
Vt graue si plaustri nimio sub pondere pressi
Axis frangatur, res dispergantur & omnes.
Hinc modū ama, bonaq; in re occasio præualet omni.
Iunge tibi uxorem dum firmus adhuc uigor adsit,
Annos cum numeras ter denos, plusue minusue,
Aptum est coniugium: decimo sed scemina quarto
Anno pubescit, nubat mox deinde sequenti.
Virginem, ut instituas laudatis moribus, opta,
Vicinamq;

Vicinamque tibi prae cunctis delige sponsam.
Sis tamen hic cautus, ne te uicinia ludat,
Nil uxore uiro melius contingit honesta,
Nilque mala peius, tali quae uiuere laute
Clam solet: haec quamuis ualidum sine torre maritum
Vrit et exiccat, citiusque senescere cogit.
Sedulus observa curam, cultumque deorum.
Dilige post fratrem socium: quod si parem amorem
Esse uelis, socius ne laedatur prior abs te,
Neue illi fictum tua lingua ostendat amorem.
Si dicto incipiat prior ille aut ledere facto,
Tunc memor esto, eademque illi cum foenore redde.
Rursus amicitiam ueterem obseruare uolentem,
Atque pati poenas uiolati scederis a se,
Suscipe (nam miser est crebro qui mutat amicos)
Nec tua post unquam facies prae se ferat iram.
Nec multos, neu rursus habebas nullos tibi amicos,
Prauos euitato, bonis noli esse molestus,
Paupertatis inops nunquam grauis audiat ex te
Opprobrium, nam dos est numinis illa potentis.
Lingua bonum eximium est homini, si pauca loquatur,
Si que modum conseruet, inest tum magna uenustas.
Si probris laceres, laceraberis illico peius.
Publica cum celebrat populus conuiuia, confer
Accedens aliquid tecum, nec sordidus esto,
Pro sumptu exiguo reddit ad te magna uoluptas.
Mane Ioui ac reliquis superis libare caueto

Τὼ δὲ μάλιστ' ἀμείνῃς σέθεν ἐγγύθι ναίει.
 Πάντα μάλ' ἀμφὶς ἰδὼν μὴ γένοιτο χάσματα γήμης.
 Οὐ γὰρ βίβωμαι κὸς ἀνὴρ λήϊζέτ' ἄμεινον
 τῆς ἀγαθῆς, ἢ δ' αὖτε κακῆς ὁ ῥίγιον ἄλλο,
 Δαπνολόχης, ἢ γ' αὖδρα καὶ ἰφθιμόν ποδ' ἰόντα
 Εὖε ἄτορ διαλοῦ, καὶ ὁμῶ γήραϊ δῶκεν.
 Εὖδ' ὅπιν ἀθανάτων μακάρων πεφυλαγμένους.
 Μηδὲ κασιγνήτῳ ἴσον ποιεῖσθ' ἑταῖρον.
 Εἰ δέ τις ποιήσῃς, μὴ μιν πρότορ κακὸν ἔρξῃ.
 Μηδὲ ψεύδεσσι γλώσσης χάριν, εἰ δέ τις κεν ἄρξῃ,
 ἢ ἔπος ἐπὶ ὧν ἀκρβύμιον ἦε καὶ ἔρξῃς,
 Δίς τόχα τίνουσι μεμνημένους. εἰ δέ τις αὖτις
 ἦγ' ἢ τ' οὐ φιλότῃτα, δίκῃ δ' ἐθέλῃσι πῖραρχῃ,
 Δίξασθ' (διελὸς τι ἀνὴρ φίλον ἄλλοτε ἄλλον
 ποιεῖται) σέ δέ μὴ πνέου κατελεγχέτω εἰδὼ.
 Μηδὲ πολύξεινον, μηδ' ἄξεινον καλεῖσθαι.
 Μηδὲ κακῶν ἑταῖρον, μηδ' ἐδῶν ῥακισῆρα.
 Μηδὲ ποτ' ὀλομένῳ πονήνθ' θυμοφθόρον αὖδρα
 Τέτλαδ' ὄναδίζῃν μακάρων δόσιν αἶν ἰόντων.
 Γλώσσης τοι θαλαυρὸς ἐν ἀνθρώποισι κῆρυξ
 Φειδωλῆς, πλείην δὲ χάρις ἢ τ' μέτρον ἰσότης.
 Εἰ δέ τις κακὸν εἴπῃς, τάχα ἔαυτὸς μῆζον ἀκρόσῃς.
 Μηδὲ πολυξείνους διατὸς διασπείμφιλος εἶναι,
 Ἐκ κοινῷ πλείην δὲ χάρις, διαπάνθ' ὀλιγίστη.
 Μηδὲ ποτ' ὀκνοὺς δι' αἰεὶν αἰδοπα οἶνον
 Χόρσιον ἀνίπῃσι, μηδ' ἄλλοις ἀθανάτοισιν.

Οὐ γὰρ βίη καλύπτει, ἀλλ' ἡ πύξις διέτ' ἀράς.
 Μηδ' αὐτ' ἡελίοιο τετραμυλὺν ὄρδος ὀμιχλῆν,
 Αὐτὰρ ἐπέκει δύναι μεμνημλύν' ἐς τ' ἀνιόντα.
 Μήτ' ἐμ' ὁδῶ μήτ' ἐκτός ὁδῶ πρὸς βάλδιον ἔρησας.
 Μηδ' ἀργυμνωθεὶς, μακάρων βίην κτεδὺν ἔασσι.
 Ἐξόμην' ὅτι ὅγε θεῶν ἀνὴρ πεπνυμένος εἰδώς,
 Ἥ ὅγε πρὸς τοῖχον πελώρας δούρκει' αὐλῆς.
 Μηδ' αἰδοῖα γονὴν πεπαλαγμένον γυῖον οἴκῳ
 ἔσει' ἐμπιλαδὸρ πρῶτα φαινέμεν, ἀλλ' ἀλέαδαι.
 Μηδ' ἀλλ' οὐσφύμοιο τάφῳ ἀχνοσῆσαντα
 Σπόρμαίνῃ γενέσθαι, ἀλλ' ἀθανάτων ἀλλοτρίος.
 Μηδὲ ποτ' ἀγνάων ποταμῶν καλλιέρροον ὕδαρ
 Πρὸς πόρῳ, πρὶν γ' εὖξαι ἰδῶν ὅν καλὰ ῥέειδρα,
 Χεῖρας νιψάμεν' ὡλὺν ἡρώτων ὕδαλι λόδκῳ.
 Ὃς ποταμόν δ' ἔαβ' ἡ κακότητι δέχεται ἀνιπτήν,
 Τῷ δὲ θεοὶ νιμεισῶσι, καὶ ἄλγιστα δῶκαν ὀπίσσω.
 Μηδ' ἀλλ' ἐπ' ἐντολῶν θεῶν ἐνὶ δαίτῃ θαλάμῳ.
 Αὐτὸν ἀλλ' ἡλῶν τὰ μνηστῆρας αἰδοῖσι σιδήρῳ.
 Μηδὲ ποτ' οἶνοχόῳ πῖνέμεν κρητῆρ' ὕπορθρον
 Πινόντων, ὅλοον γὰρ ἐπ' αὐτῷ μοῖρα τέτυκται.
 Μηδὲ δόμον ποιῶν ἀνέπιξέσθαι καταλείπειν,
 Μή τι ἐφεζομένην κρητῆρα λακίρυζα κορώνη.
 Μηδ' ἀλλ' ἡ χυττοπόδων ἀνέπιρρῆκτων ἀνελόντα
 ἔδωκεν, μηδὲ λόιδαι, ἐπεὶ καὶ τοῖς γνὶ ποινὴ.
 Μηδ' ἐπ' ἀκινήτοισι καθίζειν, ὅ γὰρ ἄμεινον.
 Παῖδ' αὖτε δυνάστες καταλόν, ὅτ' ἀνέξ' ἀνήμερα ποιεῖ,

μηδὲ

Illotis manibus, Dijs sordida sacra recusant.
Ad faciem solis conuersus meiere noli,
Sed quando occubuit, donec fuerit nouus ortus,
Atque quibus sis cunq; locis, facere inter eundum
Detectusue caue, nam Dijs sacrae quoq; noctes.
Vir pius ac dextro donatus pectore, meiet
Sive sedens, siue admoto stans corpore sepi.
Res fuit in thalamo chara cum coniuge, Vestae
Tum tibi polluto caue ne peragantur honores,
Nec Veneri cena funeri incumbere reuersus,
Verum epulis surgens laetis lautisq; deorum.
Ne fluuios pedibus calcaueris usq; fluentes,
Ni prius aspiciens exores pulchra fluenta,
Ac manuum sordes in aqua purgaueris ante.
Qui fluuium impius nullum calcare ueretur,
Hunc superi oderunt, ac post mala plurima sentit.
Symposio in celebri, praesentes sunt ubi diui,
Ne refeces ungues cultello a sorde repurgans,
Nec cratera super potantum pone lagenam,
Qui facit, eueniet mors illi cruda repente.
Ædificansq; domum ne linquito semiparatam,
Ne sedeat clamosa super cornicula cantans.
Neu comede ex illa quæ non benedicta patella est,
Neue laues quoniam factis quoq; poena stat illis,
Ne puerum, seu sit natus ter quatuor annos,
Seu totidem menses, educas molliter inq;

Delicijs,

Delicijs, siquidem nil uiribus officit æquè.
 Nèue ad balneum, ubi muliebris turba lauatur,
 Vir lotum uenias, nam poena grauis quoq; tali
 Euenit: aut ueniens superis ubi Dijs sacra fiunt,
 Ne culpes ea, quippe Dei hinc accenditur ira.
 Præcipuè hoc caueas, uel fluminum in ostia, cursu
 In mare quæ properant, uel in ipsos mingere fontes,
 Nèue alium exoneres, nam non est utile factu.
 Sedulus ac hominum famam uitato molestam,
 Ingens fama malum, facilisq; illius origo est,
 Perfertur graue, & orta semel deponitur ægrè:
 Illa etenim prorsus nequit euanescere fama,
 Vndiq; quam uulgus spargit, quoniam quoq; diua est.

HESIODI DIES.

Rite dies seruans, quæ sunt Ioue patre creatæ,
 Optima dic seruis quòd sit tricesima mensis
 Ac opera inspicere, ac dimensum diuidere illis,
 Qua solet & populus tractare forensia iura.
 A magno Ioue principium est & origo diebus.
 Prima dies sacra est, tum quarta & septima sacra,
 Nanq; hac Latona genitus perhibetur Apollo.
 Octaua & lunæ crescentis nona putantur
 Esse bonæ, quæuis opera atq; negocia obire.
 Laudantur quoq; post decimam prima atq; secunda
 Scito tamen quod sit longè hæc præstantior illa.
 Hac tonde pecudes, lætam illa demete frugem.

Pendula

Μηδὲ δλωδεκάμηνον, ἴσσυ καὶ ὄσσυ τέτυκτο.
 Μηδὲ γυναικείῳ λουτρῷ χροά φαιδρυνέσθαι
 Ἀνέρα, λούγαλιν γὰρ ὑδὶ χρόνον ἐς ὑδὶ καὶ ἔσθ
 Ποινὴ. μηδ' ἰοροῖσι ἐπ' αἰθομελίοισι λυρήσας
 Μωμόειν αἰδολα, θεός τοι καὶ τὰ νημεῖσ' αἶ.
 Μηδὲ ποτ' ἐν πτοχῇ ποταμῶν ἄλαδὲ πθερόντων
 Μηδὲ ὑπὸ κελυάωρ ὄρεϊν, μάλα δ' ὄζα λεία δὲ,
 Μηδὲ ἑναποψύχειν. τὸ γὰρ ὅτοι λώϊον ὄξιν
 ὦδ' ἔρδαι. δεινὸν δὲ βροτῶν ὑπαλδύειο φήμι.
 Φήμι γάρ τε κακὴν πείλειται, λυφὴ μὲν αἶραι
 Ρέα μάλ', ἀργαλίην δὲ φέρειν, χαλεπὴ δ' ἀρεθίδαι.
 Φήμι δ' ὅτις πάμπαν ἀπόλλυται, ἢν τινα πολλοὶ
 Λαοὶ φημίζοσι, θεὸς νῦν τις ὄξιν καὶ αὐτῇ.

ΗΜΕΡΑΙ.

Ημαῖα δ' ἐκδιόθην πεφυλαγμένος εὐνήϊ μοῖραν
 Πειφραδ' ἔμεν δ' μῶϊσι, φηκκάδ' αὖ μνηστῆρας
 ἔργα τ' ἐποπιδύειν, ἦ δ' ἄρμαλινὸν διατέαδαι,
 Εὐτ' ἄρ' ἀληθείῳ λαοὶ λείνοντο ἄγνοισιν.
 Αἱ δὲ γὰρ ἡμῖσαι εἰσὶ διὸς παρὰ μητιόσντο.
 Πρωτοῦ γὲν τεβᾶς τε καὶ ἐβδὸμ' ἰδρὸν ἡμᾶρ.
 Τῇ γὰρ Ἀπόλλωνα χρυσάορα γένετο Λητὼ.
 Οὐδοάτη κ' ἐνώτη τε δύνω γε μὲν ἡματὰ μίμωδ
 ἔφοκ' ἀεξομελίοιο, βροτήσια ἔργα πείλειται.
 Ενδλεκάτη δὲ δλωδεκάτη τ' ἄμφω γε ἤ ἐδλαῖ,
 Ἡ δὲ δλωδεκάτη τ' ἐνδεκάτης μέγ' ἀμείνων.
 Ἡ μὲν οἷς πείκειν, ἦ δ' εὐφρονα καρπὸν ἀμᾶσαι

Τῇ γὰρ τοι νῆϊ νῆματ' ἄρσι πότι τ' ἄρα χνῆς
 Ἡματ' ἐκ πλείσθ, ὅτε τ' ἴδρις σωρὸν ἀμᾶται.
 Τῇ δ' ἴσον εἴσαι το γυνή, πρὸ βάλτοι τό, τε ἔργον.
 Μίωος δ' ἴσα μλύσ τρισκαίδεκά τω ἀλῖαδι,
 Σπέρματος ἄρξαδι, φυτὰ δ' ἐνδριψαδι ἀείσας
 Ἐκτὴ δ' ἡ μῖα σὴ μάλ' ἀσύμφορός ὅσι φυτοῖσι.
 Ἀνδρογόν' τ' ἀγαθὴν, λῆρε δ' ὅ σύμφορός ὅσιν,
 Οὐτε γῆρας πρῶτ', οὐτ' ἄρ γάμος ἀντιβολῆσαι
 Οὐδὲ μὲν ἢ πρῶτῃ ἑκτῇ λῆρε τε γῆρας
 Ἄρμεν' ἄλλ' εἰφὸς τάμνειν καὶ πώεα μῆλων.
 Σηκόμ' τ' ἀμφοβὰ λῆρ ποιμνήϊον ἢ ποιὸν ἡμᾶρ.
 Εὐδλὴν ἀνδρογόν', φιλέει δὲ τε λέρτομα βάζειν,
 Ὑδὺ δ' αἰμυλίας τε λόγους λρυφίους τ' ὀρεισμούς.
 Μηνὸς δ' ὀγδοάτῃ καὶ πῶρ καὶ βῶρ εἰμυκομ.
 Ταμνέμεν, ὅρῃας δὲ δ' υἱοδεκάτῃ ταλαοργούς.
 Εἰκάδι δ' ἐρ μεγαλήν πλείω ἡμάλ' ἴσους φῶτα
 Γείναδι, μάλα γὰρ τε νόον πεπυκασμένον ὅσιμ.
 Εὐδλὴν δ' ἀνδρογόν' δεκάτῃ, λῆρε δὲ τε τετράς
 Μῖα σὴ. τῇ δὲ τε μῆλα καὶ εἰλίποδας ἑλίκας βῶς,
 Καὶ λεῶα καρχαρόδοντα, καὶ ὅρῃας ταλαοργὸς
 Πρεπύνην ὕδῃ χεῖρα ἑθείς. πεφύλαξο δὲ θυμῶ
 Τετράδ' ἀλδύραδι, φθίνοντός δ' ἴσα μλύνου τε
 Ἀλγα θυμοβορεῖν μάλ' αἶ τε τελευτῆον ἡμᾶρ.
 Ερ δὲ τετάρτῃ μίωος ἀγείαδ' δ' ὅ οἶον ἀνοίλει,
 Οἰωνὸς λείνας οἱ ἐπ' ἔργματι τότε ἄριστοι
 Πίμπῃας δ' ὄζα λῖπεται, ἐπεὶ χαλεπαί τε αἰναι.

Pendula & hac tenues connectit aranea telas,
 Quòd sit plena dies, formicæq; rodit aceruum,
 Illa exordiri telam mihi femina curet.

Tertia post decimam infelix conspergere cultum
 Semine agrum, præstat tamē optima robora plantis,
 Sexta super decimam teneris asperrima plantis,

Apta mari gignendo, sed non apta puellæ
 Gignendæ primum, nec eam tum nubere præstat,
 Sextaq; præcedens gignendæ inimica puellæ est,

Apta hœdis ouiumq; uiris excindere testes,
 Et pecudum stabulum communire undiq; septo,
 Dandis apta uiris, & amat conuicia, falsa

Verba loqui, clām sermones serere inter amantes,
 Mensis at octaua castres caprumq; bouemq;.
 Luce duodecima mulis castratio fiat.

Sed quum uicenus lunæ iam uoluitur orbis,
 Vir tibi nascetur prudens & ad omnia dexter,
 Dandis apta uiris decima est: hinc quarta puellæ

Blanda fauet, pecora hac, curuoq; boues pede eunte,
 Et celeres catulos, mulosq; operum patientes
 Imposita cicurato manu: uitare memento

Quartam iam mediū, tum quartam deficientis
 Mensis, nanq; animum tum curæ mille remordent,
 In quarta prima uxorem tibi ducito charam;

Auguria obseruans, quæ sunt dexterrima tædis,
 In primis quintas fuge pestiferasq; grauesq;.

His etenim Eumenides terrâq; hominesq; pererrant,
Suppliciumq; ferunt periuria falsa locutis.
Septima post decimam felix Cerealia dona
Aræa in æquata rectè, terere atq; flagellis
Excutere: ad thalamum faber hac tibi ligna secato,
Tum quoq; materiam fabricandis nauibus aptam,
Incipiat quarta naues sarcire uetustas.
Iam nonæ mediæ pars uespertina probatur,
Ac homini innocua est, quæ nona est ordine primo,
Conferi & plantis, tum scemellisq; uirisq;
Gignendisq; simul est felix, nec inutilis unquam est.
Sed latet hoc multos, quod sit penultima mensis
Optima, seu referare uelis uas, seu iuga dura
Bobusq; & multis & equis annectere collo,
Seu tibi si placeat nauem deducere in altum,
Nanq; datum paucis discrimen noscere uerum.
Vasa aperi decima quarta, nam præ omnibus hæc est
Sacra dies, post uicenam, quæ solis ad ortum
Est bona, ad occasum mala, laudant pauci alias hinc,
Iamq; dies aliæ felices atq; benignæ,
Contra aliæ ancipites, sunt & uirtute carentes,
Et laudant alias alij, est cognitio paucis.
Sæua nouerca dies nunc est, nunc mater amica.
Is felix ac prosper aget, qui hæc omnia seruans,
Sic uitam instituat, Dijs inculpabilis ut sit,
Auguria obseruans, nec quicquam spernere tentans.

Ἐν πίμπῃ γὰρ φασὶν εἰννύας ἀμφοπολύνει
 Ὄρηον Ἰννυμγίας, τὸν εἰς τέκε πῆμ' ἐπιόρκους.
 Μίση δ' ἔβδωμάτη δλημήτορ· ἰδρόν ἀκτῶν,
 Εὐμαλ' ὀπιπλύνοντα εὐφοχάλλω ἐν ἁλῶν
 Βάλλειν, ὑλοτόμον τε ταμῆν θαλαμῆϊα δῖρα,
 Νῆϊά τε ξύλα πολλὰ, ἵα τ' ἄρμενα νηυσὶ πέλοντα.
 Τετράδι δ' ἄρκεαδ' νῆας πύγνυαδ' ἀραιάς.
 Εἰνὰς δ' ἢ μίση ἐπιδείλα λώϊον ἡμαρ.
 Πρωτίην δ' εἰνὰς πάντ' ἀπῆμων ἀνθρώποισιν,
 Εὐδλὴν μὲν γὰρ τ' ἠδὲ φυτόντων ἠδὲ γηγάδων.
 Ἀνέει τ' ἠδὲ γυναικί, καὶ οὐ ποτι πάγκακον ἡμαρ,
 Παῦροι δ' αὐτ' ἵστασ' τρισενάδια μνηὸς ἀείσω.
 Ἀρξάδαί τε πίθω, καὶ ὕδ'ι ζυγὸν αὐχγῆα θέναι
 Βοσὶ καὶ ἡμόνοισι καὶ ἵπποις ὠκυντόδεοσι,
 Νῆα πολυκλήϊα δολῶ εἰς οἶνοπα πόντον
 Εἰρύμλαι, παῦροι δὲ τ' ἀλαβεία λικλήσκεισιν.
 Τετράδι δ' οἷον πίθω, πόδι πάντων ἰδρόν ἡμαρ
 Μίση. παῦροι δὲ αὐτὴ μετ' ἐκτάδια μνηὸς ἀείσω
 Ἡδὲς γινομένης, ἐπιδείλα δ' ὅσιν χορεύων.
 Αἱ δὲ ἡμέραι εἰσὶν ἐπιχθονίοις μέγ' ὄνειαρ,
 Αἱ δ' ἄλλαι μετὰ δρυποῖ, ἀκήροιο ὅτι φέρουσαι,
 Ἀλλ' ὁ δ' ἀλλοίω αἰνῇ, παῦροι δὲ τ' ἵστασιν.
 Ἀλλοτε μήτηρ πῶλε ἡμέρη, ἄλλοτε μήτηρ,
 Τάων θυδαιμῶν τε καὶ ὀλβιῶ, ὅς τ' αὖτε πάντα
 Εἰδώς, ἐργαζέται ἀνάτι· ἀθανάτοισιν,
 Ορνιδας κείνων καὶ ὑπερβασίας ἀλείνων.

Τέλος.

Ε 3

VLP II FRANEKE

RENSIS FRISII, CVRSIM

ANNOTATA IN HESIODVM.

Vm tria sint genera poëmaticis, *δραματικόν, ἐπηγικόν, μικτόν*, secundus liber Hesiodi totus *ἐπηγικός* est, id est, in quo poëta ipse semper loquitur. Sic habent se & quatuor libri Georgicorum Vergiliani, excepto fine quarti, ubi admiscetur fabula Aristæi. Primus liber Hesiodi maxima ex parte quoque *ἐπηγικός* est, nisi quòd introducatur Iuppiter loquens ad Prometheum et Vulcanum, cæterosq; deos. Præterea recensetur fabella accipitris & luscinia, quare *μικτός* dici potest.

Μοῦσαι πρῶτον.) Non bene seruauit poëta noster legem procemiorum: nam aut primùm proponendum est, deinde inuocandum, quod obseruant omnes ferè Latini: aut propositioni simul inuocatio immiscenda est, quod in utriusq; operis initio facit Homerus: quam legem procemiorum non solum seruasse, sed alijs constituisse testatur Quintilianus. Hesiodus autem à nuda inuocatione auspicatur. Et sciendū quòd bis inuocet, primùm Musas, deinde ipsum Iouem, ibi scilicet, *Κλυθὶ δῖον ἄϊον τε*. Verū quantum ad hanc rem attinet, non inutile fuerit consulere Erasmus super Nucem Ouidianam,

Μοῦσαι

Μῦσαι.) *Dores & Æoles dicunt μῦσαι, quibus familiare est uertere & in ω. Hinc appellatas uolunt eas à uerbo μῶ, quod est quæro, inuestigo, nam inuestigando disciplinas assequimur. Quæ ratio, etsi non planè inepta uideatur, miror tamen cur uersa sit & in >, & communi lingua dicamus μῦσαι, non μῶσαι. Adfert aliam rationem Plutarchus, forsitan probabiliorem. Is enim in commentario πρὸς φιλαδέλφους, dicit μῦσαι nominas at ut ὁ μῦθ' ἔσας, idq; δι' εὐνοίαν αἰεὶ καὶ φιλαδέλφειαν, quæ scilicet uiuunt in perpetua quadam beneuolentia & mutua charitate. Et ut meam quoq; asseram sententiam, id fortasse habent nomen, quòd Μῦσαι, hoc est, artes & disciplinae, tali inter se cognatione & nodo coniunctæ conglutinatæq; sint, ut altera ex altera pendeat, & altera sine altera manca sit. Sed adscribam uerba ipsius Plutarchi: ὁ δ' ἐν ἱσιόδω ἐκ τοῦ παλαιῦ μνηστεύει πᾶσι τῶν πατρίων ἐπικληροῦν ἐν αἰ, & τοῦ αἰ τῶν μυσῶν γεγονὸς μαθητὴς, ἃς ὁ μῦθ' δι' εὐνοίαν αἰεὶ & φιλαδέλφειαν ἔσας, ὅπως ὀνόμαζον μῦθας. Locum, quem hic citat ex Hesiodo, obserua in calce primi libri.*

Πιερίην δ' ὅν) *construatur cum δεῦτε aduerbio hortantis. Muses huc adeste ad me ex Pieria.*

δ' ὅν *enim particula finalis de loco uocat. Poeta interdum & abiiciunt, ut λιβύχθε, pro λιβύαδ' ὅν.*

Theocritus primo Idyllio.

Εννέπετε.) Alterum v interijcitur propter metrum, compositum uerbum ab ἔπω.

Υμνεῖσσαι.) Vide quàm rusticus poëta Hesiodus, quàmq; elegantiae & gratiae metricae negligens, cui primi duo uersus sunt durissimi, nempe spondaici. Longè scrupulosiores Græcis in hac re sumus Latini, cùm tamen nostra lingua sit angustior.

Διὸς μεγάλοιο ἑκπτι.) Responsio Musarum. Sic apud Homerum, Διὸς δ' ἔτελειτο βούλη. Subinteligitur hic γίγνεται, aut simile uerbum.

Ρῆα μὲν γάρ.) Ratio est interrogationis, quare alij sint clari, alij obscuri. Dicuntur hæc à Musis.

Βεραῖς) & sequentia uerba, nominatiuum habent ζεύς ὑψιβερέτης.

Κλυθι ἰδῶρ.) Secunda inuocatio ad ipsum Iouem per periphrasim. Quæ hætenus dixit, tanquam pro ludium quoddam fuere, nunc seriò inuocat & proponit. Propositio est, Cupio fratri meo Persæ alijsq; tradere præcepta quædã, legesq; bene uiuendi (hoc enim uocat θεμιστας) tu igitur Iupiter adsis, &c.

Θεμιστας) ἄρ' θεμῖς, triplicem habet genitiuum, ἰδῶ, ἰτῶ, ἰςῶ.

Οὐκ ἄρα.) Narratio.

Αγαθὴ δ' ἐρίς ἡδὲ βροτῶσι.) Epiphonema interponit.

Κοτῆ,

Κοτῆς, φθονῆς.) Verba hæc pertinet hic ad laudem: probat enim illam æmulationem artificum, quæ alter altero citius ditescere conatur. Mira huius loci suauitas, dum artifices aliquot nominatim exprimuntur, putas enim te coram uidere eos concertantes. Quoties Erasmus citat & explicat in Chiliad. loca ex Hesiodo, non dissimulabimus, si fortè dexterius interpretaretur, ut ubiq; felicissimum ille agit interpretem. Vide igitur prouerbium, figulus figulo inuidet.

Μηδὲ σ' εἰς κακὸν χερσίν.) Suprà in narratione duplicem posuit contentionem, bonam & malam bonam breuiter laudauit, & utilem hominibus esse dixit, nunc malam fugiendam esse hortatur.

Κακὸν χερσίν) id est, malo gaudens. Nota aptissimum epitheton εἰδὼς ἐπιωμότης. Multi litigant in foro, non tam ut ipsi aliquid consequantur, quàm ut alios uexent & molestant. Minimè ociosa sunt epitheta apud Homerum & Hesiodum: quare hunc nostrum maxime in nominibus occupatum esse scribit Fabius.

ὦρον.) Ionico more pro ὥρα scribitur sine aspiratione, & significat curam. Ætiologia est præcedentis adhortationis. Ille forum & litigium uitare debet, qui sibi non conscius est magnarum diuitiarum. Non absurdum fortasse fuerit legere ὦρον cum aspiratione, ut significet tempus: & sensus tum erit, Ille li-

res diu sustentare non poterit, cui non est bene instructa & opulenta domus. O quanti semper consistunt comparere ante tribunal. Nil miror artem deglubendi rusticos in nostris aduocatis, seu dicam tabulis, cum illa tam antiqua sit, profecta ad nos ab ætate Hesiodi.

Τὸν γὰρ α.) τὸν pro ὅν. Poëta postpositiuo articulo τ præponere solent, ubi exigit metrum.

Διμύτρῳ & ἀκτῶ.) Appositio est, ἀκτῶ à nominatiuo ἀκτῆς, quod idem est quod βίῳ, id est, uictus, cibus. Διμύτρῳ autem dicitur Ceres, quasi γημύτρῳ hoc est, terræ mater mutata γ in δ. Eadem mutatio literarum apud Latinos est: nam Ceres dicitur tanquam Geres, à gerendis fructibus è terris. Vide Ciceronem secundo libro de natura Deorum, & Macrobij Saturnal.

Τοῦ λεγομένου α.) τοῦ pro τούτου. Articulus præpositiuus loco pronominis demonstratiui, sæpe apud poëtas ponitur. Metaphora est in participio λεγομένου α. Sensus est, si amplos habeas redditus annuos, litiga: sed ironicè loquitur.

Δωροφάγος.) Acre epitheton in iudices auaros, qui que se nummulo corrumpi sinunt. Porro singularum rerum publicarum iudices, reges uocat: ut olim singularum ciuitatum pastores, episcopi nominabantur.

ὅσῳ πλείον ἡμῶν.) Consule prouerbium, Dimidium plus toto: ubi omnia, quæ ad hunc locum pertinent, adferunt.

Κρύψαντες ἔχουσι.) pro ἔκρυψαν. Est locutio Attica, per participium aoristi primi & uerbum ἔχω.

Πηδῶν γὰρ κρυ καὶ ἐπ' ἡματι.) Verba hæc per se obscuriora sunt: nos aliquot uersus ad uerbum reddemus, ut uideas sensus absurditatem. Non sciunt quanto plus sit dimidium toto, nec quanta in malua & albuco utilitas: nam Diuictum hominibus occultarunt. Facile autem in die laborasses, ut in totum annum haberes, licet uiuens in ocio, &c. Non minus hæc inuoluta sunt, quàm oracula Loxiæ. Illustrabimus igitur pro nostro intellectu. Innuuit poëta facilitatem uictus quærendi apud priscos & primos homines, quam suo seculo abiisse queritur. Illi nō arabant, non seminabant, uno die tantum colligebant, quantum per totum annum erat necessarium. Erant autem frugalissimi, malua & asphodelo contenti (nam per has herbas frugalitatem temperantiamq; indicat) uerum posteri homines ad uoluptatem proni, nec quibuslibet contenti, laboriosissimam sibiipsis uitam compararunt, dum undique uentri grata quæerunt. Non enim intellexerunt utilitatem & commodum maluæ & asphodeli, id est, frugalitatis. Voluptas autem in mundum cum alijs malis immissa est per Pandoram.

doram, de qua & Prometheo & Epimetheo longam fingit fabulam. Sed poëta noster, ut omnes olim ethnici, ueri luminis expers, nec satis à Deo illustratus, Mosaicæ que scripturæ ignarus. cum tamen sciret tanquam per somnium, post primam mundi creationem felicissimum humanæ uitæ statum fuisse, eam paulatim uarios labores & ærumnas occupasse, fingit fabulam, qua istius rei bellam se rationem adferre arbitratur: fingit enim Prometheum offendisse Iouem, hinc mundo tantorum causa malorum, fabricatur Pandora, mittitur in terram, pyxidem adferens Epimetheo omni malorum genere refertam: quam cum ille aperuisset, ignarus alicuius doli, illa euolarunt, ac totam terram occuparunt. Habemus fabulam poëta dignam. Sed reuera, Pandora nihil nobis nocuit. Eua nostra fuit Pandora: si enim illa non peccasset, aut ad peccatum per serpentem non inducta fuisset, adhuc hodie nobis cuncta nascerentur αὐτοῖς τε καὶ ἀσπίδα.

Ἦν δ' ἄλιον.) Catachresticòs, nam πηδῶλιον propriè est clauus nauis: hic pro stiuâ ponitur, & stiuâ pro toto aratro: nam à parte totum intelligitur. Sic indicat primæ ætatis homines non arasse.

Ὑπὲρ καπνοῦ κατὰ θεῖον.) Solent rustici in non nullis locis peracto opere instrumenta lignea collocare super fumosa laquearia, quo fumus ea corroboraret

set & exploret. Sic in secundo libro iubet, ut gubernaculum ratis sub hyemem ponatur adsumum. Et Vergilius in Georgicis,

Et suspensa focus exploret robora fumus.

ἐν κωίλῳ νάρθηκι.) Narthex fruticis genus est, latine ferula. Ignem ferulis optime seruari, autor est Plinius libro 13. capite 22.

Εγέλασε πατήρ.) Risit Iuppiter, sed risum plane Sardonium, in quo prouerbio uide Erasmus,

Καλὸν ἔσθ' ἐπὶ ῥατοῦ.) Græci multa epitheta apponunt uni substantiuo sine connexu. Est autem hic repetendus infinitiuus ὀυδέμεν. Iussit ut imponeret pulchram & amabilem formam.

Γροκόρως μελιολώνας.) Eandem etymologiam habent epithetum & appellatio, utrunq; enim dicitur à uorando, quòd membra uorent & depascantur curæ. Horatius in Odis:

Dissipat Euechus curas uoraces.

Bene dicit curas collatas esse à Venere, nam amor plenus angorum & solitudinum est.

Ἀργεφόντῳ.) Sic dicitur Mercurius, quòd Argum Ius custodem occiderit, & sic nos uertimus. Didymus addit, illum sic quoque posse dici, ὅτι ἀργὸς ἀπὸ τοῦ φόνου, quòd sit purus à cæde, nam Deus pacificus est. Aliud adfert Macrobius Saturnal. lib. 1. capite 19.

ὥραι καλλίνομοι.) Horæ Deæ sunt, cæli ian-
trices; ut Homerus bis in Iliade testatur. Tres sunt
quarum nomina ponit Angelus ille Politianus in
suo Rustico:

Auricomæ iubare exortæ de nubibus adsunt
Horæ, quæ cæli portus atq; atria seruant,
Quas Ioue plena Themis nitido pulcherrima partu
Edidit, Ireneq; Diceq; & mixta parenti Eunomie.

Αὐτὰρ ὁ δεξιὰ μιν) ὁ pro ἔτ. Vide prover-
bium, Malo accepto stultus sapit.

μόνη ἐλπίς) Docet in medijs malis semper spe-
randum esse, quod aliquando meliora contingere
possint. De spe autem, quod sola ex omnibus dijs uer-
setur adhuc apud homines, optimos legimus apud
Theognidem uersiculos, quos non grauiamur hic
adscribere, & ex tempore uertere:

Ἐλπίς γὰρ ἀνθρώποισι μόνη θεὸς ἐδὴ λὴν ὄνει,
ἄλλοι δ' ἔλυμπον ἐκπελιπόντες ἔβαρ.
ᾧχετο μὲν πίστις μεγάλην θεὸς, ᾧχετο δ' αὖδ' ὄνει
Ζωφροσύνη, χάριτες τ' ᾧ φίλε γῆρ' ἐλιπον.
ἔρκοι δ' ἔκ' ἐτι πίστις ἐν ἀνθρώποισι δίκαιοι,
οὐδέ τίς θεὸς ὁδὸν ἄξειται ἀθανάτους.

Id est,

Spes homines inter uersatur sola deorum,
Nam petijt celsos cætera turba polos,
Cana fides abiit, petijt pudor, ipsaq; mentis

Sobrietas,

*Sobrietas, Charites deseruere solum,
Nulla manent homines inter nunc fœdera firma,
Non superest unus numina ritè colens.*

Σιγνὲ πειθωνῶν) Verissimè contra Hesiodum dicit Plutarchus in præceptis sanitatis, non omnes morbos solere tacitè & furtim inuadere in ipsos homines, sed plurimi, καθάπερ πθαργέλης καὶ πθόμος, καὶ κύρκας ἔχουσιν ἀπειρίας καὶ δυσκινησίας.

ὡς ὁμόθεν γεγάασι) Sequitur ætatum descriptio, qua monstrat omnia fatis in peius ruere. In hac re imitatores habet Aratum, & Ouidium primo Metamorphos. libro.

Καὶ πρὸς δ' ἑφ' ὅρῳ.) Vergil. primo Georg. uertit hunc locum:

Ipsaq; tellus

Omnia liberius nullo poscente ferebat.

Ζεῦ Δωρ) Elegans epitheton terræ, quòd uitæ necessaria det. Sic etiam Venus dicitur Ζεῦ Δωρ. Plinius uult sic terram dictam, quòd Zeam proferat: an bene, nescio.

Τοὶ μὲν δαίμονες εἰσι.) Tales forsitan facti sunt quos uocamus genios bonos, nam hos Græci δαίμονας uocant. Dicuntur autem δαίμονες, quasi δ' αὐμόνες, quòd dii omnia sciant, ut Plato in Cratylo. Plura de etymologia Macrobius Saturnal. libro 1. ca.

pite

pite 23. Apud eundem hi uersus in latinam linguam
traducti leguntur:

Indigetes diui fato summi Iouis hi sunt,
Quondā homines, modò cū superis humana tuentes,
Largi ac munifici, ius regum nunc quoq; nacti.

Οὐδ' ἐπ' αὖ.) ἐπ' αὖ non raro apud Græcos ca-
pitur pro sacrificare, ut facere apud Latinos. Vergi-
lius in Georgicis:

Cūm faciam uitula pro frugibus.

Sic usurpat & Cicero pro Archia.

Καρόχαερος συγρότης) Aptissima epitheta
inuidiæ. Similia illi tribuit Ouidius libro secundo
Metamorphos.

Νῦν δ' αἶνον) Quid αἶν & sit, explicat Erasmus
in principio Chiliadum. Quintilianus libro quinto
asserit fabularum primum fuisse autorem Hesiodum,
propter hunc accipitris & luscinia Apologum. Et
multi audent affirmare, sequentes Quintilianum, apo-
logos Æsopi nomine celebres, non esse Æsopi. Cer-
te Cleodemus apud Plutarchum in conuiuio septem
sapientum, fatetur imitatione huius fabellæ Hesio-
deæ, Æsopum suas composuisse. Admonet autem su-
periores hoc apologo, ut temperent ab iniuria & uio-
lentia, nec inferiores se opprimant, quòd omnium ope-
rum nostrorū Dij testes sint, qui benefacta præmio,
malefacta poena compensant: tum quòd nisi ad tem-

pus prospero successu facinora utantur, tandem prævalente iure & se vindicante.

Δίκη δ' ὠρεῖ ὕβερ' ἰχθῆ.) Aurea est sententia, & ad incutiendum facinorosis metum ualentissima. Fabius Maximus apud Liuium his uerbis eam effert: At ueritate laborare nimis ius sæpe aiunt, extinguere nunquam. Simili modo de ueritate loquitur diuus Hieronymus aduersus Pelagianos, imitans Liuium: Veritas, inquit, laborare potest, uinci non potest. Miror Erasmus in proverbio, Malo accepto stultus sapit, sic legere, Δίκη δ' ὠρεῖ ὕβερ' ἰχθῆ, & uertere, Tandem sua poena nocentem Consequitur.

Non ille germanus sensus est poetæ, sed hic, nempe interdum quidem regnare uiolentiam iustitia oppressa & calcata, sed id non impune, & nisi ad exiguum tempus fieri, cum tandem iterum ἰχθῆ, id est, præualeat, & se fortiter uindictat iustitia. Hoc non ante credunt uicordes & malefico corde homines, quam iam propter facinora supplicium experti sint. Sed non dubito, habuit Erasmus quem imitatus sit.

Οὐδ' ὠδὶ νῦν ἡ βέστρον τοῦ.) Putat non extremam esse felicitatem, si quis non opus habeat quærere uictum per mare: & Hercule sic est. Caterum Hollandi nostri pro summa felicitate ac uoluptate ducunt natrare per cœrulea uada, adeò homines Salaminij sunt, longè dissidentes à Baccho illo Aristophanico.

Ἰλαδὸν ἐλίδαι) Hoc aduerbium elegantissime in Dialecticis suis explicat, perpetuum Frisiae nostrae decus Rodolphus Agricola, uir nimium praematura morte studiosis ereptus: cuius mortem, quod moderatius feram, facit Viglius Zuichemus, qui ita se ad illius aemulationem comparauit, ut uideatur quodammodo superaturus. Certè quantum ad Iuris civilis sapientiam, iam pridem Rodolphum longè antecessit. Horum me laudes obiter non tam celebraſſe, quàm leuiter perſtrinxiffe, lector candide, æ qui boniq; accipe.

Τῆς ἀρετῆς πρὸ πάροιθιν.) Anastrophe est. Construe, πρὸ πάροιθιν τῆς ἀρετῆς ἔδυναμ. & uide prouerbium, Difficilia quæ pulchra. Similem sententiam habet Euripides in Heraclide, ἀλλ' ἀρετὰ βαίνει διὰ μόχθων.

Γλοῦν τῷ δ' ἀρετῇ καὶ λιτόν ἐστιν ὀπρὸς δὲ) Cum diuitiæ in omnibus rebus maximum pondus habeant, tum certè in hoc profunt, quòd præcedant ad uirtutem, paupertas faciliè ad malefaciendum inuitatur. Vnde Callimachus poëta, non uirtutem sine pecunia, nec pecuniã sine uirtute, sed utranq; simul à Ioue sibi dari optabat, quòd inops non bene innocentiam suam tueri & custodire queat. Quare poëta noster uult, ut quis sibi honesto labore comparet diuitias: earum enim comites esse uirtutem & honorem.

Αἰδώς οὐκ ἀγαθή.) Occupatio est, forsitan pudet

det laborare, sed hic pudor inutilis & noxius est.

· Χρῆματ' αὖ οὐχ' ἀεὶ πακτά·) Correctio est præcedentis uersus: nam non uult quenquam ita impudentem esse, ut audeat apertè raptorem agere. Laudat igitur θείωσδοτ' αὖ χρῆματ', quæ nobis Deus confert, dum industrij sumus, & manum cum Minerva simul mouemus. Neminem enim ille dormitantem & oscitantem adiuvat, imò odio prosequitur, ut superius dixit poëta.

Καὶ δὲ δύναμιν δ' ἐρδ' αὖ) pro κατὰ δύναμιν. Primum è præpositione α abijcitur, deinde litera τ mutatur in δ. Explicat hunc uersum Socrates in Apophthegm.

οὐδ' αὖ βούς ἀπόλοιτο) Magna commendatio uicinatorum, adeò ut si boni sint, antepone uideatur ipsis cognatis & affinibus. Verùm quod hic de boue dicitur, pertinet ad omnes partes rei familiaris, teste Columella libro primo, capite tertio, & eo sensu nos uertimus. Nihil igitur tuarum rerum facile interibit, si habeas uicinum bonum, qui statim in periculo succurrat. Vide Erasmi chiliades, Aliquid mali propter uicinum malum. Rursum aliud, Ne bos quidem pereat.

ὅς μὲν γὰρ λέει ἀνὴρ ἐδέλωρ.) Vide quot habent Græci uoculas planè ociosas, quibus carmen farciunt, μὲν, γὰρ, λέει, νῦν, δὲ, δὴ, τοι. Longè difficilius latinum agere poëtam, cui tales uoculae desunt, & si infarcias

non suo loco, ridetur. Sensus est huius loci, hilarem datorem & promptum, quoties aliquid dat de suo, semper aliquam latentem animi letitiam inde percipere: contra, raptorem suo animo tormenta & cruciatus parare, licet sit uel minutissimum quod rapiat. Nam iuxta uulgare dictum, Conscientia mille testes, Et Seneca tragœdiographus,

Tutum quis habuit nemo securum scelus.

οἶκος βέλτορον εἶναι.) Præstat domi habere quod indigeas, quàm foris quærere per uiciniam, si tu careas. Admonet diligentem patrem familiâs, ut in tempore omnia necessaria domui suæ prospiciat. Nam iucundum est de præsentī cumulo sumere, ut dicit sequens uersiculus.

ἔργον ἐπ' ἔργῳ ἔργα ζῆσαι.) Concludit hunc librum commendatione laboris. Nota in fine, poetam ubique usurpare infinitiuum pro imperatiuo: quod semel admonitum uolo.

ANNOTATIONVM

FINIS.

T R I T I C U M

BAP. FIERAE.

Non tantum natura tibi nunc cura libelle,
 Qua duce prisca tamen gens ea uixit anus.
 Ut glandis ut pasta fauos rude corpus alebat,
 Satq; illi iniussi prandia ruris erant.
 Nunc uitæ, nunc & uentri cura addita maior,
 Arte opulenta magis cœna paranda tua est.
 Arti mille manus, naturæ & ut æmula tendit,
 Non minus est solers, non operosa minus.
 Triticea de messe tibi ferat area panem,
 Quæ rubra grana magis, & mage crassa terat.
 Nèue molas nec cribra time purgamina ad ima,
 Docta sit hinc & mox uda corre Ceres.
 Pituitam commista adimant fermenta tenacem,
 Sal faciles aditus membra ad alenda paret.
 Sic calet, & seu sit tenerè durèue subactus
 Vincet fœcundo salgama cuncta cibo.
 Ipse uelim prima tenerum mihi luce reponi,
 Si ualeam stomacho, gratus & alter erit.
 Ars bona, quæ genus hoc & tu miserata caducum
 Protrahis, atq; aucta uiuere cogis ope.

PIO II. PONT. MAX.

NICOLAUS VALLA.

SI uacat Ænea, rerum dignissime præsul,
Gratæq; sunt animo carmina nostra tuo,
Perlege qui quondam dulci modulatus auena,
In Latios ausus uertere Græca modos,
Ascræi inspiciens ἡμῆρας καὶ ἑγὼ ποῖται,
Græcia quo quondam floruit Hesiodo.
Hæc fuerant, fateor, plectro meliore canenda,
Hic opus ingenij quippe senilis erat:
At quia nonnullos tam magna superbia uates
Eleuat, ut nulla Græcia in honore putent,
Sum tamen hoc ausus bis septem & quatuor annis,
Dum mea labuntur lustra trahente Dea.
Sumpsimus & tenuis Græcorum è fontibus haustus,
Mixtaq; cum Græca lingua Latina fuit.
Quicquid id est, ad te uatum clarissime uates
Mittimus, es Clario non minor ipse Deo.
Suscipe & Hesiodum placido complectere uultu,
Hic quoq; iudicio stetq; cadatq; tuo.

HESIODI ASCRÆI

POETAE OPERA ET DIES,

Georgicôn liber, Nicolao Valla

Interprete.

*Terides Musæ, quarum uiget inclita
cantu*

*Fama ducum, & uestri nomen immor
tale parentis,*

*Dicite cur hominum pars hæc sine nomine uitam
Ducat? & illius cur fama æterna per altum
Euolet? hæc Iouis est magni diuina uoluntas.
Ille etenim altitonans summi regnator olympi,
Excitat imbelleis animos, & fortia corda
Debilitat, duce quo fortuna inimica superbos
Deprimit, atq; humileis clarum super æthera tollit.
Tum mala mens hominis meliorem inclinât ad usum,
Et capiunt molles crudelia pectora cultus.
Exaudi qui cuncta polo specularis ab alto,
Cui nihil ignotum est, sanctissima dirige iura
Iustitiæ, liceatq; mihi fraterna monere
Pectora, & ignotos uiuendi ostendere mores.*

*Sunt geminæ in terris, quibus altercantur in unum
Mortales causæ, uaria quoq; mente trahuntur.
Vna quidem studium laudabile sedula curat,
Altera crudeli rerum depascitur haustu,
Bella cupit, pugnaeq; exercet iniqua tumultus,*

Inuisum atq; atrox pestis genus: hanc tamen ipsi
Mortales fugiunt, tandemq; uolentibus hanc Dñs
Exoptant, huius nequeunt cohibere furores.
Illam autem prius obscuræ genuere tenebræ,
Sed fato meliore pater Saturnius illam,
Et generi humano, & terræ radicibus imis
Imposuit, segnes artus & inertia corda
Excitat: alter enim segnis, cui uita manebat,
Alterius spectans cumulos, mora nulla, bouesq;
Iungit, & impresso terram diuertit aratro,
Siue domum curat, siue inserit, alter ad artes
Vicinum uicinus agit, laudabilis hæc est
Pugnandi ratio, fugienda sed altera, sub qua
Inuidet aut figulus figulo, uel egenus egeno,
Siue faber fabro, dulcisq; poëta poëtæ.
Hæc mea dicta precor toto cape pectore Perse,
Nec te crebra foro speculantem iurgia uulgi,
Auocet à studijs, pugnandi inimica uoluntas.
Nemo forum sequitur, quem non fouet annua messis,
Et bene clausa domi Cereris gratissima dona.
Hæc quærenda prius, dehinc si uacat, i pete uulgus
Et fora, in alterius rebus certamina pone.
At non illud ages iterum germane quod olim
Ausus es infelix, litem hanc data iura resoluent.
Scis quondam inter nos patria est partita facultas,
At tu nil iusta multum plus parte uereris

Tecum

Tecum efferre rapax: corruptus munere iudex
Ille tuo est, sub quo tota hæc sententia pendet,
Ignarus: non nouit enim quàm dulcius, aut quàm
Sit melius toto medium, seu uiuere malua
Vtilius, quantum uili seu uiuere porro,
Hos ueterum uictus occultauere superni,
Inq; polo retinent cœlestes, tempore quorum
Sat fuit una dies tenui exercenda labore,
Vna quiescenti tibi dehinc alimenta parabat
Annuæ, tunc poteras temonis robora fumo
Exploranda dare, & nulli iuga curua premebant
Terga bouum, nullum multi sensere laborem.
His uoluit faciles uiuendi abscondere mores
Ira Iouis, quum se deceptum fraude Promethi
Sensit, & illius causa mortalibus auxit
Curarum moles, surreptumq; abdidit ignem.
Reddidit hunc iterum terris, curuaq; latentem
Surripuit ferula cauto puer ille tonanti
Iapetionides, iacto qui fulmine gaudet.
Lusit fraude sua, subitam tamen arsit in iram,
Hæc puer effatus nubis collector aquosæ,
Iapetionide cuius prudentia cunctos
Consilio excellit, magnum spreuisse tonantem
Arte tua, gaudeſq; dato mortalibus igne,
Heu nociture tibi generi nociture futuro.
Tale mali genus excutiam quo pectore toto

Exultent homines, cupidi sua damna ministrent.
Subrisit fatus diuûm pater atq; hominum rex
Vulcanum aspiciens, atq; illi talia mandat:
Vade celer speciem è terra, mixtoq; liquore
Confice mortalem cui uocem & robora iunge:
Sitq; ea uirginæ cœlestis imago puella
Quam sibi quisq; uelit, dea quam doctissima Pallas
Instruat, & uarias percurrere pectine telas,
Adjiciat capiti faciem Venus aurea formam,
Curet ut assidua stimulata cupidine corpus,
Fallacemq; addat mentem & fallacia uerba
Interpres superûm uictor Cyllenius Argi.
Dixerat, imperio Iouis annuit æqua uoluntas
Cœlicolum, ex templo fingis Vulcanæ puellam
Virginis ora deæ: similem, quam glauca Minerva
Cinxit, & ex omni fulgentem parte poliuit.
Huic etiam Charites, etiam celeberrima Pitho
Aurea candenti posuere monilia collo,
Effusæq; comas ori de flore coronam
Vernali tribuere deæ: tamen Attica Pallas
Illam præcipuo formæ decorauit honore.
Et superûm interpres uictor Cyllenius Argi,
Fallacem attribuit mentem & fallacia uerba,
Sic pater altitonans diuino iusserat ore.
Quandoquidem dederat sua munera quisq; deorum,
Mercurius meritò Pandoram nomine dixit,

Exitiale

Exitiale malum mortalibus & fera pestis.
Postquam autem tantos confecit Iuppiter aësus,
Mercurium ad magnum iubet ire Epimethea dono,
Cui ferat hanc, qui nil ueritus præcepta Promethi,
Scilicet à magno caperet ne inuitus olympo?
Cepit, & accepto nouit sua damna Epimetheus.
Nam prius humano generi secura manebant
Tempora, nulla mali species aut cura laboris,
Morborumq; genus, tristem qui funeris atri
Corripuere uiam, quibus omnis frangitur ætas.
Viuerè dulce fuit quondam, sed tegmen ab urna
Dum Pandora leuat, totum exiliere per orbem
Curarum infestæ effigies, spes sola remansit
Intus, & è labris ima sub parte resedit.
Obstitit impositum, nam tegmen abire uolenti.
Sic qui fulmen agit nubis collector aquosæ
Iusserat, innumeræq; etiam mortale uagantur
Per genus infandæ species, quibus æquor & omnis
Terra infecta tumet, morbi noctesq; diesq;
Sponte sua sine uoce ruunt, nanq; ab Ioue summo
Ablata est illis quæcunq; potentia fandi.
Sic impune parens offenditur ille deorum.

Si uacat ô frater, si non audire recusas,
Ordine plura canam, genus immortale creatum
Ac mortale simul credendum est, aurea primum
Secula Dij superi totum sparsere per orbem,

Tempore

Tempore quo cœli imperium Saturnus habebat,
Tunc homines diuûm uiuebant more, neq; illos
Anxia curarum moles, operumq; labores
Lassabant, aberat tristi cum mente senectus,
Semper & in ualido regebant corpore uires,
Nulla mali labes, conuiuia læta placebant.
Mors similis somno fuit, atq; uberrima tellus
Omnia liberius nullo cogente ferebat,
In commune bonum, nec quisquam inuidit habenti,
Quàm felix ætas? erat omnibus una uoluntas,
Et taciti lætos soluebant pectora in usus.
Aurea postquàm hominum paulatim defuit ætas,
His pater altitonans meritos adiunxit honores,
Sub terris habitare dedit, qui numina facti,
Et genus humanum, sanctè quoq; iura tuentur.
Iustitiæ tenebris circumfusiq; peragrant,
Terrarum fines & opes mortalibus augent.

Proxima successit terris argentea proles,
Auro deterior, sensuq; & moribus impar.
Tunc sibi quisq; suæ fecere sub ubera matris
Ocia mortales, paulatim adoleuit in annos
Ingenij rude principium, quo decolor ætas
In proprijs etiam laribus rude pectus agebat.
Aucta tamen postquàm ad summos peruenerat annos
Viuendi breuius spatium fuit, anxius ardor
Curarum incumbens aderat, quas improba mentis

Gaudia

Gaudia fecerunt, alterna iniuria nunquam
Destitit, & nulla in superos reuerentia, nullos
Sacrorum ritus ætas argentea uidit.

Hanc Deus extinxit meritam flammatus in iram.
Postquàm hominum occuluit argentea secula tellus,
Non tamen illorum sine nomine uita recessit,
Sub terrisq; Dei sedes coluere secundas.

Tertia post illam successit ænea proles,
At nihil argento similis, Dryadumq; creata
Sanguine, dura quidem, robustaq; pectora tendens,
Tota feri misero Martis feruebat amore.
Nulla quies illi, nullum ius, durior ætas
Ipso adamante fuit uultu metuenda superbi,
Cui nunquam inuictum robur, fortesq; lacerti
Defuerant humeris, tunc ærea tela, domusq;
Omnis in ære labor, non ferri emerferat usus.
Hæc autem proprio proles consumpta furore
Ad gelidi loca nigra Iouis sine honore recessit,
Et quanquam extiterit inuicto robore, ab atra
Morte tamen uicta est, solis lumenq; reliquit.

Postquàm autē occulta est, atq; ænea corruit ætas,
Quarta fuit soboles melior, cui plurima toto
Iustitiæ hærebant animo præcepta uerendæ,
Diuinum genus heroum, primumq; uocari
Semidei, immensos illi patuere per orbes.
Hos insanus amor Martis, belliq; nephandi

Ardor

Ardor, Agenorida septem prope mœnia Cadmi
 Oedipodæ imperij causa consumpsit. & alti
 Hos maris undisoni fluctus, quum Pergama classes
 Argolicæ peterent, ubi pallida mortis imago
 Desuper incubuit, dum iusto ulciscitur ense
 Tyndaris, hos etiam toto diuisit ab orbe
 Iuppiter, & uitæ meliorem tradidit usum,
 Elysiosq; dedit colles habitare profundi
 Littus ad oceani, felix & sancta propago
 Hic ubi uernat humus, ubi dulcia poma quotannis
 Ter gremio effundit nutrix uberrima tellus.
 O utinam non me quinta cum stirpe creassent
 Fata, sed antè mori, seu post licuisset oriri.

Ferrea nunc ætas, quam curæ & mille labores
 Nocte dieq; premunt, paulatimq; illius instant
 Exitio: sic Dijs placitum, seu prospera tanto
 Fata etiam uenient aliquando in turbine rerum,
 Nec minus hæc infanda hominum delebitur ætas,
 Cum matura annis illorum tempora cani
 Inficient crines: natis nec ut antè parentes,
 Nec patribus nati similes, nec ab hospite tutus
 Hospes erit, sanctum corrumpent fœdus amici,
 Et furet arma ciens inter discordia fratres.
 Viuet bonoris inops hominum properata senectus,
 Nec pudor effractos senio obiurgare parentes.
 Infelix soboles legem & præcepta deorum

Nescit,

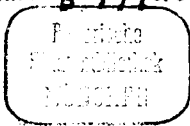
Nescit, & inualido non hæc alimenta parenti
Iusta suo reddet. quid enim quid iniqua rapaces
Apparet usq; manus, urbesq; & mœnia narrem
Alternata deleta manu? iurataq; fallent
Numina, iustitiæ nulli tribuentur honores,
Pulsa gemet bonitas; illum uenerabitur orbis
Cui mala mens suadet fera crimina: toto iacebit
Tota quidem orbato tecum reuerentia uultu.
O dea iustitiæ soboles, en improba lædet
Si probus ullus erit, quem contra insurget iniqua
Voce furens factum affirmans, altrixq; malorum
Inuidia incedet fatali turbida uultu.
Protinus humanas sedes Astræa relinquet,
Diua suos pariter tendet reuerentia cursus
Ad superos, nitido uelatae corpus amictu.
Mille recedentes illæ mortalibus ægris
Non cessanda tamen rerum mala semina linquent.
At nunc te moneam, quanquam sapis omnia, iudex
His intende animum: sed quid iuuat ista monere?
Stultus maiori quicunq; resistere tentat,
Vincitur, & magno pœnas subit inde pudore.
Si ego sum tanquam uolucris quam prenderit astur,
Prensaq; sublimes agitur philomela per auras.
Hæc dolet infelix ungui transfixa recuruo,
Quam contra horribili raptor sic intonat ore:
Quid misera exclamas? te multo fortior astur

Te premit, huc adsis quo te meus egerit ardor,
Et quanquam bene suauè canas, mihi cœna futura es
Si lubet, aut dimissa iterum remeabis in auras.
Sic fatus, tacuit pennatus & impiger astur.
Tu modò iustitiam cole, nulla iniuria Perse
Tecum habitet, fatale gerit secum illa, nec illam
Vllus amat, nisi mēns cui uilis & improba surgit.
Vir bonus hanc inferre timet: quòd si intulit, acti
Pœnitet, & magno contristat corde dolore.
Est uia iustitiæ melior, qua uincitur omnis,
Omnis ad extremum ueniens iniurius ardor.
Quid dicam? quòd nunquam aliquid dementia noscit,
Ni modò passa prius: qui male iura ministrat,
Peierat, & tandem dementi panditur error.
Eripe iustitiam, corruptus munere iudex
Ius uiolat, dolet hæc, & nulli uisa per orbem
Tristis it, & lachrymans pœnam mortalibus orat,
Qui uiolant iura, & recti sacra fœdera rumpunt.
Verum ubi iustitiæ sancti seruantur honores,
Iudicioq; pares & ciuis & aduena pendent,
Vrbs uiget, augetur soboles, pax læta uagatur,
Pasci uenum nutrit, nunquam his fatalia bella
Præparat alitronans, nullis in rebus egestas
Imminet, in quenquam nulla est offensio, dulci
Quos iuuat interdum genio alleuiare labores,
Terra quibus largè fundit sua semina, & altæ

Montibus

Montibus innatæ mittunt sua munera quercus
 Glandiferæ in summo: media tamen arbore mustant
 Vndiq; apum ingentes acies, uestemque ministrant
 Lanigeræ pecudes, per se magis omnia florent,
 Non his externas merces uehit ardua puppis,
 Omnia dat tellus. quid enim quod iuncta marito
 Et patribus similes emittit scemina partus?
 Non datur hoc quibus illa placent uiolentia iuris,
 Hos ad supplicium uocat alti cura tonantis.
 Sæpe subit pœnas plebs tota miserrima tantum
 Vnius ob noxam, pestis furit atra per urbem,
 Et male suada fames, paulatim deficit omne
 Vulgus, & hic uacuos ostendunt tecta penates,
 Scemina nulla parit. Sic scœuit Iuppiter erga
 Quos malefacta iuuant, qui si modò forte cruentum
 Militiæ exercent studium, mora nulla sinistro
 Marte cadunt: uel si potius iuuat ire per altum,
 Fluctibus in medijs summergitur obruta puppis.
 Vos igitur qui iura datis, conuertite mentem
 Ad tales hominum pœnas, diuina potestas
 Mortales circumuolitans uidet improba, quorum
 Iudicia emergunt multorum in damna, deûmq;
 Ignorant monitus, genus hi mortale pererrant
 Innumeri, tenebris circumfusiq; tuentur.
 Iustitiæ sacra iura domant, genus omne malorum,
 Illa quidem uirgo est supero Ioue nata parente,

G

Nomine clara suo, cunctaque uerenda deorum,
 Quam si quis uiolet lachrymans sua fata parentis
 It Iouis ante pedes, & lamentabile fundens
 Humanos queritur mores, ac debita poscit
 Supplicia in populos. tu iudex causa malorum
 Qui uiolas sacra iura deæ, iam dirige mentem,
 Ius cole, in alterius te nulla pecuniâ uertat
 Damna, nocet sibi qui cuiquam nocet, & male suadet
 Ille sibi, in quenquam si quis male iura ministrat.

Cuncta uidet pater omnipotēs, et quod mihi tecū est
 O iudex, modò si lubeat speculatur ab alto,
 Nil latet hunc, aut hoc quales tribuantur honores
 Iustitiæ in populo, quam non ego pectore toto
 Nec mea progenies coleret, postquam orbe sub isto
 Spreta iacet bonitas, & ius iniuria uincit,
 Inuito Ioue ni fierent. hæc accipe frater,
 Hæc animo meditare, iniustum pone furorem,
 Ius quoque frater ama, sine quo genus omne feratum
 Credimus alterno certatim corpore pasci.
 At nos instituit uitæ melioris origo.
 Iura de dit pater omnipotens, ea pectore toto
 Si quis habet, decus æternum pia præmia reddet.
 Iuppiter affligit si quis pro teste uocatus
 Peierat, ac merito pensatur culpa nocentis
 Supplicio: offendens ius, ille offenditur unâ,
 Ex quo obscura quidem nulli quoq; cognita surget
 Posteritas

Posteritas: iusto de sanguine nata propago,
Clara caput tollet patrio seruata decore,
Hæc quoq; quæ referam stultissime concipe frater,
Quàm facile innumeras uitiorum amplectimur artes,
Haud procul illa habitant. breuis est uia quæ sit eundū.
Est uia uirtutis contraria. sudor anhelus
Hanc sequitur, quæ se scopulosis ardua cliuis
In longum prorumpit iter, riget aspera primo
Ingressu, leuis est postquàm alta cacumina tanges.
Optimus hic sese qui nouit cuncta magistro,
Prospiciens rerum fines meliora sequutus,
Dignum laude uirum parentem recta monenti
Credimus: ille tamen sibi qui non consulit, aut qui
Alterius præcepta fugit, uir inutilis extat.
Ergo age frater, ades generoso è sanguine Perse,
Neu fuge fraternos monitus, operare laborem,
Alma Ceres ornata caput sua dona ministret,
Sic tibi plena domus, segnem crudelis egestas
Opprimit, hunc homines odio superique sequuntur,
Torpenti similem fuco, cui spicula surgunt
Horrida, distensumque fauis consumit edendo
Semen apum, piger ipse sedet, uitatque laborem,
Tu modo curam operi quantum potes adijce frater,
Horrea sic rumpunt messes, sic copia rerum,
Sic pecus augetur, sic tu mortalibus & Dijs
Gratus eris: segnes animos & inertia corda

Oderunt: operi laus est imponere curam,
Turpe sed hinc prohibere manus: incumbere labori,
Forſitan ad ſtudioſum torpentia peſtora uertes,
Dum partas oſtendis opes, uirtutis adeptus
Nomen & æternum laudis decus, utere quaſo
Arte, para uictum, uiolare aliena nephandum eſt,
Fac ſuperis æquandus eas, incumbere labori,
Nec pudeat, pudor hic multos inhoneſtus egentes
Secum habet, auget opes fiducia, qua melior res
A ſuperis non it: proſ rerum inſana cupido,
Proſ animis inſuſa lues, iam nulla pudoris
Cura, iacet paſſim longe poſt terga relictus,
Tu coleris, duce te paulatim corruiſit ille.
Dijs inuiſus homo cui mens intenta rapinis
Inuiſilat, neq; enim ſemper felicia durant.
Nec minus omnipotens pœnis affligit eiſdem
Qui ſeruum offendiſt, uel qui ſanctiſſima frangit
Fœdera amicitiae, ſeu qui cum coniuge fratris
Non pauet inſandos coitus fraternus adulter,
Vel qui in pupillos audet uim ferre nephandam,
Vel qui in longæua conſectum ætate parentem
Horribili uoce inſurgit, uixque abſtinet illi
Verbera, non impune tamen ſtat pœna nocenti
Poſt obitum. Depone igitur tam falſa ſuperbæ
Mentis conſilia, & melioribus utere quaſo.
Thure pio uenerare deos, ijs tempore in omni

Et mundè & purè liba cùm clara nitescet
Sole dies, aut cùm nox circumfusa tenebris
Abcondit terras, casto torrenda sub igne
Hostia mactetur, hymnos cane, thura ministra,
Vt tibi Dij faueant, immensaq; copia rerum
Hinc tibi nascatur, multis ut egentibus ipse
Subuenias, non ut uiuas germane rapina.
Conuiuas inter si uis discumbere amicus,
Non hostis, ueniat primum uicinia: nam si
Auersi quicquam acciderit de more repente
Primum illa occurret, quæ si sine uestibus esset
Nuda etiam ueniet, quod nec tibi sanguine iunctus
Non aget, iste sibi uestes atq; omnia ponet.
Improba damnosa est uicinia, sed proba si sit,
Vtilis. hæc igitur cupienda est pectore toto
Tanquam laudis opus: neq; enim lamenta refundes,
Amisisse bouem, proba si uicinia tecum est.
Acceptum metire, & eodem pondere redde
Vicino tibi, ut hic iterum succurrat egenti.
Res male parita mala est, damnosaq; semper ab illa,
Ergo caue: nec te uincant in amore sodales.
Illum adeas qui te, fac mutua munera reddas,
Sponte datum capias, scelus est letale rapina.
Quicumq; etsi magnum aliquid largitur amico.
Lætatur: quicumq; iacit de fronte pudorem,
Et rapit alterius quanquam infima, turbat amici

Viscerâque & mentem cui uis illata rapinæ.
 Adde parum paruo, paruo superadde pusillum,
 Fiat & hoc magnum, infelix pelletur egestas,
 Si modò rem cumules. hominem non lædit habere
 Cuncta domi, nocet esse foris: quàm dulce bonumque
 Præsens accipere, atq; absente carere molestum est.
 Tunc bene potandum cum plena effundit ab alto
 Vina cadus: tunc parcus eris cum parte Lyæus
 Defluit è media: sed cum declinat ad imum,
 Spumantes iterum cyathos & pocula sume.
 Quicquid polliceare homini seruetur amico.
 Si quicquam cum fratre tibi est, testem adijce rebus
 Subridens: nocuit non credere, credere semper.
 Nèue tua alliciat meretrix caue fœmina mentem,
 Rem totam uorat illa nimis dum blanda uidetur.
 Heu quàm damnosum est mulieri fidere cuiquam.
 Rem patris acceptam melius fouet unicus hæres,
 Auget & hanc, at tu plures in morte relinque
 Ex te ortos: nam plura pater Saturnius illis
 Attribuet, sed te si cæcus tangit habendi
 Ardor adhuc, fragilisque placet tibi gloria rerum,
 Hæc age quæ moneam, & uarios operare labores.

LIBRI PRIMI

FINIS.

Cum cœlo emergunt sublimi ab Atlantide notæ
 Pleiades, truncanda Ceres, morientibus illis
 Mitte in aratra boues: latitare ea sydera dicunt
 Viginti totidēque dies, annōque uoluto
 Apparent iterum, maturam incidere messē
 Rursus & incipiunt dentata falce coloni.
 Hanc legem agricolæ atq; habitantes littora seruant,
 Aut qui pingue solum, uallosq; tecta tenerent.
 Nudus ara, nudusque sere, & mete corpore nudo,
 Si tempestiuos agrorum ducere cultus,
 Augerique illos magnis successibus optas,
 Neue aliena roges interdum pauper egenus.
 Quod si ad nos supplex iterum fortasse redibis,
 Non iterum dabimus, iuuat exercere labores
 Improbè, quos inter mortales diua potestas
 Sortita est, ne tristis inops cum coniuge mœsta,
 Aut cum natorum misera comitante caterua
 Victum à uicino rogitas, dāre negliget iste:
 Bis uel ter fortasse dabit, dehinc si petis ultrā,
 Proficies nihil: at tu plurima uerba refundes,
 Orabisque iterum, frustra tamen: artibus ut te
 Lampridem admonui inuigila, atq; incumbere labori,
 Diræ famēs procul hinc abeat, tua debita solue.
 In primis tibi conde domum, præciōque ministram
 Dehinc eme, quam possis custodem adiungere bobæ
 Pone domi quantum toto tibi sufficit anno,

In rebus spes est alienis irrita: nam si
 Hic dare fortè neget, tu semper pauper egebis.
 Tempora labuntur, operum quoq; deficit usus.
 Ad cras rem differre nocet, nunquam horrea, nunquam
 Implet iners, aut qui tempus producit. habenda est
 Cura operi, turgescet opus. mala mille molestant
 Affliguntque hominem cui segne & inutile corpus.
 Cum bene seposuit rapidi uis ignea Phœbi,
 Ac pater omnipotens fœcundis imbribus æther
 Desilit in terras, & languida membra resumunt
 Lampridem amissas æstiuo in tempore uires.
 Nam breue sol hominum supra caput astat ab alto,
 Ac de nocte magis currus exercet agendo.
 Tunc operum multò antè memor discinde securi
 Syluam incorruptam, tunc germina desinit arbos
 Fundere, datq; suas uolitare per aëra frondes.
 In tres tende pedes mortaria, contineat tres
 Pistillus cubitos, pedibus quoq; confice septem
 Temonem, qui si fuerit protentus in octo.
 Hinc tibi malleolus crebros formetur in ictus,
 Palmarumque trium rota sit, uarijsq; repone
 Ligna efficta modis, ualidamque in montibus altis
 Quære, uel effuso campi super æquore pinum
 Aestiuam, compone manum qua firmet arator,
 Temoni cuneis dentalique alliget imo,
 Torqueat & fortes illa durante iuuenços,

Binâque præterea tectis seruentur aratra,
 Sic melius: nam si casu discinditur unum,
 Restat adhuc aliud ualidos agitare iuencos.
 Temonem ex ulmo uiridi seu confice lauro.
 Stiua sit ex pino, dura dentalia quercu,
 Duc in aratra bouem nono qui uiuat in anno,
 Aptæ ætas operi matura est: franget aratrum
 Bos iuuenis minitans iuuenili prælia cornu,
 Et rixam exacuens opera imperfecta relinquet.
 Quære quater decies annorum ætate bubulcum,
 Quadrifidus panis & ofellas cæsus in octo
 Sit cibus huic: recto sulcabit uomere terram
 Si maturus erit: studium intermittet arandi
 Iunior, aspiciensque pares ætate colonos
 Ibit ad hos, ludosque ciet lasciua iuuentus.
 Ergo non melior iuuenis, neq; semina uersæ
 Spargere humi, quantum terræ mensura requirit.
 Contemplare etiam cum grus è nubibus altis
 Assiduos agitat clangores, nunciat imbrem
 Venturamque hyemem, tempusque indicit arandi.
 Angit & illius mentem cui nulla bouum spes.
 Tunc redeant fessi plena ad præsepia tauri,
 Tunc proprios operare boues & plaustra. sed inquis,
 Non habeo, dabit hic, facile est petere atque negare.
 Mentis inops alius, quid enim componere currum
 Tunc uolet, ignarus non nouit quantus in illo.

Sit labor, & centum compagibus insita ligna
 Quæ debent multa antè domi prouisa reponi.
 Præterea cùm tempus adest rescindere campum
 Fortius insistas operi, exercere ministros,
 Nam uertenda duplex tibi sicca atq; humida tellus,
 Vrrè nouo ueniant celeres ad aratra iuueni,
 Fertilis ut grauida culmus procumbat arista,
 Neu te decipiat cùm semina colligit æstas.
 Sit noua cui studeas tellus in aratra quotannis,
 Terra recens large natis alimenta parabit.
 Plutonem in primis uenerare, atque annua sacræ
 Vota refer Cereri, cùm stiua innixus agendo
 Incipis exercere boues, stimuloque fatigas,
 Sic immensa tibi surgent Cerealia dona.
 Semina cùm terræ committis ponè sequatur
 Seruulus, atque auib; rastro sata læta recondat.
 Optima crede iuuat rerum prudentia cunctos,
 Læditur aduerso qui negligit omnia fato.
 Si sit pingue solum, grauidæ inclinantur aristæ,
 Felicesque operum successus ab Ioue summo
 Hinc capies, neq; sub tectis extendat arachne
 Fila, sed immensæ replebunt horrea messes
 Tunc gaude, & cani florentia tempora ueris
 Lætus agas, cùm te incassum crudelis egestas
 Aspicit, & parto turget domus, atq; aliena
 Re tibi non opus est, sua pluribus adiumentum.

Fit steri-

Fit sterilis tellus medio uersata sub æstu,
 Hincque solo residens imas falcabis aristas,
 Auersos religans culmos, tenuisque sequetur
 Spes uitæ, pauci te mirabuntur ab agris
 Parua sub exiguo referentem farra canistro.
 Difficile interdum mutabile noscere tempus.
 Mobilis & uaria est alti natura tonantis.
 Ac si tardus aras tarde tibi solus aranti
 Afferet auxilium: si largis imbribus æther
 Tris noctes totidemque dies non cessat ab alto.
 Donec replevit ualidi uestigia tauri.
 Tempore quo querna residens super arbore coccycæ
 Exululat, gaudentque hominum mortalia corda,
 Vere sub aprico sit tardus forsitan eques,
 Qui tempestiuo diuerit uomere terram.
 His intende animum, nec florida tempora ueris
 Te lateant: glacialis hyems tibi cognita surgat,
 In qua incumbendum est, nec te ulla taberna moretur,
 Aut narrata loco sub aprico fabula tardet,
 Dum frigent alij, uir rem tamen impiger auget,
 Surget igitur nec te paupertas opprimat illo
 Tempore, dira fames tenues facit esse lacertos,
 Elatosque pedes & crura tumentia multo
 Sanguine. segnis inops & spe suspensus inani,
 Inclinat mentem sceleri, & meditatur iniquos
 Vnde paret uictis hominem spes nutrit egentem

Irrita

Irrita cui nihil est, & tota luce uagatur.
 Dum media elapsa est æstas, properate ministri,
 Condite dic casulas, nam semper non erit æstas.
 A Iano mensem dictum caue, nubibus ille
 Letales bobus glacies & frigora ducit.
 Thracius insurgit boreas, & turbine factio
 Disturbat maria ac campos syluamque sonantem,
 Alticomas quercus, annosaque robora pinus
 Diruit ex alto, & ualles iaculatur ad imas.
 Syluarum auditur fragor undiq;, sed fera duos
 Arrigit ipsa pilos, caudamque in cruribus angit,
 Quin etiam quibus est uillis densissima pellis,
 Perforat ille quidem setosaque pectora transit.
 Nec se defendunt dura sub ueste iuueni,
 Et miserae algescunt hirsuto crine capellæ.
 Vincit ouis boream instantem, fultorque repellit
 Tegmine lanarum, sed non obsistitur illi
 A senibus, curuo facit hos incedere collo.
 Non tamen ad teneram penetrat boreale puellam
 Frigus, at illa domi cui nondum nota libido
 Matris apud charæ gremium sedet, atq; hyemales
 Non sentit glacies, & tota nocta quiescit,
 Atq; oleo teneros interdum perluit artus.
 Tum polypo durum est gelidis habitare sub undis,
 Nec uidet unde sibi uenetur in æquore prædam,
 Allenietque famem, proprios tum deniq; in artus

Vertit atrox rabiem immensam, sic imbribus atris
Turbatur mare, sic atra caligine cœlum.
Sol quoq; ad Aethiopas radios & lumina fundit,
Rarus apud Graios, fugiunt animalia curui
More senis, ualles imas & dente trementi
Concaua saxum petunt, nemorum tenebrosaq; tecta.
Tunc quoque ne noceant hyemes tibi protegat artus
Mollis chlœna tuos, cui tecta ex ordine recto
Pauca, sed aduerso ducantur plurima fila,
Sitque ea crure tenus, uetat hæc per corpora setas
Surgere, & instanti prohibet durefcere uento.
Tegmina sint pedibus taurorum è pelle cothurni,
Nec nocet hos inflare pilis, ut frigora uincas.
Hædorum teneras neruò bouis insue pelles,
Ac dorso suspende, tegant capita alta galeri
Ne madeant aures. borea spirante cauendum est
Frigoribus, tunc ros cœlo diffusus ab alto
Educat & Cererem sacros operumque labores,
Ille quidem ui uentorum è fluuiialibus undis
Tollitur in sublime, & matutinus in agros
Desilit, interdumque expectat tempora noctis,
Interdum borea nubes agitante procellas
Vertitur in uentosam hyemem, fuge prouidus illam.
Acceleretur opus, pete tecta obstantia uentis,
Ne fortè obscuro nebulæ infusus amictu
Immadeas, largosque imbres pluât humida uestis.

Pascha

Pascua tunc carpant, quamuis non pinguia tauri.
Quippe leuis labor & longa sub nocte quiescunt,
Nutrimentum ingens, uobis uberrima mando
Agricolæ, facilique dies transire labore.
Hæc seruanda tibi donec nox æqua diebus,
Atq; iterum satio committit semina terræ.
At dum sexdecies sol arduus occidit undis
Hybernum post solstitium, sacrosque relinquens
Oceani fluctus sublimi Arcturus olympo
Exoritur, primumque cupit splendescere sydus,
Tunc uites incide: noui neq; nuncia ueris
Antiquos iterans questus præcedat hirundo.
Dum tamen immensos effundit Pleias æstus,
Profiliensque umbrosa petit plantaria limax
Tellure è sicca, tunc uinea nulla ligonem
Sentiat, accelerentq; uncata falce ministri
Maturam in segetem, nec te pulcherrima Tempe
Detineant segnem, matutiniq; sopores.
Eia age rumpe moras, pelle ocia segnia pelle,
Dum uocat alma Ceres, robustaq; collige farræ,
Pone domi quantum toto tibi sufficit anno,
Mane operi assurgens, operis pars teria mane
Conficitur, labor haud grauis est de mane uiator
Longum linquit iter, taurósque exercet arator.
Præterea sua dum scolymus florentia mittit
Germina, & in ramis dulces resonare cicadæ

Sole sub

Sole sub ardenti incipiunt trepidantibus alis,
Fit capra tunc mollis, tunc sunt dulcissima uina,
Foeminaeque urenti ueneris prurigine corpus
Appetit insanos coitus, lassantur ab aestu
Membra uirum, tantumque potest uis ignea solis.
Tunc licet ardores gelida releuare sub umbra
Fontis ad apricos latices semperque fluentis
Murmur aquae, faciles quam circum leniter aurae
Aspirant, Zephyris plerunque agitantibus illas.
Hic hilares laetus cyathos & pocula sume
Biblina, ter infusa magis quae temperet unda.
Hic tibi ab uberibus caprarum caseus adstet,
Quae nullos pascant foetus, hic lactea liba,
Hic tibi syluestris ponatur caro iuuentae,
Quae nondum enixa est: hic mollior hœdulus adstet,
Et iaceas saturus patula sub tegminis umbra.
Surge tamen cœlo dum fulget Orionis astrum,
Tempus adest, Cereri sacras terat area fruges
Ad uentos posita atque ingenti æquata cylindro,
Nec nisi libratae ducantur ad horrea messes.
Postquam autem satis ad uictum tibi contulit æstas,
Continuo cui nulla domus sit quære ministrum,
Adde etiam ancillam quae sit sine prole, molestum est
Ac graue seruitium illius, quam cura remordet
Natorum. blandire cani, panemque ministra,
Peruigil ante fores sedet ille, domumque tuetur

Dente

Dente rapax, furique altis latratibus instat.
His properè exactis, scenum paleasque reconde,
Hemionos quantum satis ac nutrire iuuenços.
Inde laboranti requies præbenda colono
Tempus, & exhaustis pariter iuga demere tauris.
Dum tamen in media cœli statione refulget
Sirius, Oríonque loco splendescit eodem,
Et rosea Arcturi cernit Pallantias astrum,
Tunc uuas tenero abscindens de corpore matrum,
Per bis quinq; dies tepido sub sole iacentes
Pande: dies etiam mollescant quinque sub umbra,
Dehinc torque, & capiant uegetes iucunda Lyæi
Munera. sed sydus cùm deficit Orionis,
Pleiadèsque Hyadèsque cadunt, meminisse iuuabit
Protinus impresso subuertere uomere terram.
Stat tempestiuo cuncta exercere labore,
Si tamen infestum iuuat ire per æquor, & alta
Puppe uehi, moneo ne quando ab Atlantide natas
Orion sequitur, totóque excludit olympto,
Vt uideas illas medio submergere ponto,
Nauigio incumbas, mare tunc tollentibus Euris
Obscurum undosos iaculatur ad æthera fluctus.
Tunc igitur iaceant religatæ ad littora puppes
Saxorum obnixæ obicibus, ne fortè ruentes
Discutiant uenti: pateat pars ima carinæ,
Ne pluuiam excipiens putri marcescat ab imbre,
Instrumenta

Instrumenta domi naualiaque arma quiescant
Pensa, gubernaculiq; exploret robor a fumus.
Interea Cereris sacros operare labores,
Nec prorsus fugiendus ager, labatur in altum
Æquor amica ratis dum non magis unda tumescit,
Nec refluunt uasti sublato gurgite montes,
Vadat onusta tamen censu reditura superbo.
Sic meus ille quidem genitor dum pauper egeret
Errabat maria alta secans, fluctusque profundos.
Ille olim Æolidam curuatâque littora linquens
Appulit huc, non spe lucri commotus auara,
Durum opus exercere inuisa urgebat egestas.
Ille uagus demum prope Tempe Heliconia sedem
Ascræam incoluit, cœli in regione molesta,
Frigore nunc nimio, nunc quæ intolerabilis æstu est.
Tempore quosque suo iuuat exercere labores,
Nauigium ante omnes, cuius si te ulla remordet
Cura, placetque altos sulcare per æquora fluctus,
Dum faciles spirant uenti & furor ille quieuit,
Ne te inuisa fames alieno uiuere parto
Cogat, & inuitus multorum debitor extes,
Vade nec in cymba, sed te uehat ardua puppis,
Ingentes referant census ingentia mercis
Pondera præterea quæ sint aptissima nautis
Tempora narrandū est, quanquā mihi parua per undas
Vita fuit, uixq; ex illa tantum Aulide cursus

Littus ad Eubœum sub quo omnis Græcia quondam,
 Dum pelago defœuit hyems conuenit in unum,
 Et meritò infandos fatum iuratur in hostes.
 Inde mihi placuit non longè ad Chalcida cursus,
 Huc ubi magnanimum genus Amphidamantis Achivi
 Constituunt populis certamina, & inclyta quondam
 Munera defuncti ponunt in honore parentis.
 Hic ego me dulcis referentem præmia cantus
 Auratos memini tripodas, quos sponte dicaui
 Musarum ante aras, quibus antra Heliconia curæ,
 Illæ ubi me primùm dulcem docuere poësum.
 Tantum igitur mihi res naualis cognita surgit.
 Dicam aliquid tamen, et uarios pendam ætheris usus,
 Hæc etiam nobis aspirauere Camœnæ.

Æquora tuta legant instructo remige puppes,
 Cum decies quinq; est series exacta dierum
 Aestiuum post solstitium & iam deficit æstas:
 Nam neque tunc classes medio nec nauita ponto
 Obruitor, ni fortè uelit Iouis alta potestas,
 Aut deus ipsarumq; parens Neptunus aquarum,
 Exitus omnis in his rerum manet exitus omnis.
 At lenes spirant Zephyri, tranquilla quiescunt
 Æquora, tunc celerem uentis committe carinam.
 Vadat onusta, tamen reditum properare memento,
 Quam prius ipsa novos fundant uineta liquores,
 Autumniq; imbres & hyems infæusta procellis,

Aut

Aut Notus insurgat pluuiâ rorantibus alis,
Incumbatq; mari, totumq; euoluat ab imo.
Exercent etiam studium nauale sub ipso
Vere nouo, cum se tam latas arbor ab alto
Induit in frondes, quantum uestigia cornix
Pandis humi depressa: silet tunc nabilis unda.
Ast ego nauigium graue tunc, semperq; molestum
Crediderim, hoc naturæ homines leuitate nephanda
Subtraxere, agitant diuersa pericula fluctus,
Et tamen ire placet, quanquam mors dura sub undis
Diuitiæ sunt hominum, atq; insanus habendi
Ardor. ad hæc animum germane intende parumper,
Concipe fraternos monitus. maria alta secando
Fac tecum ne cuncta uehas, maiora reserua,
Nec nimis est oneranda ratis. sit ponderis æqui
Quicquid in hac, durum est aduerso occurrere fato,
Fluctibus in medijs currus discinditur omnis
Si grauius superinstat onus: seruare memento
Mensuram in rebus & idonea tempora ad usus.
Cum propèter decies tibi uita elabitur annos
Connubium maturum aderit, decimumq; puella
Exigat & quartum, sed quinto nubat: & illa
Virgo sit, atq; habitet prope te, cui sedulus astes,
Sedulus inspicias artemq; usumq; puellæ.
Hæc age, ludibrio ne te uicinia cantet.
Coniunge nil melius casta, nil turpius illa

Quæ uenerem prurit sine fine, & prostat ad omnes.
Semper, & exitio superimminet illa uirorum.
Nemo etiam fratris in amore æquetur amicus:
At par si quis erit, sit amandus tempore in omni.
Nulla ex te inceptum fœdus discordia soluat.
Mentiri scelus est, præstat compescere linguam
Infandam. si uim tibi quisquam inferret amicus
Aut ore aut manibus, surge & te ulciscere, redde
Redde uicem duplicem. quod si illum pœnitet acti,
Ac pœnam implorans iterum te exoptat amicum,
Suscipe: uile quidem est homines noua quærere semper
Fœdera amicitiae. multos si frater amabis
Non laudo, nullos etiam, medium sit in isto.
Si tibi corda tument, uultus non indicet iram.
Turpe sequi sceleratum hominem, maledicere cui
Infandum est qui iam uita laudatur honesta.
Nunquam a te nunquam misera obiurgetur egestas,
Diuinum donum est, diuinumq; æterna uoluntas,
Illa quidem quæ sæpe uiri sublimis molesta
Impedit ingeniumque uetat super alta leuari.
Qui loquitur parcè, linguam nec in omnia soluit,
Thesaurum præ se gerit ille: ea gratia magna est
Ut linguam moderes, pensatâque uerba loquaris.
Si quenquam uerbo lædes, læderis & ipse.
Grata in amicorum uenias conuiuia sumptu
Communi, dato particulam, gratissima sunt hæc.

Aère

Aëre Ioui uinum seu Dijs de mane cauendum est
Illauta libare manu, tum uota precando
Incassum fundes nulli exaudita deorum.
Solis ad aspectum nec quenquam mingere fas est,
Nocte sub obscura recto neque corpore nudo,
Nox quia sacra deis media: nec credimus illud
Posse licere uia: si declinetur ab illa,
Esse etiam uetitum: diuus uir & omnia noscens,
Hærens parietibus sedet atque exponit urinam
Intus, ubi orbatæ tenuis latet angulus aulæ.
Non coitu polluta sacros genitalia pandas
Ante ignes, neq; cum dulci tibi coniuge præstet
Concubitum ut generes, dum mæsto à funere tristi
Mente redis, superùm sacra, sed lætus ab ara.
Credimus inuisum superis semperque molestum,
Qui natat assiduo labentia flumina cursu,
Quin sit lota manus prius, & pia uota precèsque
Fuderit, ante ipsas supplexque orauerit undas.
Infandum ante aras ungues incidere, cum Dijs
Sancta facis: scelus est cyathos imponere uasi
In quo uina latent, sacros operare lebetas.
Nil tibi cum in sacris etiam hinc lauuisse nefandum est.
Perfice te cta priusquam cornix garrula ab alto
Nunciet atram hyemem, ruit hæc inimica procellis.
Fac sedeat bis sex, quibus ætas exigit annos,
Aut totidem menses natorum chara propago,

Sede sub instabili, iuuat hoc, omnemq; repellit
 Segnitiam facit esse agiles & ad omnia promptos,
 Foedum ac turpe uirum est thermis muliebribus uti,
 Hoc prorsus fugiendum etiam, stat talibus atrum
 Supplicium, ante aras superũ obiurgare nefandum est,
 Sacra ministeria ac diuinos spernere cultus.

Nec licet in fluuio neq; fontis mingere in unda.
 Est quoq; turpe aliud uetitum, fuge pessima famæ
 Nomina, fama malum facile in sublime leuatur,
 Est graue sufferri nimium nimiumq; molestum,
 Difficile ut taceat, nunquam delabitur illa
 Sedula, quæ uarias populi penetrarit ad aures,
 Est dea fama quidem, sunt ipsi numina famæ.

SIt tibi præterea series seruanda dierum,
 A Ioue natæ omnes, sunt à Ioue tempora nata,
 Vltima mensis erit nullo exercenda labore.
 At genio utendum est: illa omnes festa per urbes
 Ducitur, illa forum claudit, neque iura resoluit.
 Prima dies sacra est, & quarta & septima: prima
 Natus Apollo die radiantia lumina fudit,
 Luce dein quarta felix ducenda sit uxor,
 Omine raptato sunt omnia prospera rebus,
 Et licet incuruam trabibus componere nauim.
 At quintas fuge, nanq; illarum pallidus Orcus,
 Tum diræ Eumenidum facies toto orbe uagantur,
 Castigant si qua in terris periuria falsum

Affirmant

Affirmant, quæ lis alternè agitata creauit.
Sexta dies tristem ostendit mulieribus ortum,
Lata uiris: multique etiam nascuntur in illa
Quis mala mens fallax animus, fallacia uerba,
Et qui concubia exercent arcana per artem.
Hac ouium foetus licitum castrare uel hœdos,
Et licet infixæ pecudes circundare mandra.
Scindimus octaua foeto genitalia tauro,
Castramusque sues, felix est ponere plantas.
Nona uiros gigni uel amica sorte puellas.
Luce uiris decima faustos quoq; credimus ortus,
Vnaq; post decimam felix incidere uites,
Et tempestiuam segeti supponere falcem.
Hoc curat bis sexta etiam felicior illa,
Stamina & ex alto tenuissima torquet arachne,
Ingentem accumulans formicæ farris aceruum,
Et iuuat arguto percurrere pectine telas,
Tunc quoque syluestres licitum castrare iuuenços.
Tertia post decimam plantaribus optima surgit,
Spargere semen humi, pallet contraria semper.
Quartaq; post decimam mulierum prospera natu,
Ac prensos domitare boues ualidosque labori
Hemionos canibus faciles adiungere cultus,
Ac lenire manu pecudique imponere mores,
Atque aperire cados, & dulcia fundere uina.
Sextaq; post decimam plantaribus inuida surgit,

Opportuna uiros nasci, sed iniqua puellas
Aut nasci, aut thalamos petere, aut hæere maritis.
Septima post decimam Cereris terat hordea sacra.
Ingentemque licet ferro discindere syluam,
Ac uarias aptare trabes, quibus ardua tecta
Moliri, at structam possis agitare carinam.
Nonaque post decimam felix est cum Dea surgit
Lutea, sed medium cœli quum uenit in orbem
Fit grauis, ex media ad finem lætissima fulget.
Proxima lux sapientem hominem diuina creandi
Insigni uiget officio, nec luce dolendum est.
Post illam quarta sacra est, ea læta trahantur
Gaudia. quinta dies post hanc iuga curua iuuençis
Ponit, & hemionos & colla exercet equorum,
Altaque ueliuolas deducit ad æquora puppes,
Quam pauci nouere & recto nomine dicunt.
Sunt harum humano generi seruanda dierum
Tempora, quippe illud magnis successibus augent.
Sunt alij ancipitesque tamen sine mente, neque ullo
Officio excellunt, hanc alter laudat & illam,
At paucis natura illarum cognita surgit:
Nam nunc ipsa dies totum completitur orbem
More piæ matris sæuæ modò more nouerçæ,
Nunc fulget, nunc atra latet felixq; beatus
Ille quidem qui Dijs gratus, cui cognita sunt hæc,
Omniaque inspicieus rerum se exercet ad usus.

FINIS.

ANGELVS POLITIANVS

Iacobo Saluiato suo S. D.

EN Rusticum tibi, id illi scilicet ab argu-
 mento inditum nomen : tuo coactu
 prodit in uulgum, tibi est uni quicquid ac-
 ciderit, imputaturus. Iam ne sentis quam
 tibi tuendus sit, uel tuo ipsius nomine, uel
 meo ? Tua enim fides in eo, meus honos
 agitur : cuius quidem etsi semper cura a-
 pud te iam inde à pueritia excubuit, ta-
 men eum tueri nunc uel ob ipsum impen-
 sius debes, quòd es nuper Laurentio Me-
 dici principi uiro, cuius ego cliens alum-
 nusq; sum, unus ex omni Florentina iu-
 uentute gener ascitus. Profer igitur in tali
 patrocinio auctoritatem omnem, atque gra-
 tiam, quam uidelicet tibi, & uiri excellen-
 tis affinitas, & tua egregia indoles,
 morumq; suauitas concil-
 liant. Vale, meq; ut
 facis, ama.

ANGELI POLITIANI
SYLVA, CUI TITVLVS RVSTICVS,
in poetæ Hesiodi & Vergilij Georgicon
enarratione pronuntiata.

R Vris opes saturi gnauoq; agitanda colono
Munera, & omnifera sacrum telluris honorem
Ludere septena gestit mea fistula canna,
Fistula Mantoæ quam nuper margine ripæ
Ipse renidenti dum dat mihi Tityrus ore,
Hac puer Ascræum repete, inquit, arundine carmen.
Pan ades, & curui mecum sub fornice saxi
Versibus indulge, medio dum Phœbus in axe est,
Dum gemit erepta uiduatus compare turtur,
Dum sua torquati recinunt dictata palumbes.
Hic resonat blando tibi pinus amata susurro,
Hic uaga corniferis insibilat aura cupressis,
Hic scatebris salit & bullantibus incita uenis
Pura coloratos interstrepit unda lapillos.
Hic tua uicinis ludit lasciuia sub umbris
Iandudum nostri captatrix carminis Echo.
Felix ille animi diuisque simillimus ipsis,
Quem non mendaci resplendens gloria fuco
Sollicitat, non fastosi mala gaudia luxus,
Sed tacitos sinit ire dies, & paupere cultu
Exigit innocuæ tranquilla silentia uitæ,
Urbe procul, uoti exiguus, sortemq; benignus
Ipse suam fouet, ac modico contentus acerno.

Non

Non spes corde auidas, non curam pascit inanem,
 Securus quò sceptrà cadant, cui dira minentur
 Astra, & sanguinei iubar exitiale cometæ.
 Non illum fragilis fauor, indocil: s; potenti
 Plebs seruare fidem, euectum popularibus auris
 Casuro imponit solio, nec ducit hiantem
 Huc illuc uanos ostentans purpura fasces.
 Non mentem pauet ipse suam, nec conscius omneis
 Exhorret strepitus, nec edaci pectora culpa
 Carpitur occultè, non opportunus iniqui
 Iudicio uulgi, aut celsa conspectus in arce
 Degeneri patet inuidiæ, non ipse uicissim
 Obliquo liuore macet, uetusq; ueneno
 Aestuat, atq; aliena oculis bona limat acutis.
 Rure agit in uacuo, spacijsq; indulget aperti
 Aetheris aut operi insudans, aut illi supinos
 Euadens cursu in monteis: hinc scilicet omnes
 Gratae epulae, nudis Acheloum in pocula palmis
 Aduocat, excussæq; cibos dant brachia syluæ,
 Et fessa in duro renouantur membra cubili.
 Maior quippe uenit comitata labore uoluptas,
 Nec satias dominam, aut fastidia lenta sequuntur.
 Ergo neq; imbrifero pallens autumnus hiatu,
 Nec malus hunc afflat rabioso Sirius astro,
 Sæuâ ue Riphææ labefactant frigora brumæ,
 Quippe hyemem excipere, & uentos, cœliq; ruinam
Suetum

Suetum, atq; octipedem, nec opaco uertice cancrum,
Et Ioue sub gelido nocturnos carpere somnos,
Et pede concretas nudo calcare pruinas,
Et perferre sitim, & ieiunia soluere glande,
Et lassare feras cursu, & superare natatu
Torrentem, & uolucris fossam transmittere saltu,
Et quercum annosam ferro obturbare bipenni,
Tum prædam extorquere lupo, fasciâq; maligno
Subiecisse humeros, & iniqui pondera rastro
Prædura tractare manu, & domitore lacerto
Sub iuga cornigeri colla obluquantia tauri
Ducere, & iratis concurrere cominus ursoris.
Hinc agilis subit ora uigor, robustaque magno
Pectore uis habitat, fortesque animosa tuentur
Membra tori, & crudo tendunt se robore nerui.
Hinc facies procera, hinc fronti Martius horror.
Quòd si bella uocent, quis ad aspera promptior arma?
Aut quis equum sternacem arctis fregisse lupatis
Acrior? aut fortem mucrone haurire cruorem?
Aut torquere sudem? aut neruo exturbare sagittam?
Aut præpilatis aciem perrumpere contis?
Quis certet duro agricolæ? seu ducere uallum,
Seu sit opus celso præcingier aggere castra,
Seu fronte aduersa tormentum figere ahenum,
Quòd tonitru horrifico magna sternentia turres
Ardua fulmineo iaculetur saxa rotatu,

Seu uigil in somnem peragat custodia noctem,
Seu tacitum rapiatur iter, seu parcere parto
Conueniat, si fors lenta obsidione premantur.
Scilicet his Babylon dextris, Nabathæaq; regna
Creuerunt, hic Mopsopio delectus ab aruo
Miles, Achæmenium Marathonis in æquore Persen
Contudit. his adiuta uiris, se Romula tellus
Imposuit mundo, & rerum tractauit habenas.
Nunc age, quæ studia agricolis industria solers
Extudit, atq; operum quanta experientia, dicam.
Protinus extremo cum iam Boreas autumnus
Incubuit terris, primò cum frigore tactæ
Labuntur frondes, maternaq; brachia relinquunt,
Nec cariem cæsæ formidant robora syluæ,
Ecce sagax tacitam uenientis rusticus anni
Curam corde coquit, qua bubus ab arbore plaustrum
De dolet, unde iuga, & curuum fabricetur aratrum.
Nec mora quin ueteris truncata cacumina fagi,
Chaoniæq; cadant quercus, nudatæque ramos
Ulmus, & audaci laurus sonet iecta securi,
Quarum quæque nouam fumo explorata calenti
Vertitur in faciem, diuersæque munia tractant.
Continuò auditus gruis inter nubila clangor
Agricolam citat, & crista spectabilis alta
Auroram gallus uocat applaudentibus alis.
Excitat ille operum socios, simul horrida cautus

Terge

Terga rudi centone fouet, capitiq̃ue galerum
Induitur, crudûsque operit uestigia pero.
Hinc saturos, iungens loris ad aratra iuuenços
Increpitat stimulo, & cantu minuente laborem
Prælongis ferrata terit dentalia sulcis,
Ac latè elicibus collectos exprimit imbres,
Ieiunâmq̃ue fimo tellurem & rudere pascit.
Tum plenum farris læua seruante canistrum,
Semina dispensat parca cerealia dextra:
Quæ ne iacta auidæ populentur grana uolucres,
Et prædam sublimè ferant, it ponè minutus
Sarcula parua tenens puer, & frugem obruit aruo,
At cùm se Eois iam uespertinus ab undis
Extulit Arcturus, cùm uersicoloribus ardet
Terra comis, rutilosq̃; interuiret herba colores,
Daulias & Getici tandem secura mariti
Ales adest, plausûque larem, cantuque salutat.
Rursum inuadit opus, stiuaq̃; innixus, adunco
Ponè nigrescentes proscindit dente nouales,
Quas rapidi soles urant, gelidæq̃; pruinæ.
Mox ubi iam sapiens cœpit frondescere morus,
Antè quidem sapiens, nunc ambitiosa, nec ullum
Quæ pariat pomum, sed serica pensa ministret.
Ille aliam atq̃; aliam culturam dulcis agelli
Pertentans, truncos plantariaque infodit aruo,
Nec pietas lugubrè fabas, nec pabula parcit

Vernaculo

Veruacto mandare putri. glebasque bicorni
Persequitur ferro, & secat insuperabile gramen,
Et montem cedit scrobibus, fortiq; bidente
Terga soli frangit, baccheaque semina rectum
Explicat in quincuncem, & differit ordine longo,
Atq; iterum, atq; iterum terra capita ima frequentat,
Etramos tondet falce, atq; impune fluentem
Compestcit uitem fingens, & robore fulcit
Deciduam, charæq; hærentem in pectore matris
Acclinat sobolem sulco, iuxtaq; propagat,
Aut ipso durus genitricis ab ubere flentis
Abscissam rapit, atq; aliò traducit alendam.
Quid dicam? externis cum se uernacula succis
Robora nobilitant, peregrinaq; segmine duri
Accipiunt trunci, aut discreto germina libro.
Nanq; oculis oculos, non blandi tempora ueris
Iungere, sed medijs gaudet feruoribus æstas,
Æstas congestos Cereris tritura maniplos,
Æstas absconsum siliqua excussura legumen,
Æstas qua grandes expectant horrea messes,
Dum coaceruatas euentilet area fruges.
Tum sola puluerei pinguescunt arida campi,
Soluunturq; putres glebæ, ac peritura lupini
Germina parturiunt, tum cliuo rauca sonantes
Eliciuntur aquæ, præcepsq; recumbit agro fons.
Post ubi iam medio uestigia librat in axe

Ensifer

Ensiser Orion, croceoque insignis amictu
 Aspicit Arcturum pulsa Pallantias umbra,
 Sentibus horrenteis aperit iam uinea sepes,
 Aureolamq; metit lentis de uitibus uuam
 Vinitor, & fœtos rubicundo nectare fructus,
 Quos coniunx, quos uirgo comes par uertice matri,
 Aut cista exportant, aut rasilibus calathiscis:
 Nec sentitur onus studio, leuat ipsa laborem
 Sedulitas, quin frugiferos curuantia ramos
 Poma sinu, baccasq; ferunt, ficumque nucemque.
 Nec nihil addit hyems, nigros tum laurea fœtus
 Exuitur, tum myrta legunt, glandemque caducam,
 Glaucaq; Palladiæ dstringunt brachia syluæ.
 Nocte autem ad lychnos, aut iunco texit acuto
 Fiscellam, aut crates uirgis, aut uimine quallos
 Rusticus, insinditq; faces & robora ualli,
 Dolia quassa nouat, ferramentisq; repellit
 Scabritiem, tritaq; docet splendescere cote.
 Nam quid delicias memorem? quamq; alta labori
 Ocia succedant? iam primum obfessa pruinis
 Cum iuga floriferi regelauerit aura Fauoni,
 Suaue serenato rident uaga sydera cœlo,
 Suaue ciet tardos per sudum luna iuuenços,
 Ipsa quoq; ætherij melius nitet orbita fratris
 Terque quaterque manu madidantes nectare crines
 Exprimit, & glebas fœcundis roribus implet

Veſta Meduſæo Titonia præpete coniux.
Alma nouum tellus uultu nitidiſſima germen
Fundit, & omnigenis ornat ſua tempora gemmis
Idalio pudibunda ſinus roſa ſanguine tingit,
Nigræque non uno uiola eſt contenta colore,
Albet enim, rubet, & pallorem ducit amantunt.
Vt ſunt orta, cadunt, niue candidiora liguſtra.
Nec longum durant calathos imitata parentis
Lilia, ſed longum ſtant purpurei amaranthi.
Hic Salaminiaſci ſcribunt ſua nomina flores,
Hic gratum Cereri, plenumque ſopore papauer
Oſcitāt, hic inhiat ſibimet Narcifſus. at illic
Corycios alit aura crocos, notumq; theatris
Aëra per tenerum flatu diſpergit odorem,
Nec iam flameolæ conuiuent lumina calthæ,
Nec melilotos abeſt, Tyrium ſeges illa ruborem
Induit: hic uiuo ceſpes ſe iactat in auro,
Hæ niueos, hæ cyaneos ſuperare lapillos
Contendunt herbæ, uernantque micantia late
Gramina per tumulos, perque umbriferas conualles,
Perq; amniſ taciti ripas, atq; omnia rident,
Omnia luxuriant, & amica luce coruſcant.
Parturiunt ſtipulæ frugem, & genitalibus auris
Peruia turgeſcunt lactentibus hordea culmis,
Palmes agit rupta lachrymantis cortice gemmas,
Seq; rudes primis monſtrant in uitibus unæ,

Dulcè uirent teneræ modò nata cacumina syluæ,
Succrescuntque piæ pullorum examina matri,
Ipsa sibi ignotas miratur adultera frondes
Arbor, & adscitis natiuas inserit umbras,
Auricomæ iubar exorto de nubibus adsunt
Horæ, quæ cœli portas atque atria seruant,
Quas Ioue plena Themis, nitido pulcherrima partu
Edidit, Irenèque, Dicèque, & mixta parenti
Eunomie, carpuntque recenteis pollice fœtus,
Quas inter Stygio remeans Proserpina regno
Comptior ad matrem properat, comes alma sorori
It Venus, & Venerem parui comitantur Amores,
Floræque lasciuo parat oscula grata marito,
In medijs resoluta comas, nudata papillas,
Ludit, & alterno terram pe de Gratia pulsat.
Vda choros agitat Nais, decurrit Oreas
Monte suo, relinquunt faciles iuga celsa Napeæ.
Nec latitat sub fronde Dryas, non iubila Fauni
Fundere, non iunctis Satyri dare sibila cannis,
Nec querulæ cessant tenerum tinnire uolucres,
Fluctibus halcyone, densa philomela sub umbra,
Canus olor ripis, tecto uaga plorat hirundo,
Lenè susurrat apis, plenòque saporibus alueo.
Candida multiforæ solidat fundamina ceræ
Colludunt per prata greges, atque omne beato
Flagrat amore nemus, iuuenem lasciuia maritum

Fert equa, fert tergo salientem buccula taurum,
Setigeraeq; subant matres, decertat amator
Fronte aries, auidos olidum pecus accipit hircos.
Spectant innisi baculis, gaudentque magistri.
Inde ubi pręgnantes partu Lucina recenti
Solvit, ut exæquet numero fœtura parentes.
Ipse rudem, nec adhuc uestigia certa prementem,
Fert sobolem gremio, sed ouem gracilem ue capellam
Enisas humero subit, atque in stramine molli
Componit sensim pastor, stabulòque recondit.
Mox ut conualuere rubos hæc rupibus altis,
Illa recens campo gramen decerpit aprico.
Aut dulcis gelido delibant amne liquores,
Vt sua conclusis ne desint pocula natis,
Vt q; fluat plenis diues mulsura papillis.
Subrumi expectant hædique agnique petulci,
Cornigerasque uocant tremulo clamore parentis,
Bruta gregem plenum densis alit uberibus sus
Exporrecta solo, & grunntu adlectat amico
Fellanteis, turpique luto se immunda uolutat.
Radices eadem calloso auidissima rostro
Eruit & bulbum, aut madida se pulte saginat.
Flet uitulum mœsta absentem mugitibus altis
Mater, & immensam raucis miseranda querelis
Syluam implet, boat omne nemus, uallesque lacusque,
Illa nigros latè lucos saltusque peragrat

Crebra gemens, crebra ad montem, stabulumq; reuifit
 Tabescens desiderio, non ulla dolorem
 Pabula, nec salicum frondes, nec gramina rorē
 Sparsa leuant, non quæ uiridi uaga flumina ripa
 Perspicuam tenui deducunt murmure lympham.
 Prata tener persultat equus, libatq; uolucris
 Æquora summa fuga, aut alti subit aspera montis
 In iuga, saxosumq; amnem pede plaudit inermi,
 Cui pulchro micat acre caput, luduntq; decoræ
 Fronte comæ, uibrant aures, atq; orbe nigranti
 Prægrandes extant oculi, tum spiritus amplis
 Naribus it feruens, stat ceruix ardua, qualem
 Perfert Marmaricis metuenda leonibus ales,
 Ales quæ uigili lucem uocat ore morantem.
 Crescunt spissa toris, lateq; animosa patefcunt
 Pectora, consurguntq; humeri, & iam sessile tergū est,
 Spinaq; depressos gemino subit ordine lumbos,
 Et castigatum cohibent crassa ilia uentrem,
 Fundunt se lætæ clunes, subcrispaq; densis
 Cauda riget setis, & luxuriantia crebræ
 Velant colla iubæ, ac dextra ceruice uagantur.
 Tum tereti substricta genu, mollissima flectit
 Crura ferox, celsum ingrediens, fremituq; superbit:
 Grande sonat tornata cauo breuis ungula cornu,
 Ingenti referens corybantia cymbala pulsu.
 O dulces pastoris opes, ô quanta beatum,

Quam

Quàm tenet hunc tranquilla quies? ut pectore toto
 Lætitiâ, totâq; fouet bona gaudia mente?
 Nempe odi, fraudumq; expers, exemptus inani
 Ambitione, uacantq; metu, spe liber, & insons,
 Natiuo cultu, & gaŕa prædiues agresti.
 Ipse sibi uiuit nullo sub teste, suoq;
 Pendet ab arbitrio, suus ipse est censor, & alto
 Calcat opes animo, ac regum deridet honores.
 Si non Tænareis illi stant fulta columnis
 Robora, cælaturmq; altè laquearia subter
 Ridet ebur, postem ue silex asaroticus ornat,
 Nec Maurusiacos pulchræ testudinis orbeis
 Delphica sustentat, nec docto trita Myroni
 Pocula multiplici florent radiantia gemma,
 Aut bis in Herculeâ Milesia uellera concha
 Versantur, tenuiq; satur lanugine bombyx
 Luteolos follis, preciosaq; fila relinquit,
 Textile nec tenero subtegmine fulgurat aurum,
 Spiranteis referens uultus, quæ Pergamos olim
 Artifici descripsit acu, quæ stamina Memphis,
 Quæ Tyros & Babylon radio pinxere sonanti:
 At iacet in molli proiectus cespite membra,
 Quâ cauus exesum pumex testudinat antrum,
 Quæue susurranti crinem dat aquatico uento
 Arbor, & aut calamos, aut fixa hastilia iungit
 Cortice, statq; leui casa frondea nisa tigillo,

Quam metuant intrare pauor, curæq; sequaces,
 Sub qua iucundos tranquillo pectore sensus
 Nutrit, in abruptoque fouet sua corpora somno,
 Sylvarum, & pecoris dominus, stant sedula circum
 Turba canes, audaxque lacon, acërque moleſſus,
 Dant ignem extritum ſilices, dant flumina nectar
 Hauſta manu, dat ager Cererem, non caſeus aut lac,
 Lucorum ue dapes abſunt, ſtat rupibus illex
 Mella ferens trunco, plenoque cacumine glandem.
 Illi ſunt animo rupes, frondosaque teſqua
 Et ſpecus, & gelidi fontes, & roſida tempe,
 Vallèsque, Zephyrique. & carmina denſa uolucrum,
 Et Nymphæ, & Fauni, & capripedes Satyrifci,
 Pânque rubens, & fronte cupreſſifera Syluanus,
 Silenique ſenes, ſubdiuallèsque Ithyphalli,
 Et montana Pales, & quo paſtore Pheræi
 Gaudebant campi, & crinem reſoluta Mimallon,
 Et qui eornigera bicolores fronte corymbos,
 Pampinedumque manu tenera quatit Euhys haſtam,
 Semper amor, ſemper cantus & fiſtula cordi eſt,
 Semper odorati Venerisque ſtipendia flores,
 Vitarumque altrix urbi male nota uoluptas.
 Talibus in ſtudijs paſtor molle exigit æuum,
 Poſt ubi rauciſonæ pinna uibrante cicadæ
 Increpuere, ardensque metentibus ingruit æſtus,
 Pauliſper tum ceſſat opus, ſaxique ſub umbra

Proſtrati

Prostrati indulgent genio, non mollia pleno
 Desunt uina cado, non lacti mixta polenta,
 Aut pinguis tergum uitulæ, placidusque sonora
 Lapsus aquæ, crinèmq; auræ frontèmq; laceffunt,
 Inde opus integrant, donec sub nocte coruscent
 Flammigero parvæ stellantes clune uolucres.
 Ecce autem dulces labris pater ingerit uvas
 Autumnus, crebræq; elisus uerbere plantæ
 It per præla latex, puerique examine denso
 Exultant lasciuia cohors circumque supraque,
 Ille manu panda pronus bibit, alter ab ipso
 Sugit musta lacu crepitantibus hausta labellis,
 Hic sua suspensum resupinus in ora racemum
 Exprimit, hic socij patulos irrorat hiatus,
 Irriguūmq; mero sordet mentūmq; sinūsque,
 Ebriæque incertis titubant uestigia plantis.
 Postquàm acris successit hyems, & pendula tectis
 Dirigit glacies, larga strue tollitur altè
 Collucètque focus, coeunt uicinia simplex
 Vnà omnes, iuuenèsque probi, materque seuera
 Coniuge cum duro, & pueris, & uirgine grandi,
 Conuigilantque hilares, & primæ tempora noctis
 Decerpunt, molli curas abigente Lyæo,
 Mutuæque inter se ludunt, tum tibia folle
 Lasciuum sonat inflato, tum carmina cantans,
 Carmina certatim cantant, tum tenta recusso

Tympana supplodūt baculo, & caua cymbala pulfant,
Et læti saltant, & tundunt æribus æra,
Et graue conspirat cornu tuba flexilis unco,
Conclamantq; altum unanimes, tolluntque cachinnos.
Porro autem quanta est differtæ copia uillæ?
Quamq; penu diues? neq; enim uel frugibus hornis
Horrea sufficiunt, uel odoro dolia musto,
Testa que Palladijs iam non uacat ulla trapetis,
Terga suis pendent fumosa sordida tigno,
Pertica pensilibus oneratur longa racemis,
Non uuæ arentes, non pruna & carica defunt,
Sorbâque cum cerasis, duroq; putamine clausa
Persica nux, regumque altas imitata coronas
Mespila, cumque pyris miserorum munus amantum.
Iam laxum in rugas malum, decoctâque ahenis
Defruta, et omphacinus liquor, et lachrymosa sinapis,
Et meditata nouos sicyonia bacca saporis
Tum sapa, mëlque recens, edulcatique lupini,
Et prunæ increpitans balanus, contextâque cannis
Fiscina lacte madens, & durati sale fungi,
Annonam facilem uicinus suggerit hortus.
Murmur apricantes niuea dant turre columbi,
Expandunt alas, & amicam (blanda rogantes
Oscula) circumeunt, insertantque oribus ora.
Iam uicibus nido incubitant genitrixque patërque,
Iamque oua excludunt, natisque implumibus escam

Commanſam alternant, roſtellaq; hiantia complent.
Adde gregem cortis, criſtarumque uolucrum
Induperatores, laterum qui ſydera pulſu
Explaudunt, uigiliſque citant Titana canore,
Et regnum ſibi Marte parant, quippe obuia roſtris
Roſtra ferunt, crebrisque acuunt aſſultibus iras,
Igneſcunt animis, & calcem calce repulſant
Infeſto, aduerſumque affligunt pectore pectus,
Victor ouans cantu palmam teſtatur, & hoſti
Inſultans uiſto, pauidum pede calcit iniquo.
Ille ſilet, latebrasque petit, dominumque ſuperbum
Ferre gemit, comes it merito plebs cætera regi,
Formoſo regi, cui purpurat alto
Faſtigatus apex, dulcique errore coruſcæ
Splendeſcunt ceruice tubæ, perque aurea colla
Perq; humeros it pulcher honos, palea ampla decenter
Albicat ex rutilo, atque toroſa in pectora pendet
Barbarum in morem, flat adunca cuspide roſtrum,
Exiguum ſpatij roſtrum, flagrantque tremendum
Rauis oculis, niueasque caput late explicat aureis,
Crura pilis hirsuta rigent, iuncturaque nodo
Vix diſtante ſedet, durus uestigia mucro
Armat, in immenſum pinnaeq; hirtique lacerti
Protenti excurrunt, duplicique horrentia uallo
Falcata ad cælum tolluntur acumina caudæ.
Ipſe ſalax totam fecundo ſemine gentem

Implet, & oblongo nunc terram scalpurit ungai,
Rimatúrque cibos, nunc edita nubila uisu
Explorat cauto: non illum squamea tutò
Aggreditur serpens, non raptor ab æthere miluus,
Vocibus interea crebrum singultat acutis
Parturiens coniux, quæ scilicet oua subinde
Tollit anus, signatque dies, uigilemque lucernam
Consultit & lunæ crescentis tempora seruans.
Ut primum gallina glocit numero impare subdit,
Versatisque diu solers auscultat, an intus
Pipiat inuolucer pullus, tenerumque putamen
Pertuderit molli rostro, atque erumpere tentet.
Parte alia bisero plumosam corpore messem
Nutrit, & in crassa satur urinare lacuna
Anser auet, stagnumque super pede remigat udo,
Depictæ cervicis anas, prolemque natatum
Inuitans, nunc extat aquis, nunc mergitur altè.
Erigit explicitæ gemmata uolumina caudæ
Ambitiosus amans: at ficu & polline gliscit
Pellaci cantu deceptus ab aucupe turdus,
Insidit mutilo turtur, seseque saginans
Rauca gemit, dulcèsque miser suspirat amores.
Flet uiduus per dix, queritur peregrina coturnix
Inclusi caueis: hic cæca cuniculus antra
Excavat, hic septo prægnans lepus errat in amplo.
Capreolique hinnulique, & aduncis dentibus apri.

Hac

Hac stertunt glires, hac foemina foetat echinus,
 Dædala somniferos peragunt examina bombos,
 Plenaque captiuos seruant uiuaria pisces.
 Scilicet his opibus placidè sua corpora curant,
 Dulciàque inter se læti tellure magistra
 Officia exercent, ut quæ neque ferre recuset
 Imperium, neque non grandi mercede rependat
 Si qua laborifero debentur farra colono.
 Ille autem & uolucris petit ardua sydera mente,
 Scrutatùrque sagax quæ sit sententia diuùm.
 Quid quæq; emergens, latitans ue, oriens ue, cadensue
 Stella paret, quid quadruplici celer adferat annus
 Cardine, quæ sulcis, quæ sint stata tempora messi,
 Quidque pecus uehat Olenium, qua grandine colleis
 Trux nepa dilapidet, quo turbine surgat Orion,
 Quos glomerent imbreis, aut pressus Arione Delphin,
 Aut Pleas, Arcturusque senex Hyadèsque puellæ,
 Vnde bibant herbae diuini pocula lactis,
 Cur rubigo satis, uredòque uitibus obsit,
 Quid nebulas abigat, tempestatesque repellat,
 Quòd uento ingenium, quæ nubes causa serenet,
 Quidque silens moneat, quidq; inter menstrua Phœbe,
 Vel cum plena meat, uel cum decrescere rursum
 Incipit. Ille etiam numeros legèsque dierum
 Prouidus obseruat: scit enim quid septima portet,
 In qua nascentem excepit bona Delia fratrem,

Scit quoq; post decimam quid prima, quid altera luces
Iniungant operum, quocirca aut uellera lanæ
Demetit, aut grauido maturas mergit aristas,
Aut telam locat uxoris, nam pendula in ortu
Posteriore suos etiam net aranea casset.
Quæ sequitur bona uirgultis, inimica serendis
Frugibus: ergo cauet quod obest, quodq; expedit urget
Nouit enim quota connubijs, quota partibus obstet
Aspirèt ue dies, quota pinguem emasculet hædum,
Septaque circumdet pecori, quota iungat amanteis,
Et clandestinos iubeat miscere susurros,
Qua ponat canis hirritum, male suadaq; pectus
Cura nimis laceret, qua tristis oberret Erinny
Nocte magis, secatur ille suo sibi tempore lignum,
Dolia degustat, subigit iuga ferre iuuentum.
De flabris quoq; de pluuia, dulciq; sereno,
Aut lunæ occasus, aut idem consulit ortus.
Tractat opus si pura micet, sin atra recedat,
Aut quinto directæ die, aut medio orbe retusa,
Nec gracili cornu, aut triplici sit culta corona,
Tecta subit metuens hyemis: si rubra coruscet,
Tum uera expectat uentos, nec fallit eundem
Quo boream cornu, quo Cynthia prouocet austrum.
Consulit & Phœbi flammæ, an grandinis augur
Palleat, an radijs monstret discordibus imbrem,
An præ se exorians nubeis agat, an niger orbem

Circulus

Circulus extremum claudens, qua rumpitur, acres
 Carceris Æolij moneat consurgere flatus.
 Adnotat & cœli faciem, num stella sereno
 Æthere lapsa cadat, rapidi prænuncia Cauri,
 Conscia num subita semet caligine obumbrent
 Astra, trahantq; hyemem: gemino Thaumantias arcu
 Quid ferat, aut curto cum uix secat aëra gyro.
 Et penè unicolor taurina fronte minatur.
 Nunc præsepe oculis, nunc Bacchi spectat asellos,
 Quiq; Noton cernit, quiq; est obuersus ad Arcton,
 Fulgores, tonitrus, inspersaque uellera cœlo,
 Brumalemq; diem, & totum semel aspicit annum,
 Necnon & nautis ruiturum in carbasa nimbum
 Augurat, undisonum si fors mare surrigit ægon,
 Canaque conspergit sale saxa, & littora frangit,
 Tunc & tristifico reboant montana fragore,
 Et repetunt siccum mergi, atque ex æquore clamant.
 Ipsa uolans sublime auræ, æthramq; laceßit
 Ardea, colludunt fulicæ, plauduntq; gregatæ.
 At lasciua lacus alis præstringit hirundo,
 Et summas propè radit aquas, ranæq; coaxant.
 Fusca gradu cornix lento metitur harenas,
 Aut fluuium capite, & madida ceruice receptat,
 Crocituq; graui pluuiam increpat usq; morantem.
 Clangunt Naupliadæ uolucres, & peruia pinnis
 Nubila conscribunt, incertus in æquore Delphin

Diffilat

Diffbat aquas, latrant corui, uocemque resorbent,
 Progerit oua cauis patiens formica laborum,
 Blanda canis terram pedibus scabit, ore lapillos
 Tardi gradus prendit cancer, seseque saburrat,
 Atque hæret ripæ, densum occinit improbulus mus,
 Straminaque exculcat: quin centipedes scolopendræ
 Parietibus reptant, aures pigra motat asella,
 Dependunt bullæ lychno, sitiensque cruoris
 Musca redit, summosque proboscide mordicat artus,
 Nec longe à tectis apis ingeniosa recedit,
 Prunæque concretusque ima cinis hæret in olla,
 Carboque pellucet: neque non prænunciat Euros
 Pluma natans, foliumue errans, pappique uolantes,
 Flammæque cum fle etit, cum sese elidit, & ipsis
 Vix sedet in stuppis, scintillamque excutit udam.
 Vos quoque pastores uentos horretis & imbres,
 Cum temerè excursans pecus ampla in pascua fertur,
 Cumque alacres ludunt agni, calceisque proteruos
 Subsultim incutiunt inter se, & cornibus hærent,
 Aut cum se è pastu ui, uix, ægrèque reuellunt,
 Cumque boues liquidi suspèctant lumina cœli,
 Olfactantque auras, & succos naribus udos
 Crebra trahunt, dextrumque latus cõsternere gaudent,
 Aut lingunt aduersa pilos, aut uestpere sero
 Mugitu ingenti redeunt, caulàsque fatigant,
 Cum sibi non factos sus dissipat ore maniplos,

Cumque

Cūque antro lūpus exululat, cūq; improbus idem,
Nec metuens hominum, propius consistit, & offert
Se mendicanti similem, ac loca culta pererrat.
Ergo in consilium maria aduocat, æthera, terras,
Naturāque omnem, uiuitq; autoribus astris
Cura deū agricolā, atque animo præscita recenset,
Et rerum euentus sensu præagit acuto.
Hanc ô cœlicolæ magni concedite uitam,
Sic mihi delicias, sic blandimenta laborum,
Sic faciles date semper opes, hac (improba sunt
Vota) tenus, nunquam certè, nunquam illa precabor,
Splendeat ut rutilo fons inuidiosa galero,
Tergemināque grauis surgat mihi mitra corona,
Talia Fæfuleo lentus meditabar in antro
Rure suburbano Medicum, quæ mons sacer urbem
Mæoniam, longiq; uolumina despicit Arni,
Quæ bonus hospitium felix placidāque quietem
Indulget Laurens, Laurens haud ultima Phœbi
Gloria, iactatis Laurens fida ancora Musis:
Qui si certa magis permiserit ocia nobis,
Afflabor maiore deo, nec iam ardua tantum
Sylua meas uoces, montanāque saxa loquentur,
Sed tu (si qua fides) tu nostrum forsitan olim
O mea blanda alitrix non aspernabere carmen,
Quamuis magnorum genitrix Florentia uatum,
Doctāque me triplici recinet facundia lingua.

FINIS.